MUHİT

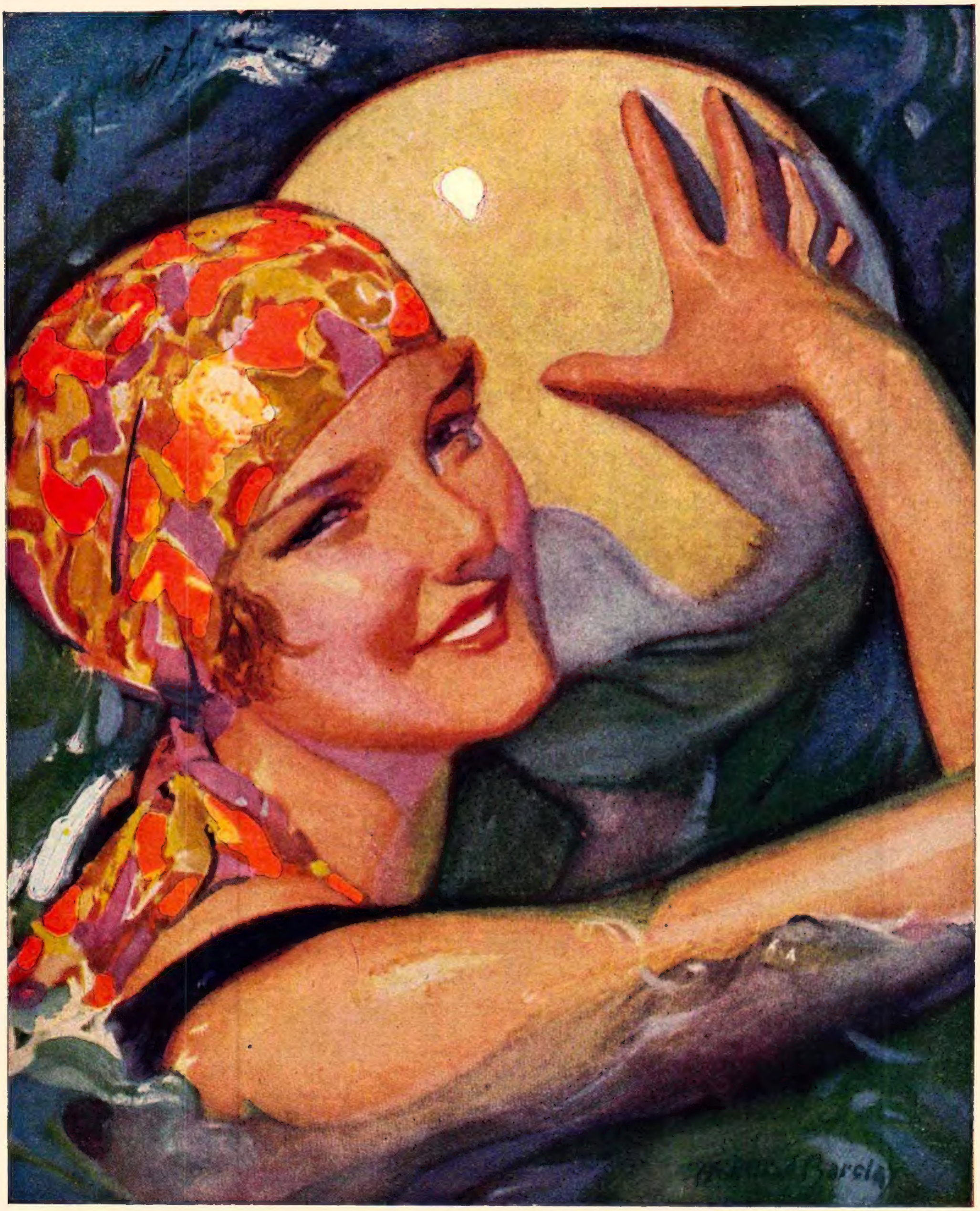

Sene 2 — *Resimli Aylık Aile Mecmuası* — *№ 22, Ağustos 1930*

Müvezzilerden Elbise kalıbını isteyiniz.

NUSHASI 50 KR.

Yerli Mallar Pazarı

Her hangi bir mal almak ihtiyacında olanlar için "Yerli Mallar Pazarı" na bir kere uğramak bir "Vatan" borcu ve "Tasarruf vazifesidir.

Yerli Mallar Pazarı hem ince bir zevkîn meşheri hem de millî sâyin yüz akıdır.

HEREKE-FESANE

Fabrikalarımızın Kadın ve erkek için yünlü ve en son moda renk ve desenlerde kumaşları: 3 LİRADAN İTİBAREN.

Avropa mallarından daha çok sağlam ve daha nefis fevkalade desenlerde TUİT ler: 5,50 LİRADAN İTİBAREN.

BEYKOZ FABRİKASININ

ve diğer millî müessiselerimizin çok zarif ve sağlam ayak kapları

ERKEKLER İÇİN: 6,50 Liradan başlar.

KADINLAR İÇİN (Harikulâde güzel ve en son Modalarda 5,50 Liradan başlar.

İpekli Dairesinde

Krep lüks 575 kuruş. Krep Gazi 350 kuruş.
Krep damur 400 kuruş. Krep Birman 400 kuruş.
Filafil (Fevkalade) 300 kuruş.

Çoraplar

Kadınlar için arkası dikişli ve Avropa malından katiyen farksız bagetli Bemberg ipek çorapları (Terazi marka) 105 — 110 — 120 — 160 — 195 kuruş.

Atıf zade Merserize ve Fildekos çoraplar
Erkek için 25 ila 100 kuruş. Kadın için 30 ila 180 kuruş.

Kravatlar

Son moda ve Fantezi renklerde 40 kuruştan 175 kuruşa kadar.

Şapka dairesi

daima son moda cereyanlarını tâkip eder.

Buasa ipek gömlekleri, Fanile, Havlu, Burnuz, Maşlah, Kütahya çinileri, Hasır oda Takımları, velhasıl ne isterseniz Yerli Mallar Pazarında bulabilirsiniz.

BEYAZ TAKIMLARINIZ için mutlaka BAKIR KÖY Fabrikamızın büyük muvaffakiyetle yaptığı ilk Yerli Patiskayı kullanınız.

Yeni

MUHİT

Resimli Aylık Aile Mecmuası

Sene 2 | Ağustos, 1930 | № 22

Marcel Prousta Dair Bazı Notlar

YÂKUP KADRİ

Hiç bir müellifin eseri *Marcel Proust* un eseri kadar *sentetik* olmamıştır. Fransız edebiyatının cephesine kazılmış bu büyük, emsalsiz, ulvi ve ebedi *fresk* her *usta işi* gibi tam ve kusursuzdur. Ona ne daha bir çizgi ilâve edebiliriz, ne de olanlardan bir tanesini kaldırmağa imkân buluruz. Bu on beş on altı ciltlik eser *Proust* un dımağından, bir çocuk ana karnından nasıl bütün âzası tam ve canlı olarak doğarsa, öyle doğmuştur.

Bundan başka, *Proust* bu eserinin târifini, son iki kitabında, bizzat kendisi yaptı ve bu hususta münekkîtlere hiç bir tahlil ve tetkîk vazifesi bırakmadı. Soğuk ameliyat masası üstünde kendi teşrihini kendi eliyle tamamladı. Artık, geveze ve mütecessis nazariyatcılar onun hakkında istedikleri hükümleri yürütsünler, istedikleri faraziyeleri ispata çalışsınlar, eserine istedikleri mânayı versinler, bizce, bu hususta yegâne ihticaca layık olan vesikalar yine *Proust* un kendi yazıları içindedir.

Ondan evelki bütün büyük müellifler, yarattıkları âlemin anahtarlarını bize vermeden geçip gittiler. *Proust,* bunlar arasında, o ilk müelliftir ki, bize yalnız yarattığı harikulâde âlemin anahtarını vermekle kalmadı, onun bütün gizli ve muğlak planlarını da elimize teslim etti.

***

Proust un ölümünden sonra intişar eden iki ciltlik «*Le temps retrouvé*» *(Bulunmuş zaman)* okunduğu güne kadar, büyük müellifin, başlıca eserlerine umumî serlavha olarak kullandığı «*Kaybolmuş zaman peşinde*» rümuzunun neyi ifade ettiği açık bir tarzda mâlum değildi. *Proust* un hemen bütün yazılarında, daima «*müfret mütekellim*» sıygası ile uzak veya yakın bir maziden bahsetmesi, onda, geçmiş zamanın hasretini tespite çalışan bir adam hüviyeti tevehhüm ettirmiştir. Bittabi' o vakît, *Kaybolmuş zaman peşinde* başlığı gayet açık ve basit bir mânayı tazammun ederdi. Lakin, bugün, *Proust* un son iki cildinin intişarından sonra anlayoruz ki, *Kaybolmuş zaman peşinde* tâbiri «*maziyi yad etmek*» ten daha şümullü, daha geniş, ve daha derin bir mâna ifade ediyormuş. Meğer, bu bütün bir felsefenin, bütün bir *hayat telakkîsinin, psikolojik* bir keşfin ve yep yeni bir *estetiğ* in adı imiş. Bakınız nasıl:

Proust, yahut, *Proust* un eserinde birinci şahıs rolünü oynayan adam, uzun yıllardan sonra, bir gün, eski âşinalarından bir âile nin, *Guermantes* lerin evine giderken, yolda, bozuk bir kaldırıma ayağı sürçer. Bu adam, bir az evel hazin ve kasvetli düşüncelerle dalgın ve

bunalmış bir halde idi. Lakin, nedendir bilinemez, ayağının bu sürçüşü üzerine bütün o hüzünlü düşünceler birden bire dağılıveriyor ve o adamın içinde hayatının en tatlı anlarından biri uyanıyor. Bu, basbayağ bir hatıra değildir. Bu, bir fikir zincirlemesine de benzemez; çünkü, o içinde uyanan ânın ayak sürçmesiyle de bir alakası yoktur. Fakat, işte, bozuk bir kaldırım üstünde bu gayriiradi adım onu tam yirmi, yirmi beş yıllık bir *zamanın* ötesine atmıştır, ve şimdi, o, bütün mânası ile bu *zamanın* ötesindeki ânı yaşayor. Demek ki, bu geçen yılların hiç bir mânası yokmuş! Demek ki «... eğer *hatıra, nisyan sayesinde, şimdiki dakîka ile kendi arasında hiç bir münasebet bağlayamamış, hiç bir zincir atamamışsa; daima kendi yerinde, kendi tarihinde kalmış, kendi mesafeleriyle bir vadinin içindeki veya bir tepenin üstündeki uzletini daima muhafaza etmişse; günün birinde* (haberimiz olmaksızın) *bize taze bir hava teneffüs ettirir. Bu hava, biz onu evelce teneffüs ettiğimiz nispette yeni ve tazedir. Ve* (bu öyle bir havadır ki) *şairler ona, beyhude yere cennette hüküm sürdürtmek istemişlerdir; bir hava ki, hangi cennetten eserse essin, mademki, bizim tarafımızdan vaktiyle bir kerre daha teneffüs edilmiştir—bize asla bu tazeliği, bu yenileşme duygusunu veremez. Zira asıl cennetler, bizim kaybettiğimiz cennetlerdir.*»

Şu halde, her hangi bir *teessür*'ün bir kıymeti olmak için, onun evelce bir defa daha bizim ruhumuzun süzgecinden geçmiş olması mı lâzım geliyor?

"...Hakîkaten, vaktiyle, benim içimde bu tahassüsü duyan kimse, onu eski bir günde bütün aleladeliğiyle duymuştu. Halbuki, şimdi, onu, fevkal vücut hasiyeti *ile duyuyordu. Bir kimse ki, ancak, eşyanın hülasasını* (essence) *tadıp onun içinde yani zamanın fevkînde yaşayabileceği muhitte bulunabilmek için, geçmişle şimdi arasındaki benzeyişlerden meydana çıkmak imkânını elde eder." "... Bu kimse, bana, ancak, fillin, ve âni telezüzlerin haricinde, hep, bir (benzeyiş)* ve *(benzetme) mûcizesinin beni yaşadığım dakîkadan kurtardığı anlarda görünür. Yalnız o, önünde bütün hafızamın ve zekâmın acze düşüp iflas ettiği eski günleri, (Kaybolmuş zaman)ı bana iade etmek kudretini haizdir."*

Proust un, burada bahsettiği *kimse*nin bizim «şuur-altımız» dan başka bir şey olmadığını iyzaha hacet var mı? Bu şuur-altı, bu «subconscient» *Proust* un eserinde hep birinci şahıs rolünü iyfa eder. Zekânın, hafızanın ve hatta gönlümüzün zabtetmediği şeyleri, akla hayret veren bir isabetle benliğimizin derinliklerine kazan odur. Geçmiş ve gelecek zamanla hiç bir alakası olmayan ve bizde ezeliyetin bir parçası gibi duran bu varlık *Proust* a hem elemlerini, hem saadetlerini bahş eden, ve ona felsefesinin, estetiğinin direktifini veren derin ve esrarengiz unsur da bundan başka bir şey değildir. Zekâ, bunun hizmetkârıdır.

"Zira vazifeyi emreden bizim "instenkt" imizdir; zekâ, bize ancak, (onun hükmünden) kurtaracak bahaneleri hazırlayabilir. Yalnız şu var ki san'atta bahane ve mâzeret diye bir şey yoktur; niyetler hesaba gelmez; her an, her dakîka sanatkâr kendi instenkt*ini dinlemeğe mecburdur. Onun içindir ki, san'at dünyada en* reel *olan şeydir. (Yine onun içindir ki) san'at en ciddi hayat mektebi ve en hakîkî "ruzu ceza" dır."*

Fakat, yine onun sayesinde değil midir ki, biz, *zaman* ve mesafenin zulmünden kurtuluruz. Ruhumuz, onun sayesinde, «asıl cennet» olan «Kaybolmuş Cennet» in bahçelerine girip gezinmek imkânını bulur. Onun için, *Proust* a «Siz hastasınız, fakat acınacak halde değilsiniz. Çünkü, *zekânın* hazlarına, neşvelerine maliksiniz!» diyen *Bergotte* (I) un hakkı vardı. Yalnız *Bergotte zekâ* yerine *san'at* kelimesini veya «sın'atkâr instenkt i» tâbirini kullanacaktı. *Proust* ise bu *instenkt*'e her hangi bir san'atkârdan daha çok malik idi. Bu *instenkt* onun yegâne hayat mekanizması, hayat zenbereği idi. Lakin, işte, ne olursa olsun, hâin, merhametsiz ve inatçı *zaman* mefhumu onun yakasını bir dakîka brakmayor. Hele yirmi beş otuz senelik vak'aların bir hulasası olan son eserinde, bu mefhum onun önünde korkunç bir uçurum gibi açılıyor.

«...bu uzun zaman, diyor, benim tarafımdan, yalnız, fasılasız yaşanılmış ve çıkarılmış bulunmaktan; yalnız benim bütün hayatım, bütün benliğim olmaktan ibaret değildir, ben onu daima kendime yapışık tutmağa da mecburum; o, beni, sırtına yüklemiştir; ben onun baş döndürücü tepesine tünemiş bulunuyorum ve onu kendimle beraber sürüklemeksizin kımıldayamayorum.»

***

Proust un büyük eseri *zamana* dair bu korkunç düşüncelerle biter. Eserin içindeki, yirmi beş otuz yıllık vak'alar, hadiseler arasında bir ananın, bir dostun, bir sevgilinin ölümü gibi acıklı; bir ihtiyar *monden*'in türlü *reziletler* içinde çürüyüp âlemin eğlencesi oluşu gibi suzişli; aşk ve kıskançlık gibi kızgın ve sarp şeyler vardır. Fakat, bunların hiç biri, fani insanla merhametsiz ve kemirici zaman arasındaki bu sinsi mücadele kadar facialı değildir.

[1] *Proust* un romanlarında bir şahıstır.

Lisan Mes'eleleri

Dil Encümeni ilk defa olarak 26 Haziran 1928 de, Ankarada toplanmış, latin alfabesinin lisanımızda trtbîkî mümkün olup olmayacağı hakkında tetkîkata başlamıştı. O zamandan beri geçen iki sene zarfında, Gazi Hazretlerinin İnkîlapçılık dehasiyle alfabe inkîlabı tamamlanmış, yeni Türk yazısı yalnız matbuatta ve mekteplerde değil, devletin ve şahsi müesseselerin bütün mûamelelerinde de tatbîk olunabilmiştir.

Bu büyük İnkilap, beklenildiği gibi, ortaya bir de lisan meselelerini hararetli münakaşa haline getirmiştir. Bu meselelerde her kesin kabul ve tastika mecbur olduğu bir nokta vardır: Türkiyede, gittikçe, Şark harsının yerini tamamiyle Garp harsı işgal edecektir. İhtilaf ise mühim bir telakkî farkından ileri geliyor.

Düşünücülerin bir kısmı: «Uyanık davranalım, Arap kapitülasiyonlarından kurtarmağa çalıştığımız dilimizi Garp kapitülasiyonlarının altına teslim etmeyelim» diyor; diğer bir kısmı ise: «Yeni yazı, Garp medeniyetinin hazırladığı mefhumlardan bizde işareti olmayanları beynelmilel işaretleriyle alıp kullanmamıza müsaittir, az zamanda düşünüş iytibariyle tam medeni bir millet olabileceğiz» emelini besleyor.

İki cereyandan birincisi kendisine çabucak *Milli* sıfatını tahsis ettiği için öbürü bütün şıarlariyle meydana çıkamamıştır. Milli cereyan şunları isteyor:

1. Arap harfının yadigârı olan kelimeleri mümkün olduğu kadar tezlikle lisanımızdan atalım.

2. Bunların yerine öz dilimizin köklerinden yeni sözler yaratalım.

3. Bütün ilimlerin, fenlerin, san'atların istilahlarını da kendi dilimizin köklerinden yapmağa çalışalım, medeniyetin, terakkînin kapısını bütün halkımıza açalım.

Bu suretle bu cereyan yalnız milli değil, Halkçı, Cumhuriyetci bir manzara dahi kazanıyordu. Fakat lisanda tatbikatiyle derhal ve şiddetle kendini hissettiren bu cereyan realiteye çarpiyor, meydana çok ehemmiyetli meseleler çıkarıyor. Ancak ilmi bir metod ile hall olunabilecek olan bu meselelerin bâzıları şunlardır:

1. Bizim bir umumi (Milli) dilimiz var mıdır? *Türkçe* mevcutmudur, değilmidir? Türkçenin malı olmuş, menşei yabancı kelimeler dokunmak, onları deyiştirmeye kalkışmak caiz midir?

2. Yabancı kelimelerden müstağni kalmış saflığını muhafaza etmiş dil varmıdır? Yabancı kelimelerin lisana verdiği zararla faidenin mukayese ve bilançosu yapılmışmıdır?

3. Lisanın hangi sahaları fertlerin ve heyetlerin müdahalesine müsaittir?

4. Hangi kelimelere müradif denilebilecek? Müradiflerin lisanî mahiyeti nedir?

5. Milli köklerden kelime uydurmak veya beynelmilel kelimeler almak; bu iki usulün menfaat ve mahzurları, hudutları nedir?.. vs

Bir buçuk seneden beri bu ve bunun gibi meselelerin halliyle uğraşılıyor; ekserya sübjektif fikirler ileriye sürülüyor.

Bu mes'elelerin etrafında geçen münakaşaların çoğu, hemen hepsi, yazılmış ve basılmış değildir. Her şeyi türkçeleştirmek cereyanının *hissi ideolojisi* mukaddes ve muhteremdir. Yirmi seneden beri devam eden bundan evelki safhasında türkçülüğün lisana pek büyük faideleri dokunmuştur; yeni lisan onda doğmuştur. Yeni istikamet ve mahiyetini değiştirmediği halde ondan pek çok menfaatlar büyük büyük hizmetler beklenir. Hakîkî edebiyatlerimizin de bu sağlam tekâmül yolundan zevkle ve dikkat ile ayrılmadıkları görülüyor. Fakat yeni cereyanın teessüs etmiş lisani kıymetleri inkâr eden nihilizmi, yabancı kelimelere karşı mutaassıbane şovenizmi, lisanın milli yapısını bile delik deşik etmek tehlikesini görmeyen gafleti, kitlelerin ihtiyaçlarını düşünmeyen idealizmi... lisana ve milli terakkîye pek çok zayanlar verebilir.

Lisanda hakîkî milliyetçilik bu çetin mes'eleleri soğuk kanla, hakîkî ihtiyaç takdir edilerek ve hakîkî ilme danışılarak, düşünmek ve çözmekle gösterilebilir.

Bu aydan iytibaren MUHİT, sahifelerini lisan mes'elelerine açıyor ve buna dair yazılacak ve bize lütfen gönderilecek her ilmi makaleyi neşretmeyi kendisine bir vazife sayıyo

Dünyanın en Büyük

Tayare değil... uçan bir Gemi!

Bu tayare 140 yolcu taşıyor, 50 ton kaldırıyor, saatte 350 kilometre sür'atle uçuyor. 12 motöründe 6.300 beygir kuveti var!

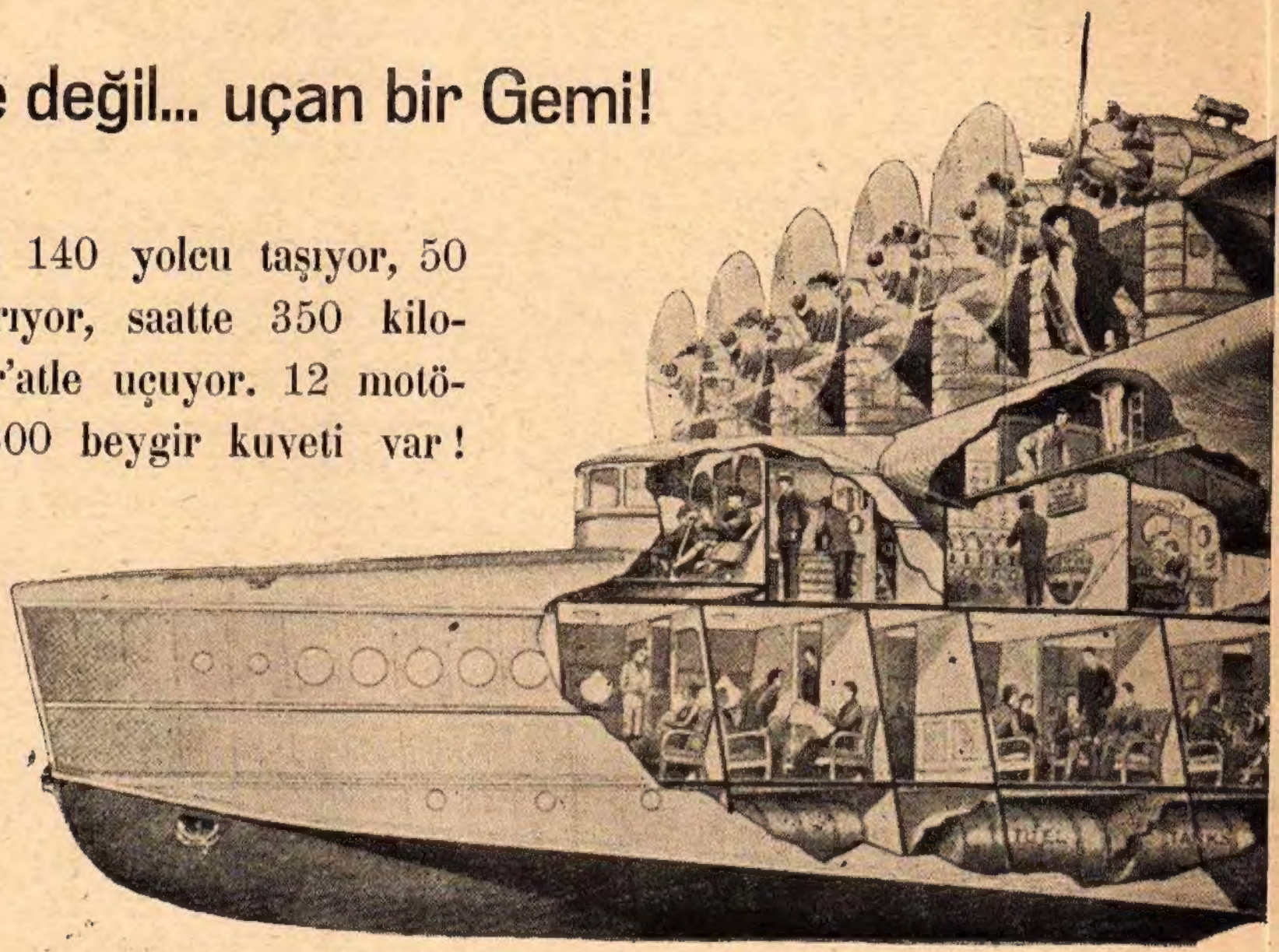

Bugün en büyük hava sefineleri şüphe yok ki, Almanyadad'r. Almanyada tayyare imal edenlerin en şöhretlisi de, gene şüphe yok Klot Dorniyedir.

Dorniye bugün dünyanın en büyük tayyaresini inşa etmiştir. İtalya hesabına da halihazırda ayni cesamette iki tayyare imal etmekle meşguldür.

Klot Dorniye anlatıyor:

— Ben vücude getirdiğim «Do X» tayyaresi için labaratuvarımda yaptığım tetkikat uğruna altmış bin dolar sarfettim. Tayyare ise motörleri hariç olmak üzere 500,000 dolara mal oldu.

Bu tayyare on iki pervanelidir. Boyu 40 metredir. Salon ve kabine gibi yolculara tahsis edilen mahallin boyu 24 metredir. İki kanadının tullerinin mecmuu 48 metredir. Tayyare bir defasında 140 kişi nakledebilir.

Üç kattır. En alt katta benzin depoları vardır. Buraya bir defada 20 ton benzin konabilir. Üstündeki kısım yolcuların kamaralarına tahsis edilmiştir. En üstteki kat kaptan ve makinelerin katıdır.

Kaptan kulesinin önünde motörlere kumanda eden tertibat mevcuttur.

İrtifaı 10 metredir.

Bu tayyarenin inşası için 500 amele çalışmıştır. Bu, bir tayyare değil, uçan bir gemidir. Tayyarenin gövdesi vapur teknesine benzer. Motörleri 6300 beygir kuvetindedir.

Azamî sür'ati saatte 350, vasatî sür'ati 190 kilometredir. 100 yolcuyu eşyası ile birlikte benzin almadan 6-8 saat 1500 kilometre mesafeye kadar götürebilir. 12 motörden biri bozulduğu zaman hava gemisi kuvvetinden ancak yüzde sekizini kaybeder.

Tayyarede yangın tehlikesi haddi asgariye indirilmiştir. Motörler bozulursa, uçuş esnasında tamir edilebilecek vaziyete konulmmştur.

Hava gemisinde bir ser makinist ile dört makinist motörlerle meşgul olurlar. Bir süvari ile muavini de seyri idare ederler. Ayrıca tıpkı bir

Deniz Tayaresi

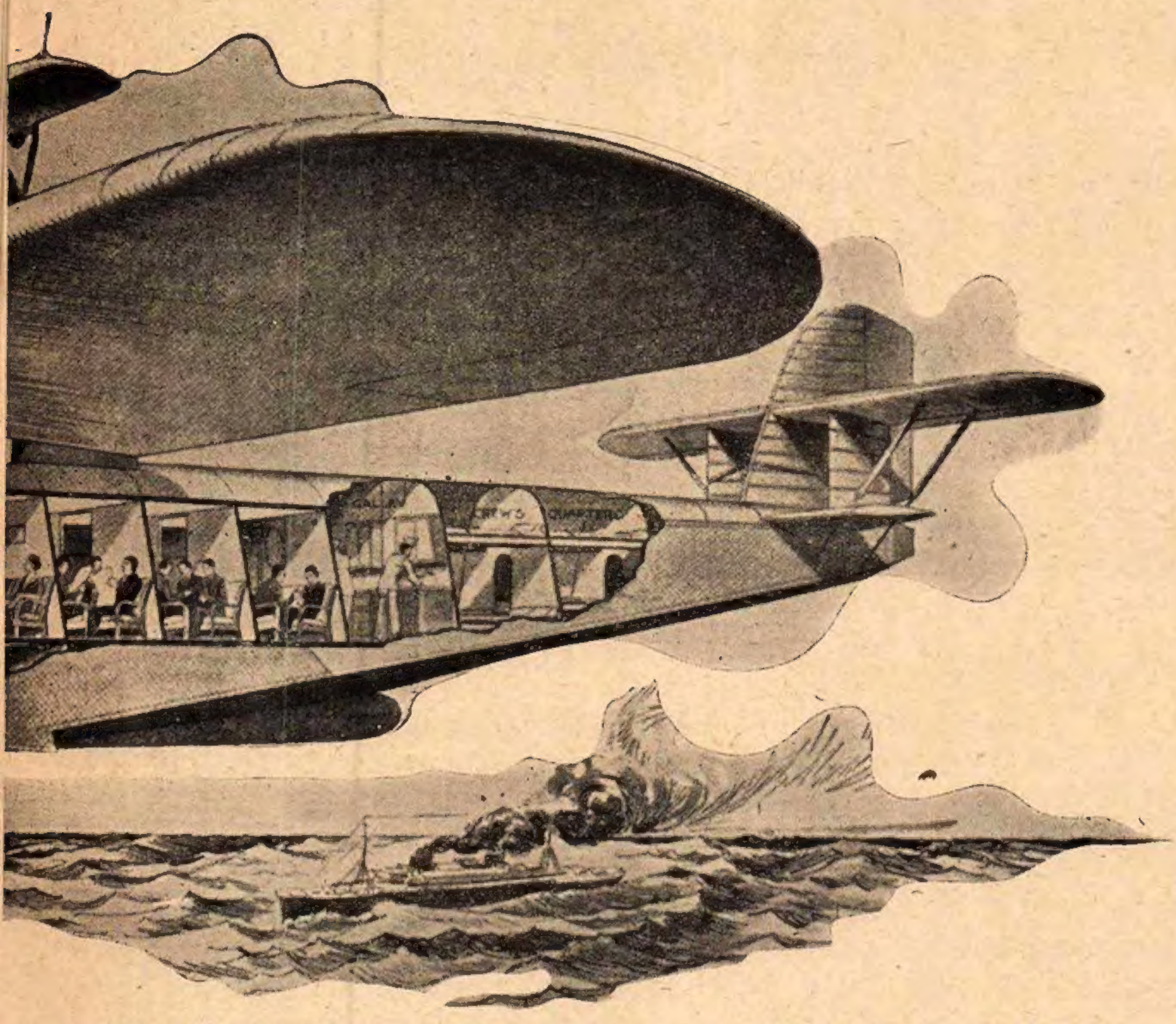

gemide olduğu gibi tayfaları vardır.

Dorniyenin tayyaresine koyduğu motörlerin beheri 800-1000 beygir kuvvetindedir.

Şnayder kupasında bir İngiliz tayyaresinin birinciliği kazanması üzerine, Dorniye, tayyaresine bu tayyaredeki 1500 beygirlik motörlerden koymak istemiş ve bu motörleri yapan İngiliz müessesesine müracaat etmişse de, müessese bu motörlerin tam gazla iki saat işleyebileceği cevabını verdiğinden bu fikrinden vaz geçmiş ve Fridrikshafende imal edilen Alman motörleri koymuştur.

Motörler su ile değil, hava ile soğutulmaktadır. Buna sebep sıkletten kazanmaktır.

Bu suretle tayyare 3000 kilogram daha hafiflenmiştir. Fakat bu tasaruf hava motörlerinin mahzurlarını izale edememektedir. Yâni bu motörler fazla beyğir kuvveti vermemektedirler. Bu sebepten Dorniye, tayyaresinin motörlerini değişrtirerek, su ile soğutulan motörler ikame etmek fikrindedir.

Dorniye çelik ve dürelüminyomla tayyare sikletlerinin daha azaltılamıyacağı, olsa olsa ancak daha yüzde on tasarruf yapılabileceği fikrindedir.

Dorniye diyor ki:

— Do X ticarî hava nakliyatının mukaddimesi sayılır. İki sebepten daima büyük tayyareler inşa etmelidir. Birincisi çok yolcu ve eşya nakletmek için, ikincisi yolcuya daha fazla konfor ve emniyet vermek için.. Sonra büyük tayyareler küçüklere nisbetle daha kolaylıkla inşa ediliyorlar. Fiyatlar da hacimle beraber o nisbette uçuzlasıyor.

Fennî faideleri de çoktur. Bir d fa geniş olduğu için suvariler geniş geniş ve rahat rahat iş görmektedirler. Biz Do x tayyaresini her türlü konfor ve rahatlıkla yetmiş altı yolcu için techiz ettik.

Yolcular için bir salon, bir fümüvar ve yatak kamaraları vardır.

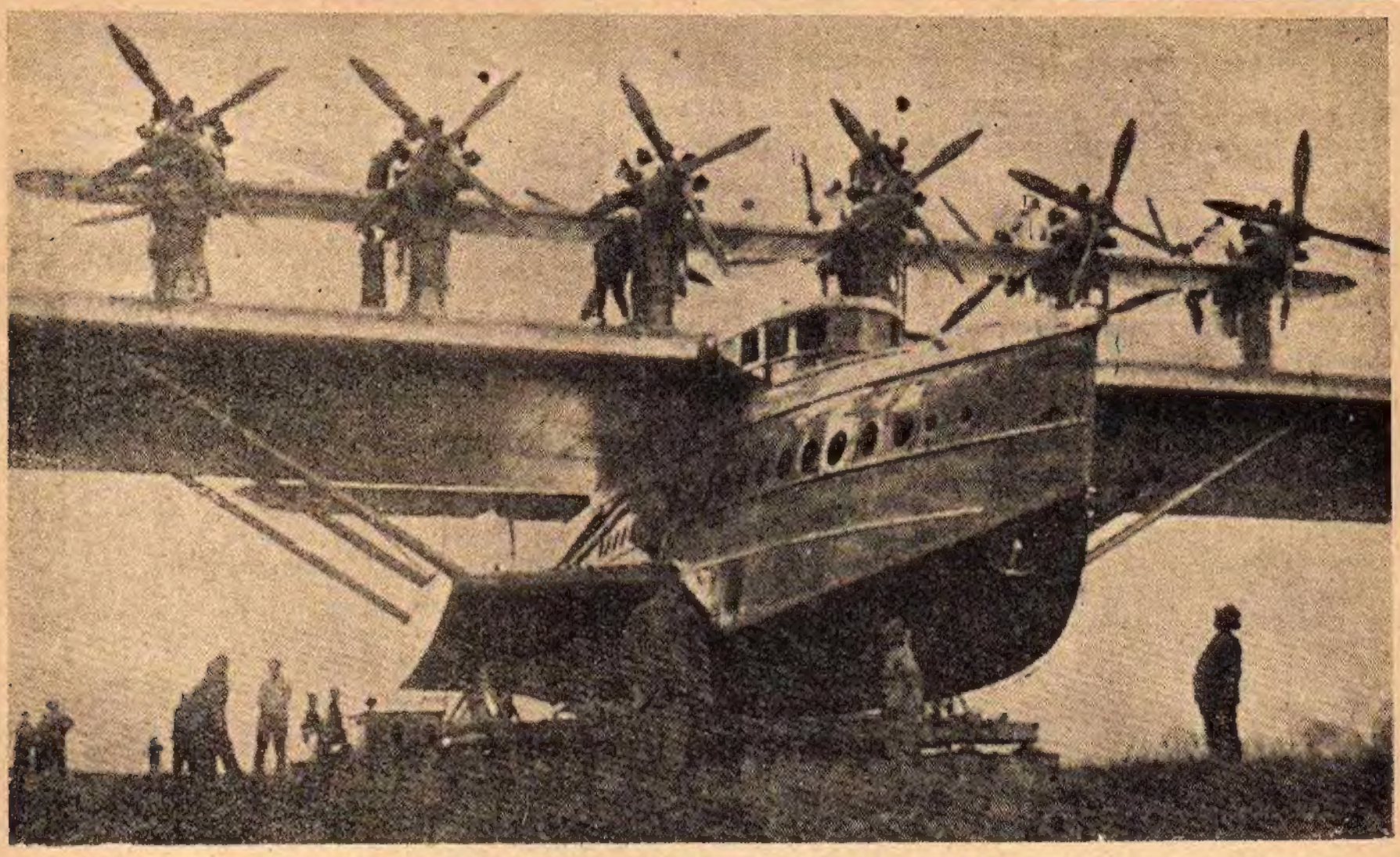

Do X Tayaresi ilk uçuşunu yapmak üzere Konstans gölüne indirilirken

Do X in baş pilotu

***

Tayarecilik terakki ettikce her memleket birbirleriyle büyük Tayare inşası hususunda rekabete düstü.

Fransızlar *Farman, Breget, Bleryo* müessiseleri büyük tayareler yaptılar. İçlerinde *Golyat, Levyatan, Bleryo 127* gibi 1000 beygir kuvvetinde harp tayareleri zikre şayandır. İngiltere, Hindistana askeri nakliyatını çabuk yapmak için büyük hava sefineleri yaptı. Fakat bunların hiç birisi Alaman mühendisi *Dornier* nin yaptığı *Do X* muazzam hava gemisinin kuvetine değil müsavi olmak, hatta yaklaşamaz bile.

Do X in inşası ilk önce tamamen gizli tutulmuştu. İsviçre arazisi üzerinde *Konstans* gölü kenarında Dornier bir fabrika kurdu. Üç sene evel kurulan ve 17.000 metro murabbaı bir saha işgal eden bu fabrikada vakıa bir büyük tayare yapıldığı kulaktan kulağa aksetmişti. Ancak bu tayarenin cesameti, kuveti, alacağı yolcu adedi harp sırrı gibi gizli tutuluyordu. Ancak son zamanlarda dır ki İngiltere hava kuvetleri casus teşkilatı gizli tutulan inşaatın sırrını bir parça elde edebildi. O zaman bütün dünya Alamanların o ana kadar mevcut tayare nisbetlerini geride ve gölgede bırakacak muazzam bir sefineı

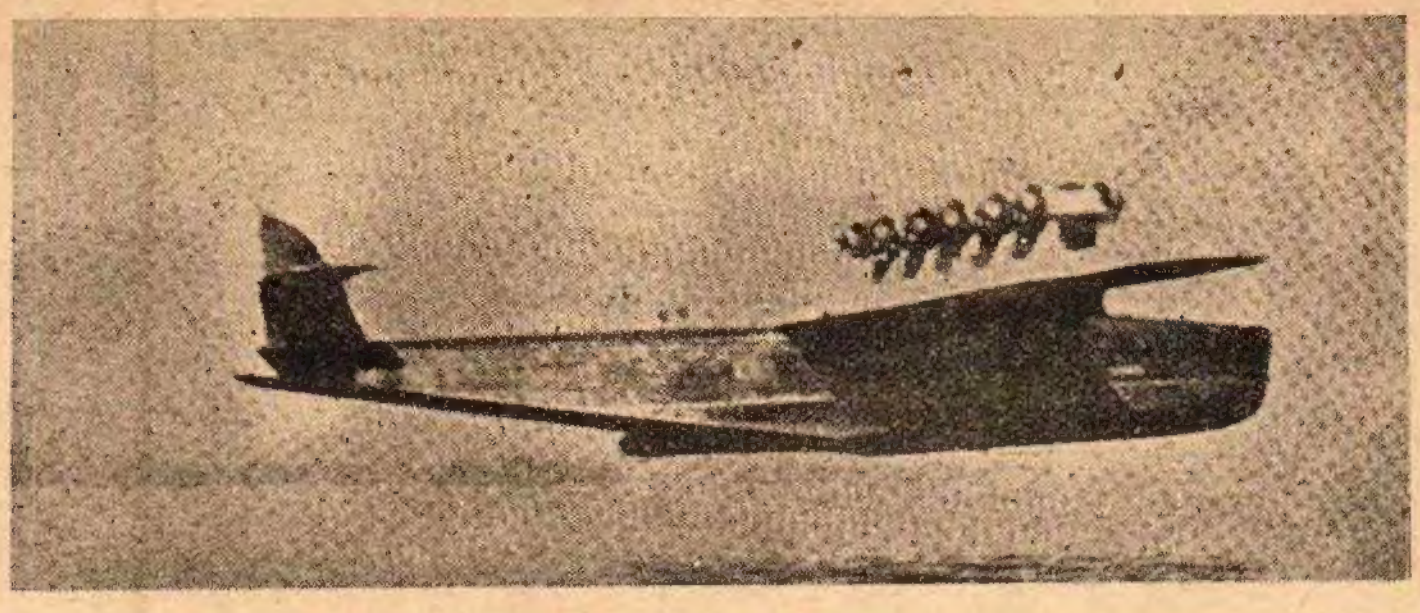

Do X Havada

havaiye yaptıklarını öğrendi. Mübalagalar aldı yürüdü. Her kes yeni tayarenin büsbütün başka bir şekilde olacağını, o zamana kadar tanınmış tayare biçim ve sistemlerine uymıyacağını zannediyordu. Bütün bu zan ve tahminler hep inşaatın gizli tutulmasındandı.

İngiliz, Fransız casusları *Konstans* gölü üstündeki fabrika amelelerini para mukabilinde elde etmiye çalıştılarsada bir şey öğrenemediler. Sanki Alaman amelenin ağzına kilit vurulmuştu. Nihayet mukannen gün geldi. Fabrikanın kapıları her kese açılarak esrarengiz denilen muazzam tayarenin esrar perdesi kaldırıldı.

Bu, her kesin zan ve tahmini hilafına acaip bir şey değil, o zamana kadar mevcut deniz tayareleri sisteminde muhteşem bir hava gemisi idi. İlk tecrübe uçuşunu çok büyük bir muvaffakıyetle Konstans gölü üzerinde yapan baş pilot? *Dornier* nin senelerce ugraştığı eserini büyük bir meharetle cihana göstermiştir. *Do X* deniz tayaresi ilk seferini İtalyaya yaptı. Bu seyahatte daha ziyade ticarî bir mahiyet görenler var. Çünkü İtalya hükûmeti mühendis *Dornier* ye *Do X* sistem ve cesametinde iki deniz tayaresi sipariş etmiştir.

Do X in neden deniz tayaresi şeklinde yapıldığı ve niçin bu kadar muazzam bir hava gemisini kara tayaresi olmadığı bir çok mühendisler arasında uzun uzadıya münakaşaları mucip olmuştur. Neticede fen adamları *Do X* in mühendisi *Dornier* ye hak vermişlerdir. Çünkü fazla yüklü ve ağır olan bir tayarenin yerden kalkması ve havalanması için çok büyük ve geniş tayare meydanlarına ihtiyaç vardır. Deniz ise çok müsait ve istenildiği kadar geniş bir sahadır. Hem de havalanmak noktasından çok müsaittir. Nitekim *Do X* ilk uçuşunu *Konstans* gölü üzerinde yaparken kırk saniye gibi kısa bir zamanda havalanmıştır.

Do X in denize indirilmesi için de hususî tertibat yapılmıştır. Tayare, rayların üzerinde motörle müteharrik bir araba üzerinde denize indirilmekte ve tayare yüzmize başlayınca araba otomatik olarak tekrar geri gelmektedir.

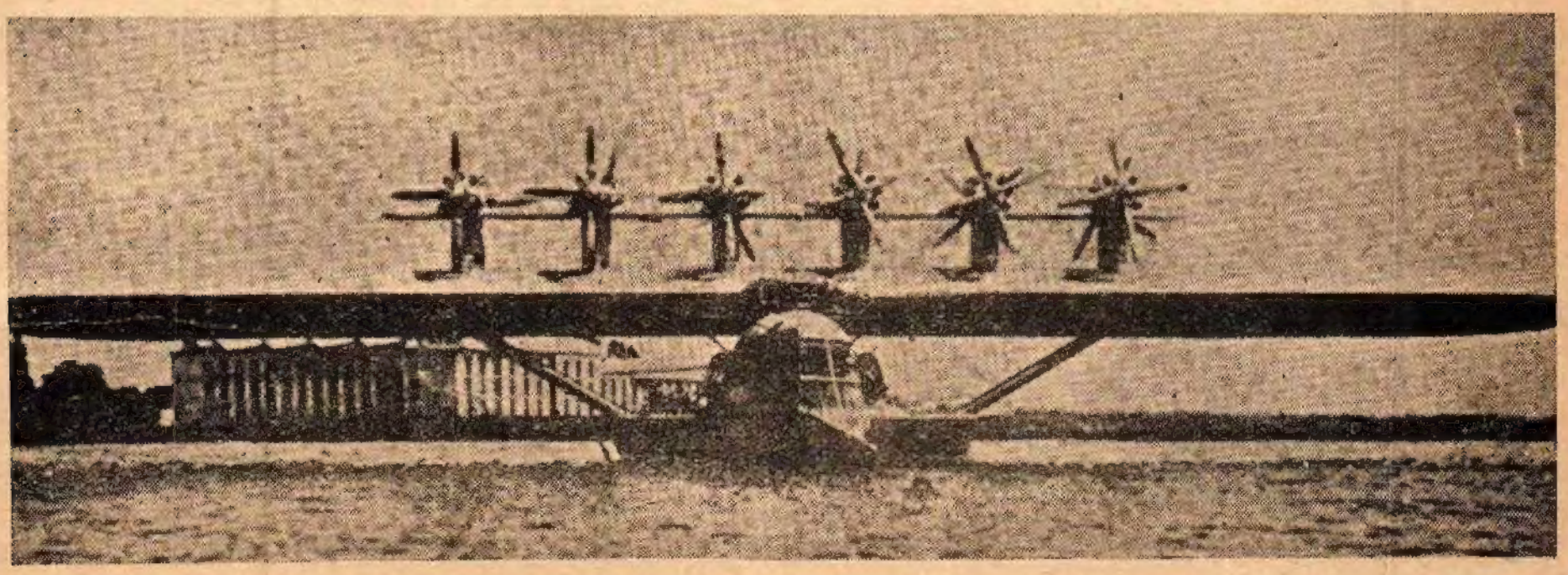

Do X Havalanmazdan evel Konstans gölü üzerinde.

LİSAN NEDİR?

Lisanın Mahiyetini Tespit eden Prensipler

Lisana ait hiç bir mesele, lisaniyat prensiplerine muvafık düşmeyecek bir surette halledilemez. Bunun için daima, her lisan meselesinde, âdeta mihek taşı gibi kullanılması lâzım gelen prensipleri tespit etmek zaruridir.

1. *Lisan bir işaretler sistemidir.* — Lisan yemek veya yürümek gibi tabii bir fonksiyon değildir. İnsanlar konuşmak için dillerini ve ses çıkarmak hususunda dile yardım eden daha bazı uzuvlarını kullanırlar; bu kullanış pek uzun bir inkişafın neticesidir. Dil ve ses cihazını teşkil eden uzuvlar olmasaydı konuşmak için başka vasıtalar bulunabilecekti. Ses çıkarmak istiydadından mahrum olan dilsizler başka âzalarının hareketlerine müracaat ederek bir konuşma usulü buluyorlar. Renkli flama ve fenerlerle konuşma usulleri vardır. Düğme iliklerine takılan türlü renkli çiçekler veya mendillere sürülen kokularla da muhtelif maksatlar anlatılabilmektedir. Bütün bunlar birer nevî lisandır. Hepsinde esas birdir: Zihindeki maksadın, işitilen veya görülen, hatta tutulan (bâzı vahşilerde kullanılan düğümlü ipler gibi) her hangi bir alâmetle işaretlenmesidir.

O halde lisan konuşmaya yarayan bir işaretler sistemidir.

2. *İşaretin iki unsuru.* — Her işaret iki unsurdan terekküp eder: Biri işitilen, görülen veya tutulan maddi unsur; diğeri ondan anlaşılan zihni-ruhi-unsur; yani ifadesi istenilen maksattır.

İşarette maddi unsur ile zihni unsur sıkı sıkıya bir birine bağlıdır. Birinin diğerinden ayrı ve müstakîl bir mevcudiyeti yoktur.

Lisanların en mühimmi, bütün beşeriyete şamil olanı seslerle kurulan konuşma sistemidir. Asıl lisan (dil) denilince de anlasılan budur. Bu îytibarla lisaniyat bir işaretler bilgisidir.

Lisanda kullanılan işaretlere «kelime-söz» deniliyor. Her kelimede iki unsur vardır; Biri az çok uzun bir ses grupundan teşekkül eden «lafız» dır; diğeri bu lafızdan anlaşılan mânadır. Lisani işaret ancak lafız ile mânanın birleşmesiyle vücut bulur. Bir suretle ifade edilmeyen fikir zihinde kalır, mânası anlaşılmayan lafızlar da lisani işaret «kelime» olmaz (papağanların ve küçük çocukların mâna kast etmeksizin tekrarladıkları, lafızlar papağanlara ve küçük çocuklara nispetle de kelime değildir).

3. *Söz zinciri* — Karşı karşıya geçip birbiriyle konuşan iki kişi farzedelim: söyleyen kimse zihnindeki fikirleri onlara delalet etmek üzere linsanda hazırlanmış olan lafızlarla ifade eder. Uzun kısa bir takım ses gruplarından ibaret olan bu lafızlar ister istemez arka arkaya gelmek üzere bir sıra halinde dizilir. Buna *söz zinciri* deyebiliriz.

Söyleyenin ağzından çıkan *söz zinciri* dinleyenin kulağından dımağına geçerek orada, derhal ifadesi istenilen fikirleri uyandırır. Dinleyen âni olarak söyleyenin maksadını anlar.

Bu iyzahtan iki hüküm çıkarabiliyoruz:

a) Lisan işaretlerinin lafızları zincirvari dizilen seslerden teşekkül eder.

b) Fikirlerin lafızlara bürünmesi ve lafızların fikirleri uyandırması âni, âdeta otamatik bir ameliyedir.

4. *Lisandaki konvansiyon*— Söyleyenle dinleyen arasında bir *(konvansiyon)* un mevcut olması şarttır. Bu konvansiyonun değiştirilmesi aklen muhal değildir. Söyleyenle dinleyen, aralarında, şu veya bu lafza (ses grupuna) şu veya bu mânayı tahsis ederek yaratacakları yeni işaretleri kullanabilirler (külhan beylerin ahmağa armut, hıyar veya abullabut demesi gibi). Fakat bu konvansiyona iştirâk edenlerin sayısı çoğaldığı nispette yeni işaretleri kabul etmek ve kullanmak güçlüğü artar. Külhan bey luğatı bile teesüs ettikten sonra değiştirilemeyor.

5. *Lisan aynen muhafaza olunan bir an'anedir.* — Lisanda konvansiyon zımnîdir, yâni meb-

dei mâlum değildir. Lisan, menşe' ve inkişafından sarfınazar, aynen muhafazasına dikkat olunan bir an'ane olarak nesilden nesle intikal eder. Çünki lisan konuşan içtimai grup (zümre, kavim, millet) dahilinde onu en büyük ehemmiyeti haiz bir rol oynar. Grupu teşkil eden bütün fertler yalnız lisan vasıtasiyle her an ve her yerde his, fikir ve meramlarını birbirlerine anlatırlar. Bunun için her kesin lisandan istediği *anlaşılmaktır.* Bu da ancak her kesin bildiği işareti aynen kullanmakla temin olunur. «İşarette husule getirilecek her hangi bir değiştirme *anlaşılmamaya* veya *gülünç olmaya* sebep olur.»

Lisanın on binlerle işaretten (kelimeden) teşekkül etmiş gayet karışık bir sistem olduğu, milletlerin on milyonlarla fertlerden terekküp ettiğ düşünülünce bu içtimai müessesenin fevkalade ehemmiyeti ve umum milletin onu aynen muhafaza etmesindeki menfaatı takdir olunur.

7. *Lisanda inkilap olmaz.* — Lisaniyatın ilmi esaslarını keşfeden FERDINAND DE SOSUR lisanda inkilabın muhal olduğunu söyleyor (1).

Lisaniyat üstadı MEİLLET ye göre de:

Lisan bütün zihinlerde yaşayan bir içtimai müessesedir; zihinlerin haricine de mevcudiyeti yoktur, fakat fertlere de tabi' değildir. Fertler pasif olarak lisanı öğrenip kullanırlar; hiç biri lisanı değiştiremez.

6. *Düşünme bulutu ve lisan hadisesi*—Söz zincirinin uçları (madd-3) dımağlarda lisan hadisesini vücuda getirir. Lisan hadisesi fikirlerin söz suretlerini ve söz suretlerinin fikirleri uyandırmasından ibarettir. Burada düşünülecek mühim nokta şudur:

Dımağlarda tabii olarak *müstakil fikirler, mefhumlar* mevcutmudur? Kelimelerin lafızlrı (işaretlerin maddi kısımları) sonradan gelip bu fikirlere muntabık mı oluyor, yoksa lafızlar mı dımağlarda izlenerek fikirlere bir suretveriyor?

Şayet dımağlarda irsi ve fikri olarak fikirlerin izleri, zihinlerde suretleri mevcut olsaydı az zamanda o fıkir suretleri lisandaki mukabil lapızlariyle birleşerek fert her şeyin âlemi oluverecektir. Zihinde irsi fikir suretlerinin mevcut olmadığı âlimlerce

(1) F. de Saussure. Ling. Gen. s. 107,

GAZİ GELİRKEN

Yine ufuklar çoşgun bir sevinçle taşıyor,
Ruhlarda burgulanan dumanlar siliniyor.
Bir tarih beldesine bir (Hilkat) yaklaşıyor,
Bizans sahillerine harp ilâhı iniyor.

Kanat darbeleriyle mor sular ürperiyor,
Uçuşuyor denizde uyuyan hatıralar.
Ruhları kamaştıran bir tabloda eriyor,
Şarkın tılsım şehrini süsliyen manzaralar.

Ey yalçın hamlesiyle bir tarih yapan varlık,
Tutuşan yürekleri sana bağlıyan nedir?
Yüz asırlık bir ırkın kalbinde çarpan varlık,
Bu, inkilap ateşi, sönmiyen iradedir.

Asırların göğsünde dinlenen efsaneler
Bugün birer hakikat sihirli ellerinde;
(Kader) artık tarihin dehlizinde sendeler
Taşıyarak hamlenin izini migferinde.

KÂZIM SEVİNÇ

umumen kabul edilmiştir. İnsanda fıtri olarak ancak düşünme istiydadı vardır, bu isdiydat ise tamamiyle şekilsiz bir bulut halinde tesavur edilebilir. Hayatın tecrübelerinden (görmekten, işitmekten, tutmaktan, koklamaktan) düşünme bulutunda husule gelen intibâlar ancak lisanın hazırlamış olduğu lafızlar vasıtasiyle muayyen birer suret (hayal) olur. Tekrarlanan tecrübeler karşısında tekrarlanan lafızlar şekilsiz düşünme bulutunu muayyen şekillerde parçalara ayırırlar, fikir suretlerine vucut verirler. Bu sebepten fikir suretleri tas tamam lafızlara muntabık olur. Lafızların fikir suretlerini, fikir suretlerinin lafızları âni olarak uyandırması bu sıkı intıbaktan ileri gelir.

8. — Öğrenme ile lisan arasındaki münasebet aşikârdır. Yeni lisan işaretleri kazanmak yeni yeni şeyter öğrenmek demektir. Çocukların ne derece tedrici olarak lisan işaretlerinin bir kısmını ele geçirdiklerini hepimiz biliyoruz. Çocukluğun ilk çağından başlayan bu *öğrenme* ömrün nihayetine kadar sürer. Fakat *lisanlanma* yâni lisan dediğimiz işaretler sistemini kullanma çok erken, aşağı yukarı iki üç senede eld edilir. Buna *gramerleşme* dahi diyebiliriz. Üç yaşındaki çocuklar her şeyi bilmezler, fakat bildikleri şeyler dairesinde hemen yanlışsız lakırdı ederler. Ömrün nihayetine kadar devam eden öğrenme yeni yeni lisan işaretleri ve ifade şekilleri kazandırır. (İfade şekillerinin her türlüsü de lisan işaretlerinden sayılır).

(Devamı 312 inci sahifede)

FESANE! Bu ismi zannederim İstanbulda, sade İstanbulda değil bütün memlekette duymamış, işitmemiş tek bir kimse yoktur. Tuna boylarından, Rumelinin yalçın dağlarına kafkasın karlı tepelerine kadar vatan hudutlarında vatan borçlarını ödeyen Mehmetcikler üstlerindeki elbiselerin Fesane kumaşından yapıldığını, arkalarındaki kaputtan ayaklarındaki dolağa kadar Fesane malı olduğunu âdeta ezbere bilirler. İstanbulun fakîr fakat namuslu ve çalışkan aileleri, kimsesiz kalmış dullar, yetim çocuklar için bu tek Fesane ismi ne büyük bir teselli ve ne kadar çok ümit virir. Çünkü Fesane yarım asırdan fazla bir zamandan beri nice aile ocaklarını sönmekten kurtarmıştırı. Onun makine sesleri arasında açlık ve sefaletin sesini unutan çalışkan insanlar hala o himaye edici ve ümit, cesaret verici sakıf altında istikballerini hazırlıyorlar.

Memleketin İktisadiyat, içtimaiyat hayatı üzerinde bir derece kuvetle amil olan Fesane hakkında ise ekserimizin fazla bir mâlumatımız yoktur. *Fesane* nin sadece bir kumaş fabrikası olduğunu biliriz. Eski devirlerin zenginleri ise Kâatane sefası yapmak için *Haliç* ten geçerlerken *Defterdar* yanında tüten bir bacanın belki ne bacası olduğunu bile bilmezlerdi.

Milli Sâyi daima alkışlayan ve yerli fabrikalarımızın faaliyeti hakkında kari'lerine en doğru mâlumat vermeği vazife bilen MUHIT bu ay Fesıne fabrikasını anlatacak.

***

Fesane memleketimizin en eski bir fabrikası ve Turkiyede makine devrinin ilk müessisesi dir.

Evela Kadirğada işe başlayan fabrika 1258 de Haliçte *Neşetabat* köşkü denilen saray ye-

Fesane memleketimizin en eski fabrikasıdır. Bu fabrika ilk önce tıpkı bostan dolapları gibi, el ve beygir ile işlemeğe başlamıştı. Bugün Şirket halinde ve Sanayi ve Maadin Bankasının idaresi altında işleyen Fakrika memleket iktisadiyatı için çok faideli neticeler vermekte ve millî sanayîimizin yüzünü ağırtmaktadır.

Fesanenin tam 66 senelik emektarı Ahmet usta

rine yâni bugün bulunduğu Defterdardaki mahale nakledilmiştir. Hazinei Hassanın emrinde olan Fesane Kadirğada iken el örgüsü ve kaba şayak yaparmış. Daha henüz Buhar keşfi İstanbulda hiç bir yerde tatbik görmediği için fabrika el ve hayvan kuveti ile adeta bostan dolabı gibi işletilmiş.

Kadirğaya nakilden sonra ilk defa Fesaneden içeri giren makine buharlı ve balanslı tek bir makine olmuş. Bu makineyi fabrikanın dışında bir yere kurmuşlar ve işletmiye başlamışlar.

Fakat zavallı İstanbulun üzerinden hiç eksik olmıyan yangın felaketi 1281 de fabrikayı tamamen kül etmiş. Mucize olarak yalınız buhar makinesi kalmış.

O zaman bütün Türkiyede yalınız bir tane olan bu buhar makinesi fabrika işletmekten başka bir şeye yaramadığı için yangından kurtulan bu tek makine hatırı için ve onun sayesinde fabrika yeniden yapılmış..

Avropadan bazı ufak tefek yeni makineler de getirtilmiye başlanmış. Şurası şayanı dikkattir ki meşhur *Vervier* Belçika fabrikasının ilk yapıp ticarete çıkardığı taraklardan *Bir* numaralısı Fesaneye getirilmiştir. Fesanenin faaliyet hayatında en mühim faslı *Hazinei hassa* emrinden *askerî* idareye geçtikten sonra başlar.

Fesaneden evel Askerî fabrika *İslimiye* de idi. Rus muharebesinden sonra İslimiye Bulgarlara geçince askeri idare fabrikasız kaldı ve bu vaziyetin neticesi 1293 de Fesane askeri idareye geçti. Ustalar getirtilti.

İngiltereye makineler sipariş edildi. Artık Fesane ihtiyaca kâfi randöman verecek dereceye gelmişti. Hatta bugün dünyanın en zengin ticaret müessiselerinden biri olan meşhur *Or-*

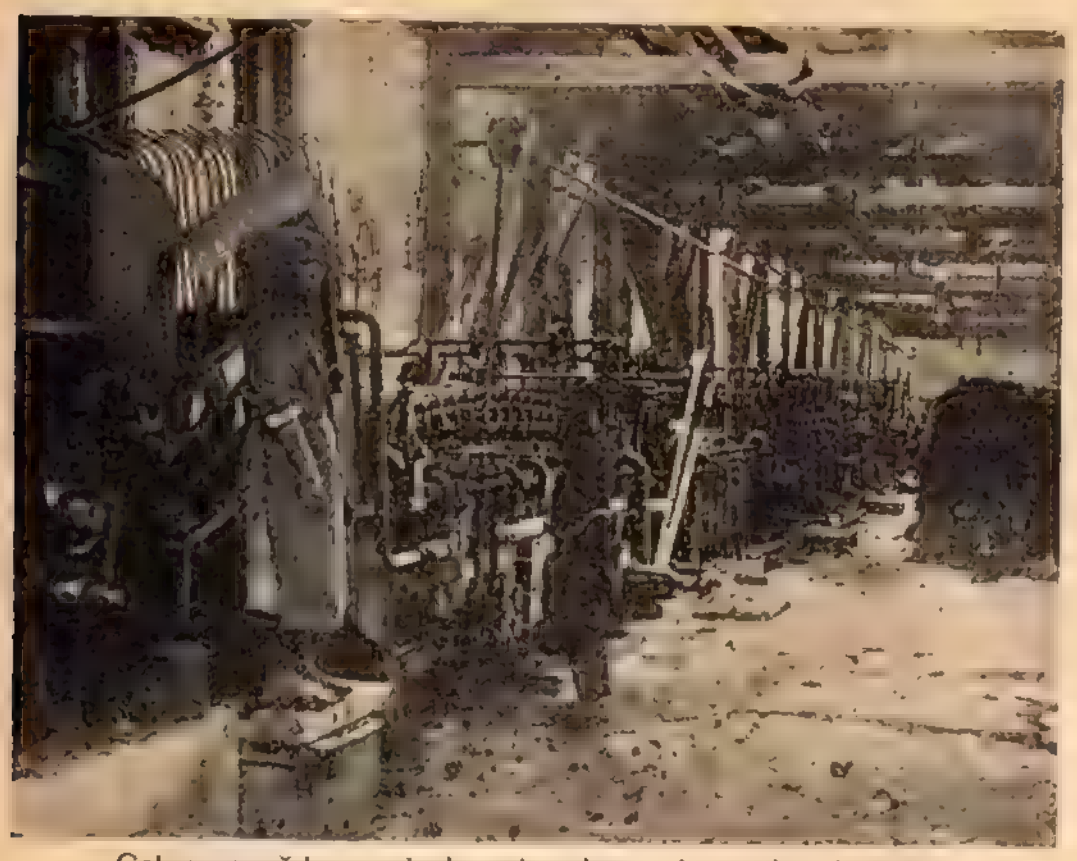

Gelen yapağılar evela burada yıkanır, kurutulur, boyanır.

yantal Karpet şirketi sahiplerinden *Mister Sayks* ilk önce Fesanede usta başı olarak çalışmıştır.

Askeri idare altına giren *Fesane* bir taraftan en son terakki sistem ve makineleri ile yenileşirken diğer taraftan da millileşmiye başlamıştır. Evvelden fabrikada çalışan usta başılar hemen hemen hep ermeni imiş. Yalnız *Apti usta* isimli bir türk varmış. Bu sebepledirki fabrika Cuma günleri çalışır Pazar günleri tâtil yaparmış.

Fesane fabrikası son zamana gelinceye kadar askeri idare altında çalıştı. 1928 senesi Teşrinisaninde şirket haline inkîlap ederek daha

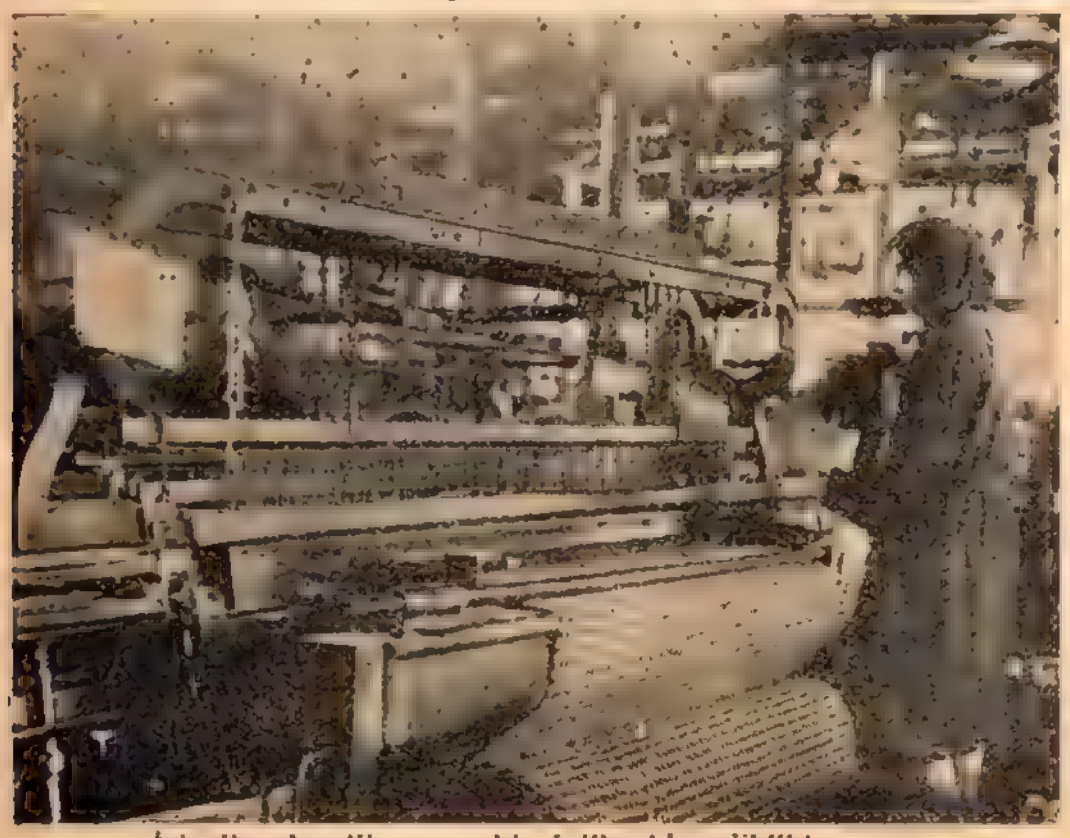

İstenilen incelik ve renkte iplik elde edildikten sonra bu makinelerde kumaş dokunur.

ziyade memleket iktisadiyatına hizmet edici ve daha faal bir devreye girdi. Beykoz, Hereke, Bakırköy fabrikaları gibi Fesaneyi de faaliyet çenberi içine alan Sanayi ve Maadin Bankasının meşkûr himmeti ve şirketin idare heyetinin mahaline masruf gayreti sayesinde bugünkü Fesane ile Dünkü Fesane arasında büyük terakki farkları elde edildi.

Hali hazırda Fesanenin bütün makineleri yeni ve en son sistemdir. 460 amele, çok mumtazam bir disiplin altında günde sekiz buçuk saat çalışarak yerli mallarımızın inkişafına çalışmaktadır. Eskiden fabrikada mesai çok dağınıktı. Makineler işe

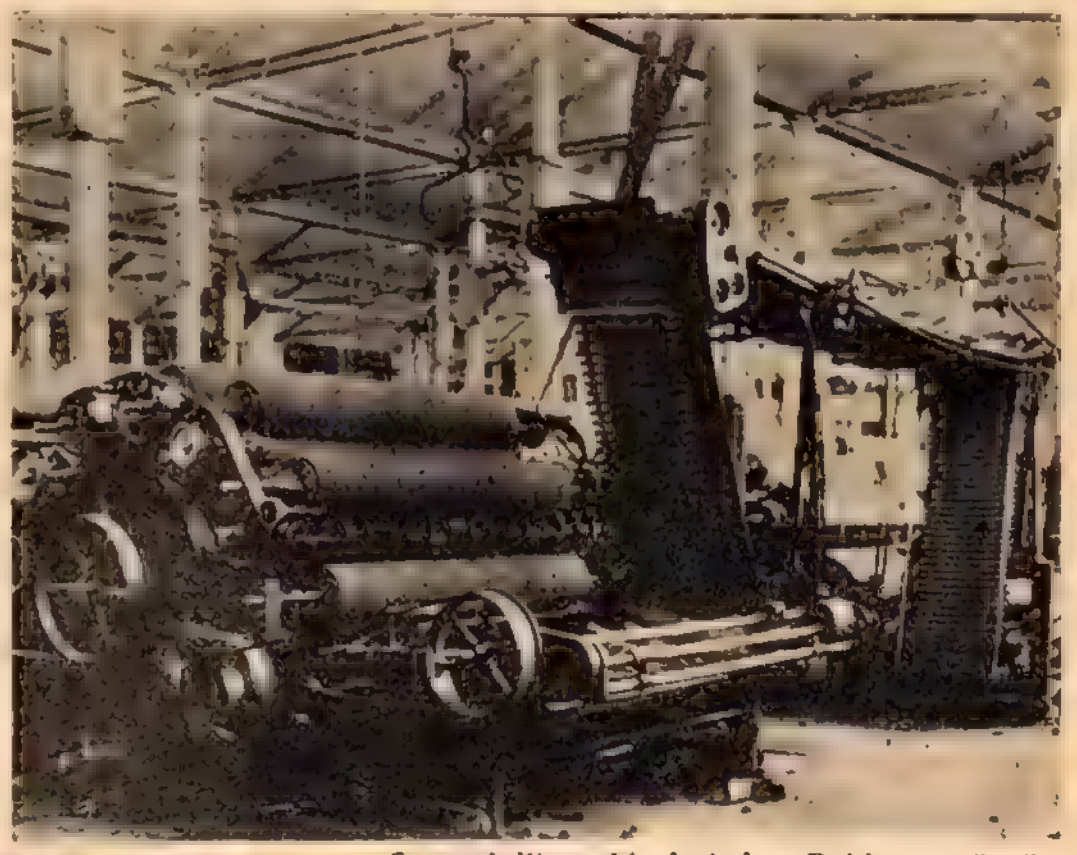

Sonra iplik makinelerinden Bobin ve çözgü dairelreinden geçer.

göre değil, yere göre konulmuştu. Bir makineden diğerine geçmesi lazım bir iş âdeta fabrikanın bir ucundan öbür ucuna nakledilmek mecburiyetinde idi. Ticaret zihniyeti ile haraket eden bugünkü şirket her şeyden evel zaman kazanmak ve az masrafla randömanı artırmak için makineleri ve birbirleri ile alakadar iş bölümlerini muayyen bir sahada tevhit, konsantre etmiye başlamış ve bunu için de yeni tesisat vücuda getirmiştir. Böylece mukannen zaman zarfında, vakît israf etmeden daha az bir amele ile daha çabuk ve daha çok iş çıkarmak kabil olacaktır. Amelenin kaza, hastalık, ölüm halle-

rinde imdadına yetişecek ve ya yardım edecek eski fakat noksan bir teşkilatı mevcuttur. Ancak şirket tam manasiyle asri bir müessise meydana getirmek istediği için yeni bir amele sigorta ve teavün sandığı nizanmnamesini hazırlamakla meşguldür.

Sanayi ve Maadin Bankasının yüksek himayesi ve şirket meclisi idaresi ile murahhas âzalarının yorulmak bilmez gayreti ve bilhassa genç çalışkan müdiri umûmisi Mitat Recai beyin himmetile Fesane fabrikamız bugün hepimizin göğsümüzü iftiharla kabartarak tekamül yoluna dev adımları ile yürümektedir. Fabrika şirkete geç-

Dokunan kumaş derhal bol su ile yıkanır, kurutulur, ütülenir.

Dokunan kumaşlar fabrikanın *mâmul* anbarına nakledilir.

tikten bir sene sonra *bir buçuk milyon lira* gibi mühim bir miktarda satış yapmıştır, ki şayam şükrandır.

Fabrikanın *mâmul* anbarını gezdiğimiz ve yapılan kumaş nümunelerini gördüğümüz zaman hem hayret hem de takdirden kendimizi alamadık. Öyle zarif kostümlükler, öyle fantezi Tuitler gördük ki eğer yapılışlarına bizzat şahit olmasa idik doğrusu güç inanacaktık. Bilhassa çok nefis bir bez üzerine beyaz ay ve yıldızı beraber dokunan bayraklarımız bize derhal şu fikri telkîn etti:

Hükûmet şurda burda gelişi güzel ve usulsüz görülen milli sancağımızı bu karma karışık vaziyetten kurtarmak için aceba yalnız Fesane mâmulatı bayrakların kullanılmasını tavsiye edemezmi? Son söz olarak Fesaneyi çok güzel idare eden ve çok temiz bir aile disiplini içinde âzami randöman için çalışan fabrika müdürü Şevket Turgut, ser mühendis Ömer Lutfi, İşletme amiri Sıtkı, İngiliz Sayksın arkadaşı ve fabrika usta başısı Rıza ve tâmirat şefi Şükrü beylerin mesaisini candan takdir ve kendilerini tebrik ederiz.

KEMALETTİN ŞÜKRÜ

Tüylü gibi görünen kumaşların perdahı burada yapılır.

Eğe Medeniyetinin Tunç Devrini Açanlar Hangi Irktandır?

Buna Antropoloji nin eriştiği hakîkat cevap veriyor: "En kuvetli ihtimal Orta Asyadan muhaceret etmiş kısa kafalı (Braşikefal) *insanlardır.*

AHMET CEVAT

Zannederim ki bugüne kadar Girit toprağında ve şimalen ona mücavir *toplu* adalarda henüz *eskitaş* medeniyeti bakîyeleri keşfolunmamıştır. Bu hususta, bu adalar Eğe denizinin kara çevresiyle bir kül teşkil etmektedir; burada şimdiye kadar keşfolunan en eski medeniyet izleri *parlatılmış taş* çağına aittir. Fakat bu adalarda mebzulen *yeni taş* medeniyetine ait bakîyelerin bulunması bize komşu kara kısımlarında daha eski medeniyetlerin: hiç olmazsa *üst eski taş* medeniyetinin inkişaf ettiği fikrini telkîn etmez mi? Bu medeniyetleri tâkîp eden *yeni taş* medeniyeti, tabii bir imtidat ile, adalara geçmiş olmak lâzım gelir. Adaların, *parlatılmış taş* medeniyetini, bizatihi mütevellit kabilinden bir hadise olarak, olduğu gibi halk ettiğine inanmak güçtür. Eğe denizinde insanların vakayi silsilesini tasavvur edebilmekten henüz çok uzağız. Muhakkaktır ki bütün adalar, aynı zamanlarda, aynı medeniyet şekillerini arz etmemişlerdir. Hatta adalardan, tamamiyle «yeni taş» medeniyetinin têsiratı haricinde kalmış gibi görünenler vardır.

Bu serinin bir cildi Ege medeniyetine tahsis olunmuştur.

Bu kabil vesaika merak eden karîler bu esere müracaat edebilirler; arzu edebilecekleri bütün mâlumatı orada bulacaklardır.

Eğe adalarından yanlız biri, Girid, iskelet nev'inden mühim vesikalar têmin etmiştir. Bu iskeletler daha mebzul, daha tam ve bu cezirenin sahnesi olduğu vakayiin daha eyi mümessili olacak surette olmasını arzu ederdik. Girit muhtelif medeniyetler tanımış olduğu cihetle, bu medeniyetlerin yanlız bir kavmi enmuzecin mi, yoksa müteadit tıplerin mi eseri olduğunu kendi kendimize sorabilirz. Böyle olduğu takdirde ise, her yeni hadisei-içtimaiyeye yeni bir ırkın mümessilleri iştirâk etmiş midir?

Heyhat! Girit medeniyetinin muhtelif safhaları, her birinin kavmi siymasını tâyine kâfi gelecek anasırı vermemiştir. (Kendilerinden bu hususta istifade mümkün olmayan tersimi «iconagraphique» vesikaları bir tarafa bırakıyorum). Maâmafi Giridin antropoloji mazisinde herşey karanlıktan ibaret değildir. Bir çok güzel seriler — bilhassa kafa tası serileri — tetkîk eden bir çok İngiliz, Alman, Amerikan, İtalyan antropoloğun eserleri sayesinde, Eğe nin cenubunda cereyan eden insan vakayii hakkında bâzı farazıyeler tasavvur etmesinde emkân vardır. Bu faraziyelerin büyük çizgilerle taslâklarını yapmağa, çalışacağız.

Bu antropoloji vesikaları, mütehalif miktarlarda olmak üzre, Minoen çağının üç devrine müteallîktir. Fazla olarak mukayeseye medar olacak derecede berhayat ahali üzerinde icra olunmuş taharriyata da malikiz.

Antropolojinin tekâmülü hakkında neşr olunan külliyyatın bütün aksamiyle daha sıkı bir temas halinde bulunmak için, karii, Glatz ın, Giridin mütevali sekenesinin cismani enmuzeci hakkında bir kaç söz söylemiş olduğu mebhasa müracaata dâvet ediyorum; burada da, izaha başlamak üzre, Minoen çağının kadim (A), orta (B), yeni (C) devirlerine nazaran (benimkinden cüzi farklı olmak üzre) tertip etmiş olduğu kafa tası şekilleri tablosunu istiymal ediyorum (Burada iki cins karıştırılmıştır):

	Uzun kafalılar	Orta kafalılar	Kısa kafalılar
A	% 55	% 35	% 10
B	% 66.6	% 25	% 7·7
C	% 12.5	% 50	% 37·5

Cetvelin birinci ve üçüncü sütununa bir nazar atfeder etmez kadim Minoen ile yeni Minoen devri arasında, Giritte gayet büyük ehemiyeti haiz insan vakayiinin cereyan ettiğini anlarız. Kadim Minoen ile orta, Minoen arasında, cetveldeki yüzdelemelerde görülen bâzı farklar, ihtimal istatistik hadiselerinden münbaistir; daha vasi, surette mâlûmat toplayıncaya kadar, bu iki devir arasında kavmi bir irtibatın mevcudiyeti tezahür etmektedir. Yeni Minoen devrinde ise bu sîyma birdenbire değişmektedir. Bu tarihte o zamana kadar devam edegelen ahalinin şeklen tahavvül ettiğini kabul etmeğe imkân olmadığından, kavmi bir tebeddül vukua geldiğine inanmağa mecburuz.

Burada gördüğümüz küçük bir tarihi hadise de değildir.

Nazarımızı evvela yeni Minoen devrinde tevkîf ederek, Giritte, adanın ilk tarihi devrinde cereyan eden vakayii tasavvura çalışacağız.

Girit, *eski taş* medeniyetini geçirmemiş olduğundan, Giritten az uzak bâzı grupların adadaki *yeni taş* devri ahalisinin ecdadı zayilması ve bilainkıta, imtidat etmiş olması hakkında hiç bir faraziyede bulunamayız. Fakat şunu tespit edebiliyoruz ki *yeni taş* çağı, Giritte, ilk beşerî iskânın(?) têmin olunabidiği zaman, uzun kafalı bir ırkın ellerindeydi. Bu ırk saf olmaktan uzaktır; çok vasati enmuzecleri ihtiva eder, fakat ancak küçük miktarda kısa-kafalılar arzeder. Balkanların *yeni taş* çağı dahi hemen buna mümasil kavmî siymalar vermişti, fakat oralarda antropoloji vesikaları daha az ehemiyeti hâizdi. Merkezi ve garbi Avrupada kısa-kafalıların — ilk defa Ofnet istasyonunda — ancak *orta taş* çağında zuhur ettiğini ihtar ederim. Avrupanın bu devresini şarkun *yeni taş* çayına nispeten tâyin ve takvime lüzum vardır.

Giritte müşahede olunan bâzı uzun kemikler ilk Giritlilerin boyunu takribi olarak tespite müsaade etmiştir. Boyları Avrupanın vasati boyundan aşağıydı. İhtimal 1.62 metro tahmin edilebilir (?), kısa boy ile uzun kafalılık ilk Girit ahalisini tesciye eder, aynı vasıflar Akdeniz havzasının bir kısmını, bilhassa cenubi İtalyayı da tesciye etmektedir. Fakat Girit İtalyadan oldukca uzaktır. Nasıl, hangi vesaitle, *yeni taştan* evvel ve ya iptidalarında İtalya topraklarından gelme bir kavmın buralara iskânı vukua gelebilirdi? Bir hüküm verebilmek için İtalyadan daha yakın havaliye teveccüh etmeye lüzum vardır.

Berri Yunannistanda ahali gayet muhtelittir: Bâzıları kısa - kafalı, bazıları uzun - kafalıdır. Kafa müşirelerinin vasatileri Epirlilerin fevkalade kısa - kafalılığından Tesalyalıların uzun kafalılığına geçmektedir. Yunanistanın hiç bir tarafında, İtalyanın cenubunda olduğu kadar zaif kîymetli vasati kafa müş'irelerine tesadüf olunamaz.

Küçük Asya bizce henüz eyi mâlûm değildir, fakat ahalisinin ekseriyetle kısakafalı olduğunu, maamafi az çok mühim miktarlarda uzunkafalı enmuzeçleri de ihtiva ettiğini, uzunkafalı en ziyade aşağı Mesopotami ile Suriyede bulunduğunu biliriz.

Afrikada, zamanımızın Mısırlıları (Kıbtilerle Fellahlar) hemen cümlesi uzun kafalıdır, fakat boyları en eski Giritlilerin tahmin olunan boyundan daha yüksektir.

Yeni Minoen devrinde vukuu tezahür eden ahali tebeddülü anlaşılabilmek için, kavmî mukayeselerde ancak aynı devrin ve ya az farklı devirlerin mücavir kavımlarından bakîyye kalan unsurları mülahaza altına almak, başka unsurlar karıştırmamak lâzım gelir. Fakat bu mukayese için de vesaik tamamen mefkuttur. Eski Yunanistana ait bâzi kafa taslarına malikiz; fakat bunlar pek zayıf vesikalardandir. Bu kafa tasları Giritte olduğu gibi, uzunkafalılar enmuzecinde bir ekseriyet meydana koymuşlardır, bunlara bâzı kısakafalılar (takriben 100 de 11) karışmıştır. Fakat bu ihsaî mâlumat gayet küçük adette müşahedelere müstenittir.

Fenikeliler (bunlara tahsis olunan fasla müracaat) kezalik uzunkafalı idiler, boyları az yüksek olmak lâzım gelir. Bu müterafık şeklî evsaf mülahaza altına alınmağa layıktır. Fenikeliler ile eski Girit ahalisi arasında bir karabet têsisine imkân varmı dır! *Fenikelerle ilk Giritlilerin aynı aslî grupa mensup olmaları mümkündür.* Hatta buna kanaat getirmek için müteaddit sebepler de vardır. Bu halde Girit Fenikelilerin garba doğru hareketlerinde birinci merhaleyi mi teşkil ediyordu?

Burada her iki havalinin medeniyetlerindeki tehalüflerle ve bu medeniyetlerin geçirdiği safhalarla meşgul olacak değiliz. Sadece şunu tespit ediyoruz ki, Finike, onda sakin olan insan grupları iytibariyle, Giritten çok daha eskiydi; *eski taş* medeniyetlerini de geçirmişti; her gün, onun toprağı dahilinde, o uzak devirlere ait istasyonlar keşf etmekteyiz. O eski devirlerde, Girit insandan hali görünüyor. Niçin, yeni taş çağının iptidasında, Fenikeden gelmiş bâzı insan grupları bu büyük adayı keşfetmiş ve orada bildiğimiz o muhteşem medeniyeti kurmuş olmasın? Zayıf bir hars safhası başka bir mahalle intikal ederek yeni bir muhit ortasında kalacak olursa pek güzel inkişaf ve terakkî edebilir. Muhtelif muhitler, aynı devrei-zamaniyede, mümasil insanlara mütehalif fikirler telkîn edebilir. Bu ciltte görüş noktamı tekşif ve müdafaa için kâfi derecede sayfalarım olmasını arzu ederdim. Bununla beraber, Girit hakkında, tezimi takviye edecek hiç bir kat'i delil getiremiyeceğimi itiraf ederim. Sadece, müsait bir zaman tertibi dahilinde, şeklî bâzı mutabakatlar veriyor ve bir muhakeme yürütüyorum (bu da az bir şey değildir). Bu-

nun kîymetini gelecek seneler bize anlatacaktır.

Tarihten evelki Giridin kısakafalı ahalisi nereden neş'et ediyordu? Bunun da burada cevabı kolay değildir. Bu insan zümresine ait, az çok tam bir halde, yâni kafa taslariyle beraber, müteaddit iskeletlere tesadüf edebilseydik Şarkî Ak Denizde akrabalık silsileleri aramak için bâzı imkânlara malik olurduk. Şimali *Ege*nin hemen her tarafında birer miktar kısakafalının mevcudiyetine vakıfız. Bilhassa Greklere taalluk eden küçük Asyada, kezalik garbî Yunanistanda ve İtalyanın karşısındaki bütün Adriyatik sahilinde kısakafalıların mevcut olduğunu biliriz. Bunlar, müteaddit defalar kendilerinden bahsettiğimiz Dinariklerdir; onların gayet sarih şeklî vasıları vardır. Asya kısa kafalılarına gelince, onlar hakkında henüz kâfi derecede mâlûmat sahibi olmadığımızdan onlarla Dinarikler arasında her hangi bir mukayeseye imkân göremeyoruz.

Giride komşu olan bu havalinin tarihten evelki zamanlarına gelince, Balkan yarım adasının *yeni taş* istasyonlarında da kısakafalılar bulunduğunu hatırlatmak isterim. Bütün bu Ak Deniz kısakafalıları acaba aynı aileye mi mensuptu? Cümlesini bir arada tetkîk ederek ırkî mensubiyetlerini tespite çalışmak alâkaya şayan bir keyfiyettir.

Asya sahillerinin gerisinde, sularını Fıratla Dicleye veren dağlarda, Kafkasta, İranda, *şarka doğru daha uzakta* mebzulen *kısakafalı buğday benizli* [esmer], yüksek ve ya orta boylu gruplara tesadüf ediyoruz. Bunlar, bugünkü süknalarında, mâlum «serap» nazariyesince, garba doğru uzanan kablettarihi bir muhaceretler silsilesinin muhtelif safhalarını temsil ediyorlar mı?

Giritte, bir takım kısakafalı müfrezeleriyle kavmî tebeddüblerin vukuu yeni Minoen devrinde nazara çarpar. Şimdi derpiş ettiğimiz gibi bir faraziye kabul ettiğimiz taktirde, Asya muhaceret hareketlerinin, *yeni taş* devrinde ve ya *bronz* çağının ibtidasında başladığına, bu çağın nihayetinde Giride vasıl olduğuna hükmetmek lâzım gelir, çünkü adaya kısakafalıların yerleşmesi bu zamana tesadüf ediyor.

Glotz zannediyor ki *Bronz* çağına ve Minoen medeniyetine nihayet vermiş olması lâzım gelen inkîlap, yuvarlak başlı muhariplerin istiylasını, Helenlerin vürudunu ihbar etmektedir. Dussand da aynı fikirdedir, çünkü Achéenlerin istiylasından bahsediyor. Bu mümkündür. Yunanistanın bugün dahi toprağı üzerinde müteaddit kısakafalı enmüzeclere malik olduğunu ve bunların muhakkak *Bronz* çağından beri orada yaşadığını biliyoruz. Fakat bu istiylacıların diğer mümeyyiz vasıflarını öğrenmek istememize bir mani' yoktur, çünkü zannolunduğu üzre Aşeenler Tesalyadan gelmişse Dinarik ırkından olmaları mümkündür.

Girit ahalisinin şekliyatında, *Bronz* çağının nihayetinde vukua gelen bu cezri tebeddül münasebetiyle, antropoloji tetkîklerinin tarih için nederece mühim olabileceği üzerine dikkati celp etmek iycap etmezmi?

Antropoloji muhtelif insan cinslerini meydana koymadan bu kitapta kullanılan «vesikalara» asla dikkat atf edilmezdi. Taharriyat esnasında toprağın içinden çıkarılan iskeletler sadece iskeletlerden ibaretti, başka bir ehemmiyetleri yoktu. Onları hendeklerin kenarlarında terkederler, veya kırıp parçalarlar, yahut tekrar gömerlerdi. Hiç bir arkeolok bu kabil kemiklerin ilme bâzan çok vasi' izah vasıtaları tâmin edeceğini, bir çok karanlık vakıaları aydınlatacağını aklına getirmezdi.

Bugün, binlerle efradını tetkîk etmiş olan Hawes in müşahedelerine nazaran, Minos adasının [Giridin] ekseriyetle ahalisi kısakafalılardan terekküp eder.

Hülasa, Girit medeniyeti, oraya *parlatılmış taş* çağını getiren uzunkafalılarla tâsis olunmuş, bronz çağının nihayetine kadar aynı ırkın ensali teakup etmiştir.

O devirde, o zamana kadar uzunkafalılar arasında «dağınık» fertler ve ya gruplar halinde yaşamakta olan kısakafalılar çoğalarak uzunkafalıların yerine kaim oldular. Galibiyeti ihraz ederek bugüne kadar ekseriyeti muhafıza etmişlerdir. Gerek uzun kafalılar ve gerek kısakafalıların menşei hakkında bâzı nazariyyeler ortaya koyduk. Bu farazıyelerin kat'i mukâderatı bizce yakında anlaşılacaktır.

E. Pittard in eserinden (*)

(*) "L'évolution de l'humanité" sersine dahil olan bu eser Ahmet Cevat B. tarafından tercüme edilmiş, Devlet Matbaasında basılmasına başlanmıştır.

Ressam DUPRE nin eseri

ÇAYIRDA...

MUHİT in İlavesi

Büyük Türk İnkîlabına Dair

Yazan: AHMET CEVAT

— 16 —

Kemalizmin İkinci Safhası

Dahili Muharebe ve Mücadeleler

"Dahili isyanları bastırmak Yunan taarruzunu durdurmaktan elbette daha mühimdir."

Gazi (Nutuk: 291)

"Bir milletin vahdet ve tesanüdü têmin olunmadıkca, harici bir düşmanın istilasını durdurmak ne kabildir, ne de bundan esaslı bir faide ve netice mêmuldür:"

Gazi (Nutuk: 291)

Büyük millet meclisinin teessüsü dahili muharebelerin en ziyade şiddetlendiği, yenilerinin türlü türlü manzaralar altında çıktığı, akur bir savletle milli hâkimiyetin üzerine saldırdığı ve ya en riyakâr bir maske ile milli hâkimiyete pusu kurduğu bir hengâmeye tesadüf ediyor.

Milli hâkimiyetin baş düşmanları arasında ve aynı safta Hilafet ve Saltanat ile İngilizleri, Yunanlıları ve diğer harici düşmanları buluyoruz. Bir Halife-Padişahın bu derece alçakcasına milletine hainlik etmesi müstesna bir hal sayılmasın. Maddi menfaatlerin vicdanları nasıl kararttığını tarih sayılmaz misallerle gösteriyor. Büyük Türk İnkîlabının bu büyük mücadele safhası da hiyanetlerin ve gafletlerin yer yer karınca yuvaları gibi kaynaştığı ve cümlesinin âmansız bir kanun ile çiğnendiği bir kanlı boğusma manzarası arzeder. *Huruç alessultan* fetvası Halife-Padişahın atılacak son fişeğini teşkil ediyordu. Anzavurlardan, Taalii-İslamcılardan, Papas Frularla el ele çalışan Molla ve Hocalardan başka şimdi halife orduları teslîh ediliyor, düşman parası ile memleketin her tarafında müsellah isyanlar organize ettiriliyor ve bütün bu *kara kuvvetler* Yunan ve Fransız ordularının hareketlerine yardım edecek surette idare ediliyor, hatta çok defa mağlup edilen âsi kuvetler düşman tarafına geçerek millet aleyhindeki suikastta müttefik olduklarını alenen göstermekten çekinmeyor.

Milli hâkimiyeti kaytsız ve şartsız ellerine alan B. M. M. nin teessüsü üzerine açılan bu dahili muharebe ve mucadele muhtelif şekiller altında vukua gelmiştir:

Bir kısmı aleni ve müsellahtır. Diğer bir kısmı hakimiyet prensipini maske gibi kullanarak milli birliği bozmaya çalışır. Başka bir kısmı ise şekaveti siyasi prensip seviyesine yükselterek şahsi diktatörlük têsisi için perende atar. Hilafet ve saltanat müdafiliği, düşmanlardan medet ummak gafilliği, milletimizin kuvetlerine güvenmemek zayıf kalpliliği, şahsi menfaat, gurur, hodbinlik..... bunların hepsi bizzat B. M. M. nin sinesinde çarpışıyor. Büyük Rehberin dehası bütün bu menfi ve tahripci unsurları yenecek kuvetleri fışkırtıyor, inkîlabın prensiplerine asla ihanet ettirmeden milletin zaferini, istiklal ve hakîmiyetini têmine muvaffak oluyor.

* * *

Kemalizmin bu çetin dahili muharebe ve mücadele safhasının nasıl tatbîk edildiği en büyük bir dikkatle takîp olunmaya lâyıktır. Büyük Rehber her şeyden evvel dahili harp için kullanılacak kanuni silahı düşündü; hükûmet bile teşekkül etmeden *Hıyaneti-vataniye* kanununu çıkarttı. (Bu kanun B. M. M. nin ilk açılmasından altı gün sonra, 29 Nisan 1920 — 1336 da kabul edildi. İlk heyeti-vekile ise 2 Mayıs 1920—1336 tarihli kanun ile resmen teşekkül etti.) Pek az sonra da *istiklal mahkemeleri* kanunu çıktı. İnkîlabı geri bırakmaya, milletin hâkimiyet ve istiklali ile oynamaya cür'et edeceklere karşı seri' ve müessir bir adaletin tatbikî zaruridir. İnkîlapcılar hiç bir zaman bu noktada gaflet göstermemelidir. Kanunsuz mahkemesiz tek bir kişinin kanı da heder edilmemlidir. İşte Büyük Rehberin delaletiyle kurulan bu inkîlapçı adalet cihazı hem milletin hâkimiyetini her taarruzdan masun bulundurmak hem de kitlelerin zihinlerini karanlık endişelerden kurtarmak gibi aynı zamanda korku ve sükûn verici, dahiyane düşünülmüş bir müessese idi. Kemalizmin bu tecellisi Büyük Turk İnkîlabının zaferini têmin eden en büyük âmildir.

Büyük Fransız inkîlabı böyle bir adlî cihazı evelden düşünemediği için irticaı ve istiptadı doğuran bir tethiş siyasetine sapmaya mecbur olmuştu. Bolşevik inkîlabının kitleler tarafından benimsenmemesi de tethişin aleni, adli şekilde cereyan edememesinden ileri gelmek te dir.

Kemalizmin şayanı hayret dehası diğer bir noktada daha tecelli etti:

Dahili isyanları bastırmak ve harici düşman taarruzunu durdurmak mecburiyetleri karşılaştı. Eldeki maddi kuvetler her iki vazifeyi iyfaya kâfi değildi. Büyük Rehber kararını vermekte tereddüt etmedi, harici düşmana karşı olan cepheden kuvetler çekerek dahili düşmana tevcih ettirdi. Bununla inkîlaplar için son derece kıymetli bir prensip vaz'etmiş oldu: *Dahili isyanları bastırmak harici düşmanların taarruzunu durdukmaktan elbette daha mühimdir.*

Şimdi milli hareketlere müsellah isyanla ve ya teslih edilmiş çetelerle karşı koyanlar memleketin hemen her tarafına yayılmıştı. Halbuki sekiz ay evel Sıvas kongresinden doğan Heyeti-Temsiliyesinin başında, Büyük Rehber, Damat Ferit hükûmetini çekilmiye mecbur ederken hiç bir tarafta umûmi kıyam eseri görünmemişti. Bu sekiz ay içinde milli hareketlerin, milli istiklalin, milli hakimiyetin düsmanları: Halife-Padişah ve menfaatlerini onunkilerle müşterek görenler çok mühim hazırlıklar görebilmişler, yâni milli şuuru sarsabilmişlerdi. Bunun sebepleri muhtelif ve derindir, fakat en mühimmi milletin muhtelif sınıf ve zümrelerinin maddi menfaat, mânevi mefkûre ve kanaat iytibariyle birbirlerinden ayrı olması ve ahvalin her hangi bir değişmesiyle bu ayrılıkların boyuna değişebilmesidir. Bunun içindirki yeni teşekkül eden birinci B. M. M. de ayni gayeyi benimsemis, milli hakimiyet ve milli istiklalin mânasını bir türlü anlamış âzalardan mürekkep değildi.

Teşekkülünden iki ay sonra Halife-Padişahın ordu ve çeteleri genç milli hükûmetin kuvetlerini arkadan vururken ve bir kaç fırkasını dağıtır hatta esir ederken Yunan ordusu da muhtelif istikametlerde taarruza geçiyor, Bursayı düşürüyor, Uşakı Alaşehri işgal ediyor, Nazilliye kadar ilerliyordu. Millî ordular ve kuvetler Eskişehire ve Dumlu Pınar sırtlarına çekelmiye mecbur olmuşdu.

Bu felaket B. M. M. inde *buhranlı ve şiddetli tenkîtler ve târizler* uyandırdı. Büyük Rehber bu hali tasvir ederken: "Söz söyleyenler içinde, ender olmakla beraber, *Milli akîdesi ve vatanî merbutiyeti şüpheli olanlar dahi vardı"* diyorlar.

Büyük Rehber birinci B. M. M. âzaları arasında "Aykırı bir takım prensiplere temayül gösterenler", "ecnebi mahafilinden bazılariyle temas yolunu bulup teşvik ve muavenete mazhar" olanlar, hasılı ecnebilere satılanlar bulunduğundan da bahs ediyor. Bunlardan biri propagandalariyle kendisini dahiliye vekili bile intihap ettirilebiliyor, fakat Büyük Rehber tarafından derhal istiyfaya mecbur ediliyor. Bu münasebetle nutukta deniliyorki:

"Sultanlarla, halifelerle idare olunmuş ve olunan memleketlerde vatan için, millet için en büyük tehlike sultanların ve halifelerin düşmanlar tarafından satın alınmalarıdır. Bu ekseriya suhuletle kabil olmuştur. Meclislerle idare olunan memleketlerde de en mühlik cihet bazı meb'usların ecnebi nam ve hesabına çalınmış, satın alınmış olmasıdır. Millet meclislerine kadar dahil olmak yolunu bula-bilen vatansızlara tesadüf etmek müsteb'at olmayacağına tarihin bu baptaki misalleriyle hükmetmek zaruridir. Bunun için millet, vekillerini intihap ederken çok dikkatlı ve kıskanç olmalıdır..."

Birinci B. M. M. âzalarının prensip, telakkî, mefkûre itibariyle mütecanis olmadığını kabul etmek zaruridir. Mesela reisi-sanilğe ve adliye vekilliğine intihap edilmiş biri görülüyor ki baş ağrısını bahane ederek ik: ay mêzuniyet alıyor, kendi kafasında bir arkadaşına da izin koparıyor, beraberce Erzuruma giderek hükûmet aleyhinde kıyam tertibatı hazırlayor, halkın ârayı-umumiye ile valilerini intihap etmek prensipini ileri sürüyor, kendisini Lazistan, Trabzon, Erzurum, Erzincan, Van, Bayezit vilayetlerini ve meclisi âlice tensip buyrulacak diğer mıntakaları ihtiva etmek üzere Vilayatı-Şarkıye valiliğine tâyin ettirmeye teşebbüs ediyor. Hatta kendi kendine Erzurm vilayetinin vekilliğini deruhte ediyor! Bu hadiselerina Ermenistan karşı edilen sefere tesadüf ettiği ve meclis reisi sanisinin halkı harbe giden ordunun kumanda heyeti aleyhine kışkırttığı düşünülünce ihtirasın ne manzaralara girebileceği anlaşılarak hayrete düşmemek mümkin değildir.

İki büyük muharebenin korkunç izmihalinden çıkan, daha büyük bir istiklal muharebesine atılan bir memlekette içtimai sınıf ve zümrelerin nasıl karma karışık olabileceği, milli ve insani akîdelerin nasıl çözgün ve gevşek bir hal alabilecegi kolay anlaşılır. Yıkılan devâsa komşu imparatorluk üzerinde içtimai ve milli kıymetlerin uğradığı teşevvüş serpintileri de ta Ankaraya kadar gelerek bazi hummalı dimağlara nafiz olabiliyordu. Diğer taraftansa asırlardan beri Türkiyede hâkim sınıfların en kuvvetli milli akîdesini teşkil eden *Osmanlılığın* izleri ruhlardan kolay kolay silinemeyordu. İnhilal eden orduların kumanda kadrolarından İstanbulda kalmış bir çok unsurların Osmanlılık akîdesine merbut

kalması ve henüz sarih ismi bile ağızlara alınamıyan, propagandası yapılamayan *Cumhuriyet* mefkûresine bîgâne durması ahvalin tabii bir neticesi idi. Halkın yüklendiği mükellefiyetlerin ağırlığı da milli şuuru inhilale uğratan çok ehemiyetli bir unsur idi.

Kumanda hey'eti ve efradı Cumhuriyet mefkûresini benimsemis yeni bir ordu, Cumhuriyet ordusu lâzımdı. Halbuki henüz İstanbuldaki Halife-Padişahın vatan haini olduğu bile alenen söylenemeyordu. Bu iztıraplı ve meşakkatlı hengâmede üç nevi' müsellah kuvetlerin taazzi ettiği görülüyor.

1.— Muntazam ordu; 2.— Milli kuvetler; 3.— Yeşil ordu.

Huruc alessultan fetvasına gerçi Anadolu ülemasının fetvasıyle mükabele olunmuştu, fakat kitleler arasında halife padişahın İngiliz icbariyle o fetvayı neşrettiğine inanmayanlar çoğalıyordu. Âsiler üzerine gönderilen nizamiye kıt'aları kolaylıkla, hatta çarpışmadan, tüfek patlatmadan dağılıyordu.

Nutukta :

"Âsiler nizamiye efradına halifenin fetvasından, *padişahın askerliği affettiğinden,* Ankaradaki hükûmetin meşru' olmadığından bahsederek onları suhuletle iğfal ettikleri mükerreren görüldü" deniliyor.

Milli müfrezeler halkın içinden doğan fevri müdafaanın yarattığı müsellah kuvetlerdi. Fakat gittikce bir kaç serkerdenin kumandası altında toplanan bu seyyar kuvvetlerin disiplin ile kullanılması muhal olmuştu. Bunlar artık muntazam orduya yardıma değil, en korkunç rakîpler sırasına girmişti. Bu serkerdelerden çerkes Etem ve kardeşleri B. M. M. hükûmetini tanımayacak, mêmurlarını ipe çekecek, hatta reisini iydam ile tehtide kıyam edecek derecede bir tahakküm izharına kadar işi azıtmıştı.

Yeşil ordunun teşekkülü hakkında nutukta şu iyzahat veriliyor :

"Osmanlı ordusunun bakayası denilebilecek olan o tarihteki yorgun, bezgin ve yeni inkîlap mefkûresine göre yetiştirilmemiş kıt'alarla inkîlabı başarmak hususundaki müşkilat mahsüs bir derecede idi. Orduyu yeni zihniyete göre şuurlu bir hale getirmek o günlerin şeraiti içinde pek müşkil olacağı zehabı vardı. Binaen aleyh evsafı-matlubeyi haiz şuurlu kimselerden güzide ve inkîlap için şayanı istinat teşkilat yapmak fikri bazı zevatta hâkim olmaya başladı. Yekdiğerini vely eden ve kânlı, mühlik vaziyetler arz eden dahili ihtilaller karşısında bu arzettiğim fikir ve temayül kuvetlendi..."

İşte *yeşil ordu* namı altında ve az zamanda ehemiyetli ve müsellah bir taazzi şeklini alan gizli cemiyetisiyasiye bu fikir ve temayülün mahsulü oldu. Büyük Rehberin emniyetini kazanmış ve muvafakatını almış kimselerin teşebbüsiyle başlayan bu Gizli Cemiyet az sonra yeni inkîlabı korkunç bir diktatörlüğe çevirecek bir istiydat kazanmıştı. Bu siyası taarzinin belli başlı istinatgâhı Çerkes Etem ve kardeşlerinin kumanda ettiği Şeyar Kuvetler olmuştu.

Muntazam ordu teşkili Büyük Rehberin en büyük gayesi idi. Fakat bir taraftan orduyu ihya ve takviyeye çalışırken milli müfrezelerden de, her türlü mahzurlarına rağmen, her yerde zaruri olarak âzami istifadeye çalışmakta idi. Fakat "ciddi inzibat ve bila kaydü-şart itaat talep eden askerî vazifelerln ancak muntazam ordu ile iyfa edilebileceği hakîkatini unutmakta mahal yoktur. Milli müfrezezerden istifade zaman kazanmak maksadına müstenit olabilirdi..." (nutuk 293).

İşte bu müşkilat arasında tecviz edilen milli müfrezeler ve teşkiline muvafakat olunan Yeşil Ordu, az zaman içinde, Çerkes Etem kardeşlerinin haris ve hain kumandası altında Yunan taarruzları kadar büyük bir muhaara halini aldı.

Büyük Rehberin dehası bütün bu müşkilata galebe çaldı, çünkü Türk milletinin ekseriyeti halaskârının yalnız kendi kurtuluşu için çalıştığına iyman etmişti.

İsyanlar bastırıldı, muntazam ordu teşkiline muvaffakıyet hasıl oldu, çerkes Etem kuvetleri dağıtılarak hain kardeşler müttefikleri olan Yunana iltihak etti.

Yunan taarruzları durduruldu. Mağlup Ermenistanla Gümrü muahedesi yapıldı. Birinci ve ikinci İnönü muzafferiyetleri kazanıldı. Avropa sulh konferansı B. M. M. hükûmetinin murahhaslarını dâvet etmeğe icbar edildi.

Bu kadar mağlubiyetlere, iztıraplara, cefalara uğramış bir milletin on bir ay zarfında yeni bir hükûmet kurarak dahili ve harici bütün düşmanlarını yenmesi hakîkî bir mûcizedir. Büyük Türk milletine bu mûcizeyi yaptıran da ancak Büyük Rehberi, Büyük Reisidir.

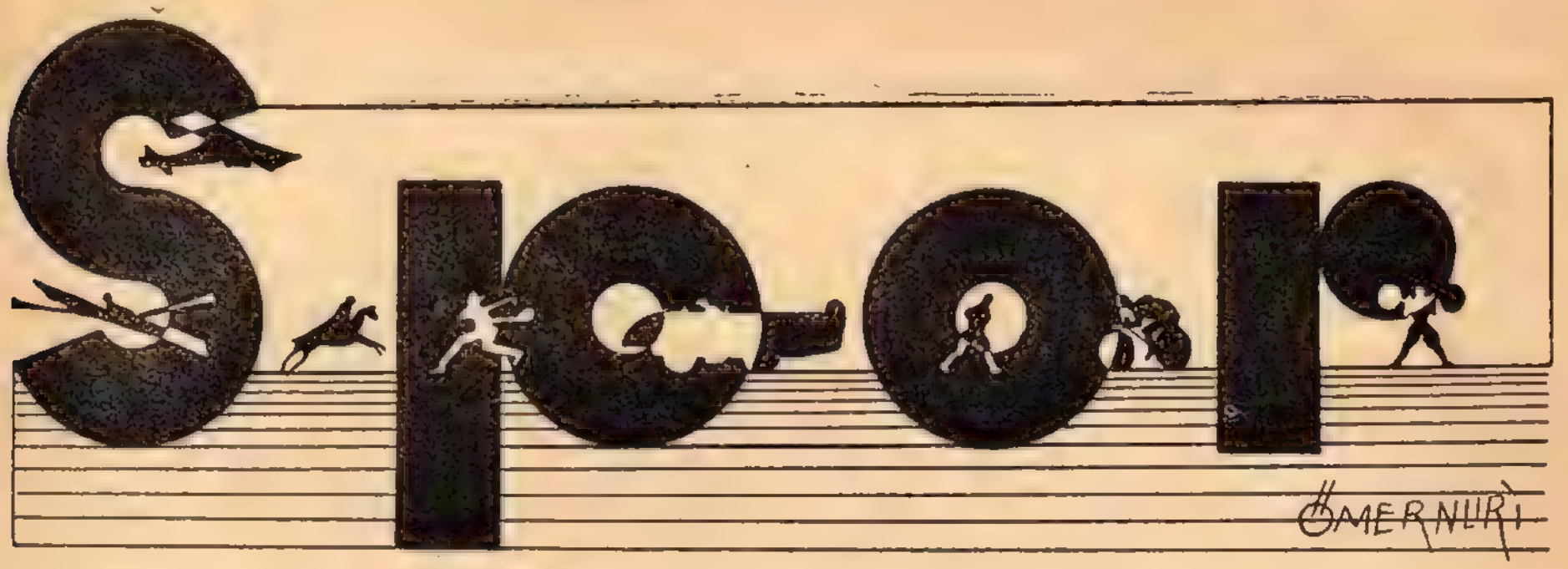

Şişmanlar Nasıl İdman Yapmalı?

Yazan : **SELİM SIRRI**

Geçenlerde yine bu sütunlarda şişmanlıktan bahsederken, çok yaglanmış kimselerin ilaçla veya açlıkla fazla yağlarını eritmelerinin doğru olmadığını, uzvî bir rahatsızlığı olmayanların bir rejim tahtında yaşamaları ve her gün idman etmeleri lâzım geldiğini söylemiştim. Bu gün de bu idmanların mahiyeti hakkında bazı şeyler söylemek isterim. Bizim memleketimizde hemen her kes kendisinin istifade ettiği şeyi başkasına tavsiye eder, kendisine iyi gelen bir şeyin başkasına zarar verebileceğini düşünmez. Bu sebeple bir meclîste karnının günden güne büyümekte olmasından şikâyet eden bir zata türlü tavsiyelerde bulunurlar.

Günde iki saat ata bininizde bakın ne karın kalır ne bir şey. Bir digeri: en âlası bisiklettir, hem kırlarda ovalarda dolaşır temiz hava alırsınız hem fazla yağlarınızı eritirsiniz der. Bir üçüncüsü eskrim yapınız, bir dörtüncüsü kürek çekiniz, bir beşincisi atletizm yapınız nihayet bir altıncısı her gün dağlarda bayırlarda bir iki saat dolaşınız der.

Filhakîka cimnastik yapan, futbol oynayan, kürek çeken muhtelif sporlarla vücutlarını yoran kimseler ekseriya yağlanmıyorlar. Fakat vücudunu çok ihmal etmiş uzviyetinin her tarafını yağ kaplamış bir kimsenin doğrudan doğruya ata binmesi, eskrim yapması, kürek çekmesi, hele bisiklete binmesi, kat'iyen doğru değildir. Şidddetli bir faaliyet büyük yorgunluklar sebep olur ve onun neticesinde kalp veya ciğerler sakatlanır. Umuniyetle spor atletiklerle uğraşanlar bile ara sıra kendilerini bir doktora muayene ettirerek kalp ve ciğerlerini daimi bir kontrol altında bulundurmalıdırlar. Şişmanlara gelince, onlar yağlarını eritmek için her kesin tavsiyesiyle hareket etmeleri hiç caiz değildir, bir mütehassıse kendilerini göstermelidirler.

Avropanın bir çok şehirlerinde şimdi sade yürüme rejimi ile şişmanları zayıflatan doktorlar var. Yalnız bu rejimde dahi büyük bir ihtiyat ile hareket ediyorlar ve şişmanlığın derecesine göre tedrici bir surette yürüyüşün nev'ini ve miktarını arttırıyorlar. Mesela pek fazla yağlanmış olanlara evvela masaj ve passif hareketler tatbik ediyorlar. Mâlumdurki masajda tıpkı adele faaliyeti gibi (désassimilation) mezadı temsili arttırır kanın cerayanını faaliyete getirir, merakizi asabiyenin faaliyetini tenbih eder. İşte şişmanlara tatbiki birinci derece lâzım olan bu ameliyeye tıbbî cimnastik derlerki bu cimnastikleri bundan on sekiz sene evvel

mektebi tıbbiyemizde genç hekimlerimize iki sene kadar öğretmiştim. Passif hareketler sayesinde bütün mafsallar muhtelif istikametlerde işletilir; bu hareketleri bir cimnastik mütehassısı usul tahtında şişmana tatbik eder, kolları, bacakları, gövdeyi helezoni hareketlerde faaliyete getirir, bidayette gayet yavaş tatbik edilen bu haraketlerin tedricen sür'ati arttırılır. Bu mümareseler kanın cereyanına têsri eder. Ondan sonra mevzî actif hareketler tatbik edilir; şişman ya yüksek bir Plint üstüne oturtulür veya alçak Plinte yatırılır, miyde ve bağırsaklar üzerine têsir icra eden muhtelif mümareselerle yürüyüşe hazırlıklar yapılır. Bu mümareseler evevla serbest yaptırılır, sonraları (à résistance) mukavemetli şeklinde yâni cehtin şiddetini arttırmak suretiyle tatbik edilir. İşte bir istihzarat mahiyetinde olan bu tıbbî cimnastikler sayesinde şişmanların ufak yorğunlukları müteakîp soluklarının kesilmemesi têmin edilir. Ondan sonra yürüyüş idmanları başlar. Onlar da evvela süratten ziyade mukavemet nazarı dikkate alınır ve yavaş yavaş bir taraftan yolun miktarı, diğer taraftan yürüyüşün şiddeti arttırılır. Şişman soluğu kesilmeden bu bir kaç kilometrelik yürüyüşe alışınca arızalı arazide yürüyüşlere geçilir.

Fazla yağlarını eritmek isteyen şişmanlar vücut mümareselerini mutlak sabahları aç karnına yapmalıdırlar. Öyle olursa vücut ihtiyat yağları sarf ederek incelir.

Halk arasında garip bir itikat vardır, güya her kesin sıkleti boyunun küsuratı kadar olmalı imiş. Mesela boyu 1,70 olan bir kimsenin sıkleti yetmiş kilo olması lâzım gelirmiş; bu pek doğru bir hesap değildir. Mütevassıt boylu erkekler için küsurat sıkletin kilosunu ifade ederse beis yoktur, kadınlar için ise fazladır. Bir şişmanı zayıflatırken bir boya lâzım olan muayyen bir sıkleti hedef ittihaz ederek onu da mutlaka o dereceye getirmeğe çalışmak hiç doğru değildir. O bünyenin ne kadar yağ kaldırabileceğini takdir etmek lâzımdır ki onu ancak bir mütehassıs tabip bilir. Yağları çabuk eritmek sevdasiyle fazla ekzersis yapmak ve her ne şekilde olursa olsun bir iki ayda on, onbeş kilo kaybetmek çok tehlikeli ve zararlıdır. Yağları eriteyim derken insan mâlul olabilir. Şişmanlara çok ihtiyat lâzımdır. İnsan kaş yapayım derken göz çıkarabilir.

TEMİZLİK

Bir söğüdün altında, yapayalnız, diz çökerek,
İçimi bir çamaşır gibi yere dökerek
Yıkamak isteyorum bir nehrin sularında.
Öyle vakti sıcağın suya dalınca eli
Şemsiye kadar geniş bir söğütle gölgeli
Bir nehrin kenarında, bir nehrin kenarında.

Yıkamak isteyorum içimi bu sularla.
İçim ki susuzluktan bağrı çatlak bir tarla,
Kökünden kopartılmış bir asma kadar susuz.
Haydi, duydukça nehrin köpüklü nefesini,
Beklemeden suların kuruyup gitmesini
Haydi, kurbağlar gibi, dertlerim, soyununuz.

Boş bir çuvalı sıktım bugün rüzgâr karşı:
İçim — nasıl yüzerse bir gemicinin nâşı —
Öylece yıkanacak bu nehrin sularında.
Öyle vakti, sıcağın suya dalınca eli,
Şemsiye kadar geniş bir söğütle gölgeli
Bir nehrin kenarında, bir nehrin kenarında..

SABRİ ESAT

Basık Şehir

Bana küçük geliyor bu şehir, bilmem neye:
Kollarımı açarak esnesem bir saniye,
Yıkmaktan korkuyorum eyri sokaklarını.
Elim, incinmiyecek tiyatrosunu kırsa;
Nasıl iskambillerden bir kule yıkılırsa
Parmağım devirecek dokunsa taklarını.

Başımı bir dakika kaldırırsam kibirden,
Sanıyorum gördüğüm olacaklar hep birden
Bir yumak iplik gibi şehri saran bu teller.
Ne olur söküp alsam bir gün utanmasam da,
Kitaplarla birlikte yeralsalar masamda
Meydanları süsleyen bu tunç yüzlü heykeller.

Çok mu giderse burda ömürsürmek arıma,
Cadderler yetişmiyor uzun adımlarıma;
Göğsümün hizasında kalıyor bütün damlar.
Huvardaca ruzgâra serper gibi varımı,
Kuşlara söyleyorum her gün şarkılarımı,
Eyilmezsem sesimi duymıyor bu adamlar...

SABRİ ESAT

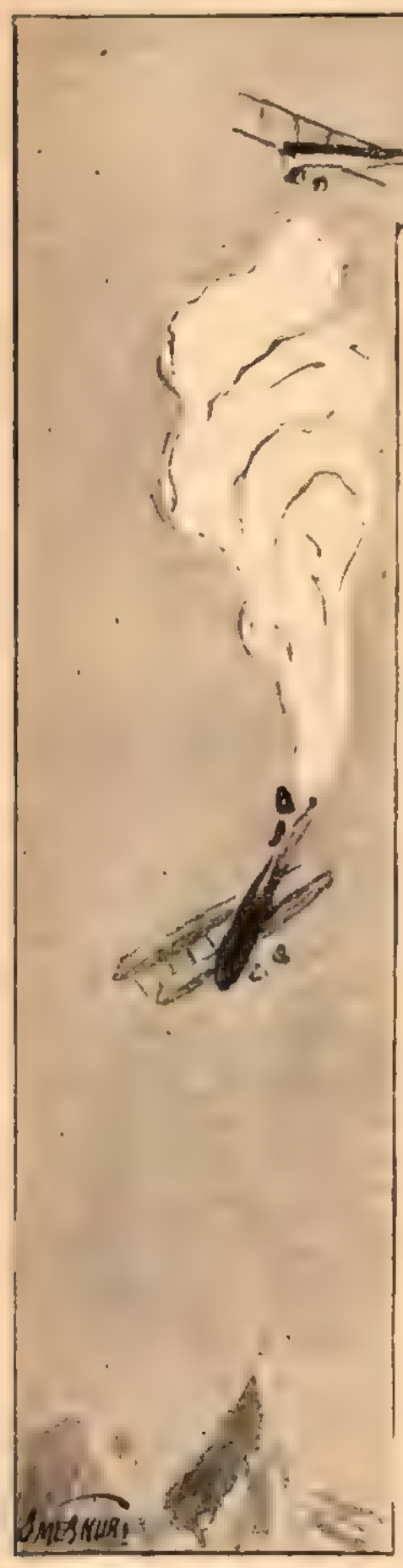

HARP

Hava Muhaberesi

Terceme eden : REŞAT NURİ

Motörler oğulduyor, pervaneler dönüyor, tayyareler koşuyor, sonra havalanıyor ve birden şakuli bir vaziyet alıyorlar. Yukarda muharebe başlamıştır. Onlar acaba bu muharebeye vaktinde yetişebilecekler mi? Yukarısı dediğimiz dört beş bin metrelik bir yerdir. Bu yüksekliğe erişmek için acaba nakadar zaman lâzımdır?

Alman tayyarecisi tâkîp edilmektedir. Ona hücum eden Spad tayyaresi onu ateş menzili içine almağa çalışıyor. Fakat düşman her halde birinci sınıf bir tayyareci olacak. Çünkü yapılan manevreler karşısında gayet eyi hareket ediyor. Bulunduğu yüksekliği muhafaza ediyor, dönüyor birdenbire çevriliyor. Râkibinin ölüm zaviyelerinde tutunmanın çaresini buluyor, onu kendi ateş hattı içine çekmeğe uğraşıyor. Bu tayyare avı geniş daireler halinde uzayıp gidiyor. Sonra Alman vaziyete hâkim bulunduğunu zannediyor ve Aisne kayalıklarına doğru bütün süratiyle akıp gidiyor.

Fakat bir az sonra Spad tayyaresi ona bir az yaklaşıyor ve gök yüzünde tekrar büyük çenberler çizilmeğe başlayor. Şimdi artık muharebe bir geyik avında bir zagar sürüsünün geyiği kovalamasına benzer bir hal almıştır. Düşman hilelerini arttırdıkca arttırıyor, sisten yahut güneşten istifade ediyor.

İşte bir mitralyöz çatırdısı... Fakat o bu defa da kurtulmuştur' Muharebe bir çeyrek saatten beri devam ediyor.

Guynemer kendisiyle beraber hareketeden iki kartalla beraber muharebe yerine vardı. Muharebenin başlangıcından beri Alman tayyaresinin peşinden ayrılmıyan Spad daha aşağıya inmeğe ve tekrar ateş açmağa muvaffak olmuştu.

Alman tayyaresi birdenbire tepe aşağı inmeğe başlıyor. Düşecekmi? Hayır. O tekrar doğruluyor ve uçuyor. Fakat Guynemer onun yolunu kesiyor ve mitralyözünü işletiyor, iki üç darbadan sonra düşman kuş vuruluyor... Vesle kenarında Minzon üzerine düşecek ve parçalanacak.

"Le Chevalier de L'air" den *Henry Bordeaux*

Ölüler

Unutacağız. Matem tülleri, ölmüş yapraklar gibi düşecek, kaybolmuş askerlerin hayali okadar çok sevdikleri insanların nihayet teselli bulmuş kalbinden ağır ağır silinecek. Ve bütün ölüler ikinci defa ölecekler.

Hayır arkadaşlarım, sizin çektiğiniz mihnet daha bitmemiştir. Köylünün kazması mezarınızın toprağını eşelemeğe başladığı zaman demir sizi ikinci defa yaralıyacak.

Evler kırmızı damlar altında tekrar doğacaklar, harabeler tekrar şehir olacak. Muzaffer ve yorgun askerler evlerine dönecekler. Fakat siz artık hiç bir zaman dönmiyeceksiniz.

Sizin tozlu yollar kenarına sıralanmış binlerce tahta haçlarınızı gözümün önüne getiriyorum : haçlarınız, çocuk bayraklariyle süslen-

EDEBİYATINDAN

Yaralılar

Sükûnet içinde cıgaramı içmek ve gölgede düşüncelerime dalmak için yaralıların arasına sığınmağa geldim. Burada mânevi hava daha temizdi. Bu insanlar okadar sefil, okadar gözden gönüllerden uzak düşmüş, kendilerini devamlı iztıraplarına okadar vakfetmiş insanlardır ki adeta ihtiraslarının yükünü bırakarak bütün kuvvetlerini şu nokta üstünde toplamış gibidirler: Yaşamak.

Aralarındaki arkadaşlığa rağmen, bu saatte, her biri kendi iztirabiyle yalnız kalmış gibidir. Bir zaman sonra bu kalpler şüphesiz tekrar birleşecek. Fakat şimdi herkes yalnız kendini düşünüyor ve bağırtılar iniltilerle kendi muharebesine devam ediyor.

Yakın bir mesafede, muharebe meydanının topları günlerden beri durmadan patlamakta devam ediyor. Bu toplar içlerindeki faaliyetin mahsullerini birer birer meydana döken karışık ve gürleyici makinalar gibi dakîkadan dakîkaya, ortaya kana bulanmış insanlar atıyorlar. Biz bu insanları topluyoruz. Onlar şimdi, bezlere sarılı şuracıkta yatıyorlar.

Şimşek çakıntısı kadar kısa bir zaman içinde yaralandılar. Biz şimdi bu bozukluğu ancak ayların, senelerin yardımiyle şöyle yalan yanlış tâmire muktedir olacağız.

Bu gece nakadar sessiz, nakadar merak edilecek halde görünüyorlar! İşte Bourreau, adı haşin fakat kendisi çok tatlı olan ve hiç bir şey söylemeyen bu yaralı... Tek bir kurşun Bourreau yu ışıktan mahrum etmiştir.

İşte Bride: Onun vücudunda sargıdan parmak dokunduracak yer bulamıyorsunuz. Yüzünde yalnız müessir, nemli iki bakış görünüyor.

İşte Seronet! O çamlar arasından gelecek seherin doğduğunu göremiyecek. Kalbinin üstünde kara ve yeşil bir yara var.

Ötekileri de felâketlerinin en küçük noktalarına kadar tanıyorum.

«1914-1916 şehitlerinin hayatı» ndan.

Georges Duhamel

miş, donanmış filolara benziyen 1914 haçları, başına asker kasketleri giymiş haçlar; kuru yapraklarla taçlanan Argonne ormanları haçları; muntazam ordusu ordumuzun ardından gelen ve bizimle beraber siperden sipere ilerliyen Artoise haçları; sonra siz ey ordu gerisinin kardeş haçları, siz ki ormanlar içerisine gizlenmiş, ileri gidenlere emniyet vermek için yeşilimsi gürgen fidanları tavrı alıyordunuz. Benim diktiğim haçlardan kaç tanesi daha ayakta duruyor? Ölülerim, benim zavallı ölülerim, şimdi, ki sizi muhafaza edecek haçlardan, sığınacağınız kalplerden mahrumsunuz, siz asıl şimdi iztirap çekeceksiniz!

Sizin, etrafınızı yoklıyan hareketlerle serseri serseri dolaşdığınızı, daha şimdiden sizi unutan dirileri ebedi geçe içinde aradığınızı görür gibi oluyorum.

"Tahta Haçlar"dan
Roland Dorgeles

İktisadî Musahabe

Köy Kooperatiflerinin——İktisadî Rolleri

Yazan : İsmail Hüsrev

Fiyat makası nedir?— İstanbul ve büyük şehirlerdeki manifatura ticaretaneleri neden iflas ediyor?— Milli iktisat şuarımız ne olmalıdır?— Müstahsillerimizin en büyük kusurları—İktisadiyatta en güç iş istihsal değil, satıştır—Acı hakîkatler

Harpten sonraki iktisadiyatın en mühim vasıflarından biri köy emtiası ile şehir emtiası arasında tehassül eden büyük fiyat farklarıdır. Bu farklara iktisat lisanında fiyat makası derler. Makasın bir ağzı zirai emtia fiyatlarını diğer ağzı da sınai emtia fiyatlarını gösterir. Bu gün gayrı merri bir el bu makası mütemadiyen açmaktadır. Zirai mahsulatın fiyatları gittikçe düşmekte, sınai emtianın fiyatları ise, bila fasıla yükselmektedir. Mesela harpten evel bir köylünün okkasını «3» kuruşa aldığı şeker bu gün «65» kuruşa çıkmıştır. Bu fiyat takriben sekiz kilo buğdaya tekabül eder. (1) Demekki şeker köylü için harpten evelki fiyata nazaran «21» misli pahalılaşmıştır. Mahsulünün fiyatı düşen köylü için bu şerait altında sınai mâmulatı satın almak imkânı tedricen azalmaktadır. İstanbulda ve diğer büyük şehirlerdeki manifatura ticarethanelerinin iflasını ancak köydeki iştira kuvetinin bu kronik sukutiyle iyzah edebiliriz.

(1) Devlet demir yollar, ticaret dairesinin zirai mıntıkalar hububat fiyatları cetvelinden 1930/IV/7 Eskişehir piyasasına göre.

Bu yıkıcı zirai buhran devam ettiği müddetçe köylünün tabiî aile iktisat sistemine avdet zaruretinde kalacağı şüphesizdir. Köylü şehirden tedarikine imkân kalmıyan emtiayi evinde istihsal edecek, salyangoz gibi kendi içine çekilecektir. Bu hal ise, iktisadi hayatta regresif bir hareketin başlangıcını ifade eder.

Buna nasıl mani' olunur? Köyle şehir arasındaki bu iktisadi disproporsiyonalitenin önüne nasıl geçilebilir?

Bu zirai buhranla mücadelenin çaresini, köyde emtia mübadelesinin inkişafına müessir olmakta görüyoruz. Bu ise ancak köy mahsulatının kârlı bir surette realize edilmesiyle kabildir. Fakat bunun için yâni köylünün emtiasını kârlı bir surette satabilmesi ve köyde emtia mübadelesinin inkişaf edebilmesi için köylünün kooperatifler etrafında birleşmesi lâzımdır. Köylü, kooperatifler sayesinde mahalli ve milli piyasalarda hatta cihan pazarlarında mütevassıtların kesesine akan kârı kendi cebine koyarak köyde ser-

mayenin terakümüne ve dolayısiyle köy iktisadiyatının inkişafına ve kendi iştira kuvetinin yükselmesine hizmet eder.

Binaen aleyh memleketi sarsan zırai buhran karşısında *milli-iktisadi şuarımız Türk köyünün temamen kooperatifleşmesi olacaktır.*

Köyün kooperatifleşmesi aynı zamanda mahsul cinsinin ıslahı meselesini de kökünden halledecektir. Bu gün istihsal şartlarına hâkim olan pazardır. Müstahsilin ferdî zevkî ve arzusu burada bir rol oynamaz. Müstahsil, pazarın en mütenevvi' taleplerini nazarı itibare almak mecburiyetindedir. İşte müstahsillerimizin en büyük kusurlarından biri, milli piyasaların ve bilhassa cihan pazarlarının taleplerine kulak asmıyarak kendi bildikleri ve istedikleri gibi ihtihsal yapmalarındadır. Geçenlerde Ankarada in'ikadeden sanayi kongresinde uzun münakaşalardan sonra bazı çini amillerimizin çini satış buhranın önüne geçmek için Portabl ve moda olmıyan çini vazoların imalini terkederek halkın arzusuna muvafık vazolar yapaçaklarına karar verdiklerini memnuniyetle gördük. Pazar her an muayen kalite mal ister. Bu talep mütemadiyen değişebilir. Müstahsil bu talepleri ve pazar tehavvüllerini tâkîp ederek istihsalini ona göre tensip etmelidir. Aksi takdirde bu gün vakî olduğu gibi, mahsüllerimiz cihan piyasalarında satılamaz ve iade olunur. İşte pazarın bu mütenevvi teleplerini nazarı itibare alcak ve bunların tehavvüllerini günü gününe tâkîp edecek ve bu suretle köy istihsal şartlarını düzeltecek yegâne müessese kooperatifdir. *Kooperatif köy istihsalinde teknik inkîlabın rehberidir.*

Köy kooperatiflerinin mühim vazifelrinden biri de köy mahsulatının satışını organize etmek dir. İktisadiyatta en güç iş ihtihsal değil satıştır. Bereketli bir istihsal bir şey ifade etmez; mesele bu bol mahsulü satabilmektedir. Bunun için kooperatifler en müsait pazarları ararlar, bin bir türlü pazar münasebatına nufuz ederek bir sürü rakıpler karşısında cephe alırlar. Fakat kooperatifler köylüyü yalnız milli pazalarda değil, cihan piyasalarında da temsil etmelidirler. Bu aynı zamanda hariçteki müşterilerimiz için de eyi dir. Çünki münferit müstahşiller yahut mutavassıt tüccarlarla temastan ziyade büyük bir müstahsiller kütlesini temsil eden bir teşkilatla münasebette bulunmak daha rasiyonel bir harekettir. İki sene evelisi Anvers ticaret mümessilliğimizin bir raporunda Japon afyon inhisar idaresinin Türkiya afyonlarına toptan talip olduğunu vebeher sandığı bin kilodan afyon istediğini fakat böyle bir siparişi üzerine alcak bir teşkilat bulunmadığından siparişini yapamadığını teessürle okumuştuk. Mezkûr mümessilliğimizin diğer kıymetli raporlarında daha bunun gibi nice misaller vardır. *Binaenaley köy kooperatiflerinin şuarlarından biri de ticareti hariciyenin fethi olacaktır.*

"ARZU"

I

Kimsesiz iklimlerin sabahını dinlesem
Sükûtu dağlar gibi içsem zeman içinden
Sonsuz karanlıklarda sevda gibi inlesem;
Versem ölen ruhlara kendi ruhumdakinden

Uçsam hayaller gibi ufuklardan yarına,
Beyaz güvercinlerle havuzdan havuza dalsam.
Çıksam (Kronos) denen devin omuzlarına
Ebedî yüzler gibi, ebedî yerde kalsam ...

Boz dumanlı dağlardan, yıldızlardan ileri
Bir varılmaz, bilinmez gizli cihanı aşsam
Aydınlık gecelerde koştuğum vadileri ...
Altın kitarelerde besteleyip dolaşsam.

II

Binsem hülyaların beyaz atına;
Kendimi o mechul diyara atsam.
Çıksam dalğa, dalğa gögün katına;
Cihanla konuşan bir dil yaratsam ...

Suların sesiyle bayılmış gibi,
Deryadan deryaya süzülsem gitsem ...
Sonra bir rüzgârla ayılmış gibi
Ölmüş dünyalara vedalar etsem.

Mağripten meşrika kanatlar gersem,
Güneşle baş başa arkadaş olsam ...
Ruhumu tunclara, mermere versem,
San'at mâbedinde ölmez taş olsam ...

SALİH ZEKİ

Yazan: H. S.

Muallim Memduh anlattı:

«On beş senedenberi yüzlerce talebe tanıdım; fakat, hiç birisini bu küçük Salâhattin kadar içimde hissetmemiştim. Sınıfta bir gün ona sordum:

— Salâhattin söyle, bana derhal cevap ver: mektepten neden kaçıyorsun?

Sınıfta en arka sırada otururdu. Ayağa kalktı. Omuzları düşük, başı önüne eğilmiş öyle duruyor, sesini çıkarmadı. Dedimki:

— Şu haline bak bir kere... sınıfta senden geri kimse varmı? Arkadaşların senin bilmediğin bir çok şeyler öyrendiler. Sen halâ taksim bile yapamıyorsun. Dün yine mektepte yoktun. Bu budalalığı ne zaman terkedeceksin?

Sesimin sert çıkmasından olacak, ki üaşını bir parça kaldırarak gözlerime baktı. Benim bu sözlerimden kâfi derecede korkmıyordu, ona yapmaya mecbur olduğum tehtitleri her nedense ciddî bulmıyordu zanederim. İşte böyle söylediğim zamanlar gözlerime bakar dur. Onun bu bakışları bilmem neden bana sükûn veriyor. Bu küçük Salâhattinin gözlerini çok severim, onlar sanki renkten renge girerler. Bazı sakin ve durgun, bazı ateş gibi parıldar. Bir su gibi berrak bakışları vardı, ki insana yeşil çayırları, ağaçlıkları hatırltaır. Kışın hüzünlü günlerinde ise Salâhattinin gözleri tâtil zamanının hasretiyle kararır.

— Peki, Salâhattin, demek oluyor, ki sen benim sualime cevap verecek yerde yüzüme bakmakla iktifa ediyorsun. Artık kabahatını bilmeyecek kadar arsızlaştın. Ben senin mektepten kaydının çekarılmasını söyleyim de bak!

Solgun yüzü birdenbire kızardı. Zaif damarına basmıştım. Ayakta durduğu sırada başını bana doğru uzattı. Elinin taşralı işaretiyle ve titreyen bir sesle:

— Bunu yapmazsınız! dedi.

—Bak göreceksin! Sen halâ derslerden kaç: Bu halinde devam et, bak görürsün! Hem bana söyle, neden derslerden kaçıyorsun.?

— Bilmiyorum ki...

Onun bu sözü doğruydu. Salâhattin, kendini mektepten uzaklaştıran sebebin ne olduğunu bilmiyor, ben bunu aulayorum. Çünki kendisini eyi tanıdım. Salâhattin Şarkî Kara Hisarlı idi. Harp içinde Rusların hududa yaklaşması esnasında düşmanlar ihtilal yaparak memleketlerini harabetmişler. İlk günlerini bu kasaba da yükşek dağların eteğinde, yaylalarda ve oradan akmakta olan bir suyun kenarında geçirmiş, kasaba tehdit edildigi zaman mahacir olup nasılsa «İstanbul» a gelmişler. Babası cephede şehit duşmüş... annesi de yeniden evlenmiş... « Salâhattin » in İstanbuldaki hayatı neşesiz, şefkatsız bir hayat! Hem eskisine temamiyle yabancı bir halde devam edip gidiyor... Mektebe zorla geldigini, fırsat bulursa kaçtığının sebebi işte bu.

Sınıftaki vaktını ya tebeşirle yahut mü-

rekkeple yüzünü gözünü boyamaktan başka bir şeyle geçirmeyor...

Bana emniyeti vardı, çünki ona köyündeki ağaçlardan, (Yedi dut) lardan, (Cam dere) den, kasabanın kalesinden, dağlarından bahsederdim.. kendisinden öğrendiğim tafsilatı hasbühal tarzınonunla tekrarlarken yüzünde beliren bir tebessümle, (Sin) leri peltek söyleyen telaffuziyle bana memleketindeki ırmağı hasretle içlenerek anlatırdı. Salâhattin mektepte fena bir talebe olmağa karar vermişti... Her sınıfta sonuncu oluyordu.

Bahar başladığı zaman bu çocuk aklını bozacak sandım. Onu dağlara, bayırlara sürükleyen esrarlı bir kudret vardı; sınıfta görmediğim zamanlar arkadaşlarına sorardım:

— Salâhattin nerede?...

Bazıları cevap verirdi:

—Efendim, sabahleyin gördüm, «Sütlüce» den dereye doğru gidiyordu...

—Bizi gördü de tepeye doğru kaçtı...

Mektepten kaybolduğu zamanları üvey babasına haber vermeye mecburdum. Zaten bir az sonra onu bir ustanın yanına çırak vereceklerini tahmin ediyordum. Onun için fırsat varken bu dağların, çayırların hasret acısını çıkarmak istiyordu.

***

Sınıfta resim dersi varken Salâhattin içeriye girdi. Yüzü kıpkırmızı: Yüzüme af isteyen bir eda ile bakarken selâm verdi, ve yerine geçti Susdum... Serbest mevzu vermiştim... Kurşun kalemini kâğıdını çıkardı. «Salâhattin» in ne resimi yapacağını sanki onun kurşun kalemi imişim gibi biliyorum. Daima aynı resim: bir dağ, eteğinden bir su akıyor, suyun yanında otlayan inekler...

Yanına yaklaştım... küçük başı kâğıdın üzerine eğilmiş, oh bu çocuk! ben onu neden çok seviyorum:

Sordum:

—Salâhattin bu yaptığın hangi ırmak?. (Tam dere) mi yoksa öteki... Ne idi ismi bakayım? Cevap verdi:

—Zararı yok efendim ikisi de bir birine benzer.

Doğru! onun için ikisi de birdir, köyünde akan ırmak, onun hayalinde birleşerek, zavallı kalbinde aynı hasreti tutuşturuyordu.

Genç ihtisaslardan:

KARANLIKLAR VE ÖLÜM

Zulmet bütün hışmiyle varlığımı sarsa da;
Yolumu dağlar alsa, uçurumlar yarsa da,
Karşımda hayallerden bin bir ejder varsa da
Gözümden imanımın akisleri solamaz.

Lacivert gözlerini adem rengi sararken,
Tutuşan dudağında gecenin izi varken;
Kalbime karanlığın pıhtıları damlarken
Türbeme saadetin şuleleri dolamaz ...

Başıma servilerden bekçileri dikmeyin;
Yerlere sığamam ben, göklere sığınamam
Üstüme gecelerin renğinden kefen gerin!

Vücudumda dağların halkası daralıyor;
Karanlık gözlerini vecdile yuman gece
Esrarlı rüyaların uykusuna dalıyor...

OĞUZ

Salâhattin bu hasretine kavuşacaktı eğer uslu durursa, eğer derse çekildiği zaman eskisi gibi bilmemeklik yapmazsa üvey babasından müsade alup onu kendi memleketindeki mektebe meccanî, leylî olarak yazdırıp gönderecektik.

İşte bu onun son saadeti olacaktı: «Tam dere» yi «yedi dut» ları bir daha görmek saadeti... Heyhat! tali bu saadeti ondan kıskandı işte!»

Vakayı anlatan Memduh içini çekti, gözleri yaşlanıyordu, devam etti.

« Bir gün sınıfta dersle oğraşıyordum. Kapıyı vurarak içeriye Ferit isimli bir çocuk girdi. Çehresi sapsarı kesilmiş bana korkunç bir haber verecekmiş gibi yanıma geldi:

— Salâhattin öldü!. Kâğıthane deresine düşüp boğulmuş!.

Bu haberi getiren çocuk, zavallı (Salâhattin) in komşusu olduğu için onu sınıfta en eyi tanıyanlardan birisiydi.

Sırasına oturduğu zaman kısık bir sesle:

— İstanbul ona çok güç geliyordu efendim, dedi.

Sıhhî Musahabe

Yazan: Dr. İHSAN ŞÜKRÜ

Morfin iptilası ve müptelaları — Morfinin dımağda yaptığı tahribat — Ahlak üzerine tesirleri — Nasıl morfinoman olurlar — Medenî hayatın tesiri — Kurtulmak için çareler

Tabiat insanları yaradırken en ince ve kıymetli uzuv olarak dimağ ve sinirleri seçmiş, onları en muhafazalı yerlere koymuştur. İnsanları diğer bütün hayvanlara hâkim kılan beynidir. Fakat ne yazık ki biz o niymetin kıymetini daima takdir edemiyoruz, ve en misalsiz vediayı hırpalayıp horlayoruz.

Normal bir beyin ve sinirlere malik olmak hayatta en büyük servet ve kudrettir. Bazan doğuş itibariyle sinirlerimiz zayıf ve kusurlu oluyor, bazan da yaradılışta bir kusur olmıyor, fakat biz kisbî arızalarla onu berbat ediyoruz. Burada medenî ha yat tarzının çok te'sirleri oluyor. Hakîkaten içki, morfin, esrar gibi zehir düşkünleri iptidaî insanlardan ziyade medenîlerde görülüyor.

Bütün bu iptilâlar daha ziyade psikopat ve nevropat insanlarda oluyor. Dimağlarının irade kudretleri zayıf olan bunlar sinirlerini zehirlerle uyuşturmaktan marazî bir zevk duyuyorlar. Cemiyet bunlarla ne kadar uğraşırsa uğraşsın, vücutleri havasız bir çiçek gibi kendi gözleri önünde ne kadar solarsa solsun onlar yine bir anlık zevk için zehre koşacaklardır. Çünkü onlar zehir düşkünleridir.

Bir kısımları bütün zehirlere aşıktırlar. Morfin, esrar, içki, kokain ne bulursa kullanırlar, bunlara tokzikoman deriz. Bazıları muayyen bir zehre musallatdırlar, yahut muayyen zehir onlara musallat olmuştur: Morfinoman, kokainoman gibi.

Bu yazımızda morfinomanları tetkîk edelim:

Morfin haşhaşın özüdür, ve ondan çıkar. Tababette uyuşturucu olarak kullanılır. Alışmıyanda yaptığı ilk te'sir hiç de hoş değildir. Gönül bulantısı, kusma, baş ağrısı ve sersemlik yapar. Fakat alışanlarda bir nevi kuvvetli serhoşluk hasıl edermiş. İşte bu sebepten zevk verici bir madde halinde kullanılıyor. Morfine başlıyanlar en ziyade yakinindekilerinde görenlerdir daha doğrusu bir morfinoman herkesi morfine alıştırmak ister. Öyle vak'alar biliriz ki içler acısıdır. Meselâ bir genç adam evvelâ karısını sonra kız kardeşini morfinoman yapmış, karısı veremden ölmüş, kız kardeşi ve kendisi hastane köşelerinde senelerce sürünmüştür. Öyle morfinoman kadınlar vardır ki, bir dirhemcik morfin için kocasının, çocuklarının, kendisinin hayatlarını ayaklar altına almaktan çekinmemişlerdir. Ne müstesna kabiliyetli gençler bu menfur iptilâ yüzünden istikballerini yıkmışlardır.

Morfine alışanlar içinde maalesef doktor ve eczacılara çok tesadüf ederiz. Meslekleri iycabı bu zehiri kolaylıkla ele geçirdiklerinden morfine çabuk alışıyorlar.

Morfine alışmak nekadar kolaysa vazgeçmek te o kadar güç oluyor. Ve mutlaka tıbbî bir kontrola ihtiyaç hasıl oluyor.

Morfinomanlar bir kere bu zehire alıştılar mı ilk zamanlarda riayet ettikleri şırınga temizliğini de ihmal ederler. Esvabının üstünden, hatta her kesin içinde iğneyi daldırıverirler. Şırınga saati geldi mi onları bir telâştır alır. Renkleri sararır, bütün zekâları bir noktaya saplanmıştır: Şırıngayı derhal yapmak... Bütün muhitlerini unutmuşlardır. Ancak o mülevves zehri vücutlarına sokunca rahat ederler. Ondan sonra bir uyuklama başlar. Bir müddet evvel tatlı tatlı görüştüğünüz dostunuz bir et ve kemik kütlesinden ibarettir. Şuursuz ve hissiz bir kütle... O bu mel'un zevki te'min edebilmek için neleri ve neleri feda etmiş ve daha da neler fedaya hazırdır!... Bu uyuşukluk saatlerce sürer. Sonra yavaş yavaş adeta uykudan uyanır gibi kendine gelmiye başlar. Morfin zamanla kansızlık tevlit ettiğinden müptelâlarının rengi gittikce sararır. Gıdadan ve kuvvetten düşerler. Ekserisi veremdir. Olmıyanlarının da pis şırıngadan vücutleri yara, çıban içindedir. Nihayet bir gün kanları zehirlenir, ve bâr oldukları bu cemiyetten göçüp giderler. Cemiyete hakîkaten yüktürler. Çünkü hiç bir iş görmezler, ve mütemadiyen bakılmağa mühtaçtırlar.

Morfin insanların seciyelerini çok değiştiriyor. O müşterek hassalarından biri yalancılıktır. Bazılarında yalan iptilâsına kadar varan bu halleri pek elimdir. Zekâsına hayran olduğunuz bir morfinoman dostunuz bir gün size öyle aptalca yalan söyler ki acır ve gülersiniz... En basit bir şey de bile yalan söylemekten hoşlanırlar. Olmadık vak'alar uydururlar. Bilhassa morfin iptilâlarını anlatırken kendilerini bir fedâkâr kahraman yerine koyarlar. Hemen nerdeyse morfine alışmalarına hak verdirirler!...

Bu yalanlarını o kadar kuvvetle anlatırlar ki ekseriya kendileri de kanarlar, ve etraflarındaki müstehzi nazarlardan bihaber boyuna anlatır dururlar.

Hele morfinden kesmeye kalktınız mı, mübalâğalı ıztırap sahneleri uydururlar!... Bu itibarla morfin iptilâsının önüne ancak rabtu zabtı muntazam resmî hastanelerde geçilebilir. Hususî müesseselerde o kadar muvaffak olunamıyor, hasta para kuvvetiyle gizlice morfin buluyor.

En iyi tedavi usulü morfini derhal kesmektir. Biz azamî morfin alanlarda da bu usulü tatbik ettik. Hiç bir arızasını görmedik. Bilâkis daima faideli oldu. Hastanın ilk günlerdeki ıztırabı tamamen geçiyor, ve tamamen kurtuluyor.

Böyle morfinoman hastaya şırınga ile her hangi bir ilâç vermekten çekinmelidir. Çünkü bunlarda sade morfine değil şırınga yapmağa da bir düşkünlük oluyor. Ve o şırınganın yapılışından zevk alıyorlar. Bir doktor hastamız vardı. Morfinomaniden tedavi altına almıştık. Bir gün hastabakıcı bu zatın bir reçete yazarak gizlice ve para vâdiyle morfin istediğini söyledi. Biz morfini aldırdık: Yalnız ampulleri açarak morfinleri döktük ve yerine adi temiz su koyduk ve ampulleri kapayarak hastabakıcı ile gönderdik. Hasta doktor olduğu halde bu suları mükemmelen morfin diye şırınga etti ve zevk aldı. Yalnız bir az kuvvetsiz bulmuş!... İyileştiği zaman kendisine bu hikâyeyi anlattık ve beraberce gülüştük... İşte bu derece şırıngaya da müptelâdırlar.

Kanun morfin satanı da, alanı da mes'ul tutduğu halde kaçakcılığın, sui istimalin önüne geçilemiyor. Ve fazla menfaat mukabilinde müptelâları bulmakta o kadar müşkülât çekmiyor. Yalnız tıpkı raşi ve mürteşi gibi bir birlerini gizliyorlar. Bu sebepten adlî tâkîbat çok güçleşiyor.

Morfinomanlara karşı yapılacak şey hastane tedavisine tabi' bırakmak, müptelâlarından ziyade morfin satanları kanunen tâkîp etmek ve morfinin zararları hakkında daima halkı ve bilhassa gençliği tenvir için makaleler, kitaplar yazmak, konferanslar vermektir. Kanunî tâkîbat müptelâlarına şamil olursa morfinomanlar yakalanmamak için tedaviden de kaçıyorlar ve büsbütün berbat oluyorlar.

Hikâye

Yazan: OSMAN CEMAL

Ha şimdi kalkarız, ha şimdi kalkarız derken baktık, uzaktaki kara bulutlar tepemizi kaplamış, bir az evvel derinden gelen tatlı tatlı, hafif hafif gök gürültüleri beynimizde gürlemeğe başlamıştı. Artık kalksak da faydasızdı, çünkü bulunduğumuz yerden şehir çok uzaktı, karşı alçak sırttaki mahalle arasına gitmek için ise en aşağı bir çeyreklik vakît lâzımdı. Halbuki yukarıda her şey tam kemâle ermiş, tepemizde birbirı üstüne yaslanan koyu çimento renkli kalın bulutların yerdeki gölgeleri bizden evvel karşı mahalleden geçen şehrin yolunu tutmuştu. Kıranta kahveci gülerek:

— Merak etmeyin, dedi, Kahve hepinizi alır!

Onun kahve dediği yer ancak üç metre murabbaı genişliğinde, yanları yarı açık yarı kapalı, üstü tenekeler, çalı çırpılarla örtülmüş kümes gibi bir kulübe idi. Burası hangimizi alacaktı? Meydanda yedi sekiz erkek, üç kadın, üç dört çocuk, bir kaç kuzu, keçi yavrusu, bir küçük fino köpeği, bir de beneksiz düz siyah, ama simsiyah genç, gürbüz, bir öküz vardı.

Tam bu mevsimdi, tam bu zamanlardı, tam işte bu günlerde idi, şehre haylı uzak olan bu kır kahvesinin ulu çınarları ve dişbudaklarla tentelenmiş yem yeşil bahçesinde Haziran sefası yapıyorduk.

***

Birden boşanan yaz yağmuru o kadar şiddetli idi ki içine dolduğumuz ufacık kır kahvesinin yamrı yumru toprak zemini bir kaç dakîkanın içinde bulanık bir havuz oldu, sular topuklarımıza çıktı ve önce:

— Yaz yağmurudur çabuk gecer!

— Şeker değiliz ya eriyeceğiz!

Diye birbirimizle şakalaşırken bir az sonra iş değişti, gittikce şimşekler sıklaştı, gök gürültüleri arttı, bardaktan boşanırcasına yağan yağmurun hızına dayanamıyan yeni sararmış koca ekin tarlasındaki bütün arpalar boyunlarını büktü, rükaa vardı. Önümüzdeki derin ve enli hemdekten taşan sel akurlaştı, insan kellesi büyüklüğünde ki taşları zıpzıp taşı gibi önüne kattı. Herkes içeriye girerken beraberinde oraya getirmiş olduğu kuzusunu, keçisini, köpeğini de yanına almıştı.

Hatta bir aralık yağmurun şiddetlendiğini gören kıranta kahveci, dışarıya fırlayıp bir az ileride ki bağın kenarında bağlı otlayan kül renkli eşeğini de çekip yanımıza getirdi.

***

Ve bu delik deşik viran kır kahvesi tıpkı Nuhun gemisine döndü.

Yalnız içimizde biri eksikti: Beneksiz, siyah öküz... Yalnız o zavallı dişardaki tufandan kurtulup bu sabit Sefinei Nuha iltica edememişti. Vakıa, sahibi muhakak onun da içeri alınması için çok ısrar etmiş ve kıranta kahveci kendi kül renkli cılız eşeğini içeri aldığı zaman:

— Canım Mestan ağa, senin uyuz eşek sığıyorda, benim tosun öküz neden sığmasın?

Diye bağırmışsa da ne kahveci ne de içerdekiler buna razı olmamışlardı.

Zaten içerde, kahvecinin kırık sandalyaları, çarpık masaları, diğer kap kacağı ve yarım düzine kuzu, keçi, köpek, eşek arasında biz on, on iki insan adeta kucak kucağa sıkışmıştık, şimdi buraya birde koskocaman bir öküz girince halimiz nice olurdu? Bahusus, öküz gençti, gürbüzdü, azılıydı, bir yerde duramıyor, dişarda çifte iple, çifte kazığa bağlı iken güc zaptolunuyor, sağa sola saldırıyor, yanından biri geçse derhal huylanıyor, boynuzlarını gösteriyordu. Ya içeriye girerse kim bilir neler yapmaz, hiç şüphesiz hepimizi kırar birbirine geçirirdi.

Bu beneksiz, düz siyah, genç ve gürbüz öküz kurbanlıktı, ertesi gün cıvardaki Ermeni kilisesinde yevmi mahsus olduğu için haftalardan beri kırlarda hususî olarak beslenilen bu mübarek hayvan orada kurban edilecek, sonra çok leziz olan eti güzelce kavrulup oraya gelen ziyaretcilere dağıtılacaktı.

İşte onun için, haftalardan berin kilise civarındaki kırlarda onu bir çoçuk gibi besliyen, büyüten, tımar eden, onun peşinde bir lala gibi dolaşan Kirkor ağa hayvanın bu kıyamette dişarda kalmasına bir türlü razı olamıyor, biz içerde heyecandan, korkudan bayılma derecelerine gelen kadınları teskine çalışırken o zavallı, ikide bir başını kapıdan uzatarak harap kahvenin arkasında çifte ip ile bağlı kurbanlık öküze bakarak:

— Vah anam, vah yavrum, vah canımın içi! Bir şey yok, korkma, geçer şimdi!

Diye hem onu, hem kendini teselliye çalışıyordu.

Fakat yağmur inadına geçmiyor, inadına artıyor, şimşekler gökten bir düzüye serpilen avuç avuç ve korkunç birer konfeti şeklini alıyor, ve her göz kamaştırıcı parıltıyla beraber sağdan soldan kulakları yırtan tiz havaî tabanca sesleri yürekleri titretiyordu.

Bir an geldi ki içinde bulunduğumuz daracık harap kır kahvesinin içindeki sular diz kapaklarımıza yaklaştı, küçük yer iskemleleri ortada yüzmeğe, yanımızdaki kuzular keçiler sık sık ve acı acı bağırmağa başladılar. Bir kadın kahvedeki suların yukseldiğini görünce büsbütün şaşırdı, telaşla bağırdı:

— Dama çıkalım, dama!

Bu aralık, ta gözlerimizin içinde çakan ve hipimizi şiddetli bir zelzele ile sarsan parıltının kahhar çatırtısını beynimizde dınamit patladı sandık. Korkudan hepimiz bitmiştik. Benim sağ kolum kıranta kahvecinin sol bacağı, evvelce bağıran kadının ve diğerlerinin de muhtelif yerleri müthiş karıncalanmıştı.

Sam vurmuş hazan yaprağı gibi zangır zangır titriyorduk.

Kirkor ağa sapsarı ve son derece asabi kalktı, kapıya koştu, her biri çamaşır ipi kalınlığında gökten yere uzanan ve yeri delik deşik edercesine kamçılıyan yagmurun altına sarsak başını uzattı. Kadınlar haykırıyorlardı:

— Çıkma gel, çıkma, delimisın, dışarda kıyamet kopuyor.

O dinlemedi, kapıdan bir adım attı, sola döndü ve dönmesiyle beraber feryadı bastı:

— Allahım, ey Rabbım, ah...

***

Yağmur dindikten sonra, kır kahvesinin, ulu ağaçları altındaki geniş ve yem yeşil bahçesine toplananlar içinde bir de ihtiyar Ermeni papası vardı. Kirkor ağa sessiz sessiz ve hazin hazin ağlarken herkes yerde yatan cansız öküzü seyrederek bir şey söylüyordu.

Papas ağlayan Kirkorun omzundan tuttu:

— Sus, ne varki ağlıyacak? O zati kurbanlıktı, yarın bizim elimizle Allahına kurban gidecekti, ama cenabı mevlam onu bugün kendi eliyle aldı.

Kirkor gözlerini sildi, sustu, bir papasın yüzüne, birde cansız öküzün oyluklarına dikkatle baktı ve sonra eğildi, eliyle hayvanın sağrılarını, karnının altını yoklıyarak:

— Ah, dedi, nede beslemiştim, nede semizlenmişti, şuraya bakın, safi yağ, safi ilik kesilmişti mübarek!

Ankara Ahîlerinde Saraçlık ve Saraçlığa ait bazı Merasim

Yazan : NURETTİN İBRAHİM

Meşrutiyetin iylanına kadar Ankaradaki bütün esnaf Ahî teşkilatına dahildi. Her esnafın bir (Esnaf başı) ve bir de (Yeğit başı)sı vardı. Bütün esnafın en büyügü (Ahi baba) idi. Teşkilatı Ahi baba idare ederdi. Yeğit başı her hangi meslek erbabından ise o mesleğin esnaf başına emirberlik yapardı. Bundan başka her mesleğin dört kişiden ibaret (köşe ustası) namı verilen bir hey'eti vardı ki, bu hey'et o mesleğe ait mühim hususatı müzakere ve hal ederdi. Saraçlar palan, eğer, kasık bağı, koşum, heğbe ve saire iymal ederlerdi. Kaltaktan evvel icat edilen (teyelti)nin mucidi Bağdatlı Haşim, kaltağın mucidi de Müftii saraçtı Teşkilata dahil her hangi bir şahıstan şikâyeti olan doğrudan doğruya saraç başıya müraacat ederdi. Mesela: İmalâtında hile yapan esnafa saraç başı tarafından yeğit başı vasıtasiyle hilesiz iş yapması hakkında haber gönderilirdi. Eger o saraç, saraç başının tavsiyesini yerine getirmeyıp tekrar hileye müracaat eder, halk ve ya saraç başı ceza olarak o saracın dükkânını bir müddet için kapattırırdı. Bu kararı yeğit başı tebliğ ederdi. Eger ceza gören saraç fakir ise derhal diğer saraç ustalarına müracaat ederek saraç başının kendisini af etmesi için tavassut etmelerini rica ederdi. O zaman saraç ustaları, saraç başıya giderler, cezalandırılan saracın fakîrliğinden dükkânının yalnız bir gün kapalı kalmasını, bir daha san'atında hile yapmayacağına dair söz verdiğini söylerlerdi. Saraç başı da bu suretle o saracı af ederdi. Saraç başının kendisini af etmesinden dolayı pek ziyade sevinen o saraç ta haline göre saraç esnafına bir ziyafet verirdi. Şayet saraç başının verdiği cezaya ehemmiyet vermiyerek kendi bildiğine hareket ederse, o zaman saraç başı (Ahi baba) ya müracaat eder, meseleyi anlatır, bunun üzerine Ahi baba bütün esnaf başlarını çağırır hile yapan saracın Ahilikten çıkarıldığını, tabak'ların o saraca deri vermemelerini emrederdi. Bu karadan sonra o saraç kendiliğinden dükkânını kapatmak mecburiyetinde kalır, bütün esnafın nazarında hiç bir kıymeti kalmazdı.

Çırak nasıl alınırdı.

Oğlunu her hangi bir saracın yanına çırak vermek isteyen adam, o saracın dükkânına gelir, oğluna saraçlığı öğretmesini rica eder, «çocuk bundan sonra benim değil, senindir.» diyerek çocuğu dükkâna bırakırdı. Günler, haftalar, aylar geçer, çocuk yavaş yavaş «zenaatı» öğrenmeye başlardı. Artık vakît gelir, ustası kendisine münasip bir yevmiye tâyin ederdi. Bazen diğer bir saraç, çocuğa fazla yevmiye vererek kandırır, çocuk da eski ustasının yanından çıkarak fazla yevmiye veren saraca çırak olurdu. O zaman, çocuğun ilk ustası saraç başıya giderek çırağının filanca saraç ustası tarafından kandırıldığını, kendisine aylarca emek sarf ederek zenaatı öğrettiğini, tam kendisinden istifade edeceği bir anda dükkânından kaçtığını söylerdi. Bunun üzerine saraç başı şikâyet edilen saracı çağırarak, çırağı derhal eski ustasının dükkânına göndermesini emrederdi. Saraç ustası, saraç başının sözünü dinlemezse, saraç başı bu sefer çocuğu çağırır, zenaati ilk ustasından öğrendiğini binaenaleyh onun yanında çalışması iycap ettiğini söylerdi. Çocuk da saraç başının sözlerine ehemmiyet vermezse, o zaman iş saraçlar esnafının (Köşe ustası) huzurunda müzakere edilir ve bir daha o çırağı kimse yanına almazdı.

Çıraklıktan kalfalığa,
kalfalıktan ustalığa yükseliş.

Çıraklıktan kalfalığa yükselme merasimi o kadar büyük olmazdı. Kalfalığa yükselme esnasında ufak bir ziyafet kâfi gelirdi. Kalfa çıkan zat (köşe lokması) tâbir edilen lokma ziyafeti yapardı. Fakat ustalık ünvanı alınırken ğayet parlak bir ziyafet verilirdi. Büyük kazanlarda yemekler kaynar bütün saraç esnafı dâvet edilir, Seppî (*) efendi, namiyle anılan bir hoca, usta olan adama kendi eliyle peştemal kuşatırdı.

(Seppî) efendi, duadan evvel:

(Her seherde besmeleyle açılır dükkânımız
Müftii saraçtır pirimiz üstadımız).

Beyitini okuyarak sıra ile esnaf pirlerinin isimlerini sayarak dua ederdi, Usta olan zat hediye olarak ustasına, saraç başıya, yeğitbaşıya, top top kumaşlar verirdi.

(*) Bu kelime tetkika mühtaçtır. Dil encümeninin nazarı dikkatini celp ederim.

Romantizmin Meşhur Simalarından

Shelley-Şeli

Yazan : **SENİHA SAMİ**

Percy Bysshe Shelley 1792 de dünyaya geldi. Zengin bir *baronet* in *hafidi* ve ikinci varisi idi.

Bütün İngiliz asilzadegânı gibi çocukluğu muhteşem korular, yeşil kırlar arasındaki bir *kasıda* geçti. Evinde, mektepte, darülfünunda hep tabiatın ulviyet ve letafetiyle muhat olarak yaşadı.

SHELLEY

Küçük yaşından beri muhayyilesi periler, tayflar, sihirbazlar ile meşguldü. Kardeşleriyle tertip ettiği oyunlar da hep bunlara aitti. Eton mektebine girdiği zaman *fag* usuline karşı ısyan etti. O zaman İngiliz collejelerinde cari olan bu usule göre büyük talebe küçükleri hidmetlerinde kullanırlar ve istedikleri gibi *hırpalarlardı*. Shelley bu haşin âdete hiç bir zaman inkıyat etmedi. Kendisine eziyet eden arkadaşlarına öyle vahşî bir hiddetle saldırırdı ki ismini "Deli Shelley" koydular. Uzun boylu, narin bünyeli, melek yüzlü çocuk demir gibi bir iradeye, demir gibi adelelere malikti.

Eton collejini ikmal edince Oxford darülfünununa girdi. Zamanın gençliği üzerine meş'um tesirler icra eden ihtilâlci filosof Godwin'in "Siyasî Adalet" unvanlı eserini büyük bir şevkle mütalaa etti. Mevcut olan bütün dinî, siyasî, ahlâkî umdeleri reddeden bu kitabı bir vicdan rehberi *ittihaz* etti. Hiç bir şeye itikat etmemeyi düsturu hareket edinmek, bütün itikatların en batılıdır. Buna bir defa kapılan gençler, mevzu umdeler yerine en gülünç akîdeleri kabule hazırdırlar. Tab'an temamiyle vahdeti vücuda mütemail olan Shelley o kitabın tesiri altında "Atheism'in lüzumu" unvanlı bir risale neşretti ve bu sebepten darülfünundan tardedildi. Bunun üzerine babasiyle de bozuştu. Bir arkadaşiyle birlikte Londrada bir oda tuttu. Hemşireleri cep harçlıklarından artırdıkları parayı kendisine gönderirlerdi. Nihayet babası, vakî' iltimaslar üzerine kendisine senevî 200 lira tahsis etti.

Shelley, henüz on dokuz yaşında iken kendisinden üç yaş küçük olan — ve fikirlerine iştirâk eden — Harriet Westbrook isminde bir kız ile İskoçyaya kaçtı, orada nikâh oldular. İtikatlarına göre serbest aşk bir fazilet nikâh ahlâksızlık idi. Ancak, bir ahbaplarının nasihatı üzerine — Godwin'in de iki defa nikâh olduğuna dair kanaat hasıl olduktan sonra nikâh "ahlâksızlığına" kail oldular.

Shelley Londrada bulunduğu müddet üdeba ile ihtilât etti. Kendi de şiir yazmaya başlamıştı. Bir müddet zevcesi ve baldızı ile birlikte İrlandaya gittiler. Millî ve dinî istiklâl mücadelesine iştirâk etmek istediği halde kendisine dinsiz nazarile bakan halk ile uzlaşamadı. İngilteraya avdetinde insaniyete yardım etmek nazariyelerini tatbika devam etmek istedi. Kendi hep muzayakada

olduğu halde elinden geldiği kadar muhtaçlara, hastalara muavenet etmeye çalışırdı. O sırada görüşmüş olduğu ve pek ziyade hürmet ettiği Godwin'in borçlarını tesviye etmeye bilhassa gayret ederdi.

Büyük babası vefat edince babası, Sir Timothy unvanile ailenin rütbe ve emlâkine sahip oldu, Percy Shelley de birinci varis oldu. Babası emlâki meşruta kılmak isteyordu, bunun için varsin rizası lâzımdı. Onu razı etmek için babası bir servet teklif ettiği halde Shelley meşruteler kanununu haksız addettiği için kat'î surette reddetti. Babası da ümidi keserek kendisine senevî 1000 lira tahsis etmekle iktifa etti.

Kendi umdelerine bu derece sadık olan Shelley başkalarından da ayni sadakatı beklerdi. Dostu olan şair Southey krala bir methiye yazdığı için onunla kat'ı alâka etti.

Umdelerinden biri de serbest aşk olduğu için genç zevc ve zevce bir birinden usanınca nikâh kanunlarına inkıyada kendilerini mecbur addetmediler. Shelley bu defa üstadı Codwin'in güzel kızı Mary'yi kaçırdı. Muhterem üstat, gençliğe telkin ettiği garip fikirleri bizzat tatbik etmekten pek uzak olduğunu bu hususta izhar ettiği hiddet ile isbat etti. Firarîler İsviçreye gittiler, orada Lord Bayron ile mülâki oldular. İngilteraya avdetlerine, büsbütün o fenâ yola sülûk etmiş olan biçare Harriet'in intiharı üzerine bir daha ictimaî kanunlara serfüru etmek mecburiyeti hasıl oldu, nikâh "ahlâksızlığı" bir dada irtikâp edildi. Bu ikinci izdivaç ilkinden daha mes'ut oldu. Mary malûmatlı, münevver fikirli bir kızdı. Zevcini çok taktir eder ve severdi. Edebiyata meraklı idi, kendi de romanlar yazardı.

Hayat pahalılığından dolayı İngilterada yaşamak güç idi. Genç şaide teverrüm alâimi göründu, hekimlerin tavsiyesi üzerine İtalyaya gittiler. Orada yine Lord Byron ile buluştular.

Byron emlâkini satmaya muvaffak olduğundan artık zengin olmuştu. Efkârı umumiye kendisini memleketinden nefyettiği halde şöhreti cihanı sarmıştı. Shelley fakîr ve henüz meçhuldü. Servetleri, dinî ve felsefî nazariyeleri arasındaki farklar bütün garabetlerine rağmen hür ve asîl ruhlu olan o iki şair arasında derin bir muhabbet teessüsüne mani' olmadı. Ayni ictimaî sınıfa mensup idiler, ikisinin de kalbi hürriyet ve bediiyat aşkıyle dolu idi, bir birinin dehasını çok takdir ederlerdi. Her gün uzun edebî, felsefî münakaşalara girişirler, birlikte gezerler, seyahat ederlerdi. Shelley, Londrada kesir ailesile zarurette kalan şair Leigh Hunt'tan Byron'a bahsederek merhametini celbetti. Byron, Hunt'ın delâletile Londrada bir mecmua tesisini teklif etti, onu ailesile birlikte yanına getirtti.

Pisa şehrinde ikamet ettikleri halde Shelley 1822 senesi yaz mevsimini iki ahbabile birlikte Spezia körfezi sahilinde bir sayfiyede geçirmekte idi. Byron da o esnada Livorno'da bulunuyordu. Hunt onun nezdine gelince Shelley kendilerile görüşmek üzre arkadaşlarından Williams ile bir yelkenli kayığa bindi, Livorno'ya gittiler. Mecmuanın tesisi müzakere edilip kararlaştırıldıktan sonra avdet etmek için tekrar yelkenliye bindiler. Havada fırtına alâmetleri olduğundan Hunt beklemelerini rica etti. Dinlemediler. Dostları arkalarından merakla bakıyorlardı. Shelley yüzmek bilmezdi.

Küçük gemi uzaklaşırken fırtına koptu. Gemi sisler ve köpükler arasında gözlerinden kayboldu. Yirmi dakîka içinde fırtına geldi geçti. Gemi ortada yoktu.

Bir hafta sonra Shelley ile Williams'ın cesetleri sahilde bulundu.

İtalyanın karantina nizamnamesi mucibince cesetler bulundukları mevkîde yakıldı. Byron, Hunt ve bazı İngiliz ahbapları feci' merasimde hazır bulundularsa da Byron sonuna kadar tahammül edemedi, âdeti üzre, müfrit bir heyecanı idmanın şiddetiyle teskin etmek için kendini denize attı, yüzmeye başladı.

Shelley'nin külleri Romanın protestan mezarlığına vaz'edildi.

Otuz seneyi doldurmayan ömrü esnasında lâyemut eserler bırakan bu şairi müvazenesiz bir hayata sevkeden muhayyilesi, şiirine İngiliz edebiyatında, ve belki cihan edebiyatında nadiren yetişilebilen esirî bir letafet bahşetmiştir.

Shelley'nin uzun manzumeleri hep mecazîdir. Bunların en meşhuru *Prometheus Unbound* (Prometheus'in istihlâsı) dır; mevzuu Yunan esatirinden alınmıştır. Bu efsanede şair, insaniyetin bir timsalini arzeder. Mümtet bir azap ve ıztırap necat ve saadet ile neticelenir.

Yirmi beş yaşında teverrüm edip ölen şair Keats için yazdığı *Adonias* unvanlı mersiye İngiliz edebiyatının dört büyük mersiyesi sırasına ithal edilmiştir. Bu da Yunan esatirine telmihler ile doludur. Romantikler edebiyatı ancak şekil perestlikten kurtarmışlardır. Yoksa klâsik hatıraları yadetmekten hiç biri çekinmezdi.

Shelley'nin bilhassa kalbe tesir eden, her kesin anlayacağı lisanla yazdığı kısa manzumeleridir. Bu gün en ziyade okunan da onlardır. En muvaffakıyetle tasvir et-

tiği şeyler tepeleri göklere karışan dağlar, öterek yükselen bir tarla kuşu, bir bulut, bir rüzgârdır.

Aşağıda dercedilen nümune *Ode to the West Wind* serlevhalı manzumenin tercemesidir.

BATI RÜZGÂRINA

I

Ey Garbın haşin nefesi olan bâdi hazan, sen bir sihirbazdan kaçan ruhlar gibi, senin gayri mer'i huzurundan sürülen ölü yapraklar, solup sararan, kimi kararmış, kimi hummevî bir kızıllık kesbetmiş yapraklar tauna tutulmuş bir güruhu andırmaktadırlar;

Sen, ki kanatlı tohumları muzlim kışlık yataklarına naklederek orada, mezara tevdi' edilmiş birer ceset gibi, zillet ve bürudet içinde yatırırsın, ta ki kebudî hemşiren olan nesimi bahar rüyaya dalmış âlem üzerinde sururu çalarak tatlı gonceleri sürüler gibi havaî mer'alar sevkeder, tepeleri, dereleri canlı renkler ve rayihalar ile doldurur;

Ey her yerde harekette olan vahşî mevcudiyet, sen ki hem mühlik, hem muhafızsın; beni dinle,ah! dinle!

II

Sen ki yağmur ve şimşek melekleri olan dağınık bulutlar, yüksek semanın hercümerci arasında, gûya bahrımuhit ile semanın bir birine ulaşmış dallarından dökülmüş gibi, arzın çürümüş yapraklarına nazire olarak senin cereyanın üzerine serpilirler; senin havaî dalgalarının mavi sathı üzerinde, yaklaşan fırtınanın zülfü perişanı, vahşî bir Menadın başında kabaran parlak saçlar gibi, ufkun soluk kenarından ta evci balâya kadar serilmişdir.

Sen ki muhtezir seneye mersiyehansın, hulûl eden şu gece de onun cesim türbesine bir kubbe olacakdır ki senin buharlarının bütün müctemi kuvvetiyle inşa edilmişdir ve o mütekâsif havayı nesimîden yağmur, ateş ve dolu boşanacaktır, ah! dinle!

III

Sen ki uykudan uyandırdığın mavi Bahrisefid, Baja körfezinde bir süngertaşı adası cıvarında billûrî derelerinin zemzemesiyle uykuya dalmışken rüyada gördüğü kadim saraylar, kuleler dalganın şedit parıltısı içinde titreşirler ve hepsini kaplayan kebudî yosunlar ve çiçekler öyle latif dir ki tasavvuru bile hislere baygınlık verir.

Sen kî Bahrı Atlâsinin sathı muazzamı sana yol açmak için yarılır, uçurumlar teşkil ederken ta derinlerde bahrımuhitin neşesiz yapraklarını taşıyan deniz çiçekleri ve ormanları senin sesini tanıyarak korkudan solar, titrer, yerlere serilirler; ah! dinle! (1)

IV

Kâşki bir ölü yaprak olsam da beni taşısan! Kâşki seriülcevelân bir bulut olsam da seninle birlikte uçsam; bir dalga olsam da senin kuvvetin altında titresem, kudretinin saikine iştirâk etsem! Kâinatta benden hür yalnız sen olurdun, ey hiç bir tahakkûme râm olmayan rüzgâr!

Bari çocukluğumda olduğu gibi göklerde dolaşırken sana refakat edebilsem—zira o zaman senin semavî sür'atına yetişmek bana hülya gibi görünmezdi —şimdi böyle elim bir ihtiyaç içinde niyaz edip çırpınmazdım.

Ah! beni bir dalga, bir yaprak, bir bulut gibi yükselt! Ben hayatın dikenleri üzerine düşmüş, kanımı isar etmekteyim!

Zamanın ağır yükü altında zincirlenmiş, iki kat olmuş, inleyen şu biçare, sana çok benzer: vahşî, acûl ve mağrurdur!

V

Şu orman gibi beni de kendine bir rebap kıl! Benim yapraklarım da onunkiler gibi dökülmekte ise ne olur? Senin ulvî ahenklerinin velvelesi her ikimizden derin, hazanî bir eda almaktadır ki hazin fakat latifdir.

Ey vahşi ruh, sen bana ruh ol! Ey şedit mevcudiyet, benimle yekvücut ol! Ölü fikirlerimi, kurumuş yapraklar gibi, yeni bir hayat uyandırmak için kâinat üzerinde uçur. Ve bu şiirimin füsuniyle, sönmemiş bir ocaktan saçılan küller ve kıvılcımlar gibi, sözlerimi nev'i beşer arasında dagıt. Henüz uyanmamış arza benim ağzımla bir müjdenin mübaşiri ol:

Ey rüzgâr, kış gelince elbette bahar yakın dır.

---

[1] Shelley, bu beytini şöyle iyah etmiştir: "Denizler, nehirler, göller dibindeki nebatat, karadaki nebatatla müştereken mevsimlerin tebeddülüne tabi' olur ve mevsimlerin mübaşiri olan rüzgârların tesirini duyarlar."

Amerikada Süt Meselesi

Yazan : Mühendis HASSAN HÂLET

Amerikalılar sabah, öğle ve akşam yemeklerinde su yerine süt içerler — Sıhhî ve fennî inek ahırları — Süt çiflikleri — Süt nasıl sağılır ve şişelere nasıl konur — İneklerin bakımı — Asrî ahır işte böyle olur

Sütler şişelere otomatik olarak böyle doldurulmaktadır

Amerikada üç senelik tahsilim esnasında nazarı dikkatimi celbeden şey her kesin sabah, öğle, akşam yemeklerinde su yerine süt içmeleri olmuştu. Amerikalılar sütü hem şekersiz hem de soğuk içiyorlardı. Ben ilk önce alışmadığım bu şekilde süt içmeyi tatsız bulmuştum. Fakat sonraları alıştım ve o kadar istifade ettim ki yeni dünyanin bizim memleketimize benzemiyen acaip yemeklerini kolayca hazmedebildim.

Amerikada süt bir buçuk ve üç bardaklık iki boy şişelerde satılır. Şişelerdeki süt tamamen pastörize edilmiştir ve şişenin ağzı mukava bir kapak ile kapanmıştır.

Şişenin en üst kısmındaki süt bir iki parmak kaymak bağlamıştır. Sütü içeceğiniz zaman çatal ve ya çakı ucu ile kolaylıkla açarsınız. Amerikalıların maişet hayatında bu kadar geniş bir yer tutan sütün şişelere nasıl konulduğunu ve sıhat noktasından çok ehemiyetli olan süt meselesinin bu medeni memlekette nasıl tâkip edildiğini öğrenmek istedim. Bu arzu beni *Boston* ın elli kilometre Cenubı Şarkîsinde dünyanın en asrî ve fennî süt çifliği olan *Walken-Gordon* a sevketti

Bu çiflikteki mesainin hedefi asrî sıhhat ve fennin istediği en temiz, tehlikesiz ve tabiî süt istihsal etmekti. Bu çiflik için inekler çok dikkatle intihap ediliyor, istihsal edilen süt en seri' ve en sıhhî bir şekilde müşterinin ayağına kadar gönderiliyor. Sütler hem baytarların hem de doktorların muayenesinden geçiyor. Çiflikte çalışanlarda keza sıkı bir muayeneye tabi' tutuluyorlar. Doktorlar her gün, her saat çifliği teftiş ediyorlar, çalışanların ahvali sıhhiyesini muayene ve kontrol ediyorlar.

İneklere karşı olan kontrola gelince: evvela kanuna tevfikan her ineğin verem mueyenesi yapılır. Saniyen çiflik kimyakeri her gün inekten aldığı sütlerin *bakteryoloji* muayenesini yapar. Aynı zamanda bütün ineklerin karıştırılmış sütleri de aynı muayeneye tabi' tutulur. Muayene edilmiyen hiç bir inek sağılan ineklerin arasına karıştırılmaz.

Her ahırın yemlikleri günde iki defa fırçalanarak yıkanır. Her ineğin etüvden geçirilmiş ayrı bir havlusu vardır. Her gün yıkanan inekler bu havluları ile kurutulur. Sütü sağılan inek yere oturmaması için boynu zincirle bağlanır.

Süt sağılmazdan evel usta olmuş bir işçi hay-

vanın memesinden bir parça süt sağarak muayene ettirir.

Süt sağanlar her defasında temiz, beyaz ve etüvden geçirilmiş elbise giyerler. Süt sağılır sağılmaz ineklere ot ve yem verirler, sonra hayvanlar temiz, hususî olarak hazırlanmış kuru yataklara yatırılıp istirahat ettirilir.

Süt, sağıldıktan sonra süthaneye nakledilir ve burada on beş dakika tâkîmden sonra 4 derece santigrada kadar soğutulur. Otomatik olarak şişelere doldurulur ve ağızları mukavva kapak ile kapanır. Bu suretle dolma makinesinden çıkan şişelerin mukavva kapakları üzerine kurşun kâadından ayrıca bir kapak daha konur. Sonra artık hazır olmuş şişeler buz kutuları içinde istenilen mahale sevkolunur. O

Walken - Gordon süt çiftliği

gün alınan süt mutlak o gün akşamına kadar gönderilecek yere gönderilir ve ertesi sabah müşterilere dağıtılır.

Amerikada her sabah erkenden süt arabaları evlerin önlerinden geçerler, sipariş üzerine evlerin kapıları önüne bir kaç şişe süt bırakırlar. Bu şişelere kimse dokanmaz. Yatağından uyanan müşteri kolayca kapısının önüne getirilip bırakılmış süt şişelerini bulur.

Sütlerin çiftlikten şehire nakledilmeleri için hususî tertibatı haiz ve yalnız süt nakline mahsus vagonlar bile vadır. Boşalmış olan şişelerin temizlenmesi de çiftlikte çok Fennî ve sıhhî bir tertibat ile yapılır.

Benim gezdiğim çiftlikte ahırlar bilhassa nazarı dikkatimi fazla celbetti. Bunlar gayet fennî ve yan-

Süt şişelerinin temizlenmesi

gından muhafaza için taştan inşa edilmişlerdi. Bol hava ve ziya için her iki tarafı demir parmaklıklı pencerelerle çevrilmişti, zemin betondu.

Ahırdaki havanın kolay cereyanı için tertibat yapılmıştı. Çiftlikte çalışan amele yine çiftlikte ikamet ediyorlarlardı. Her işçinin temiz ve elektrikle mükemmel tenvir edilmiş, kaloriferle ısıtılmış bir odası vardı. Ayrıca bütün işçiler için duşlar, hamam, hastane, mütalaa salonu, oyun yerleri mevcuttu. Hastalanan hayvanlar için de ayrı tecrit mahali ve hayvan hastanesi vardı. Yeni doğan çocuklar ve seyahate çıkacaklar için hususî surette muamele görmüş sütler de sipariş üzerine hazırlanmaktadır.

Süt meselesi Amerikanın maişet itiyatlarına girmiş çok mühim bir meseledir ve Amerikalılar da bu meseleyi işte böyle fennî ve sıhhî şekilde halletmişlerdir.

Tafsilatını verdiğimiz çiftlik gibi Amerikada yüzlerce vardır. Darısı bizim memleketimize.

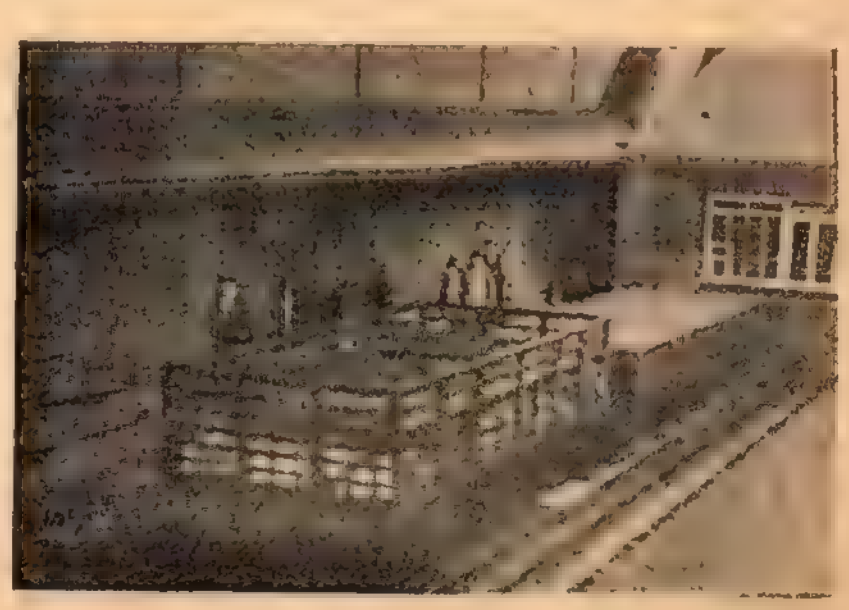

Şişelere doldurulan sütler hususî vagonlarla nakliyor

Fransız Edebiyatından

MAHCUP AŞK

Yazan: EDMOND JALOUX *Terceme eden: YAŞAR NABI*

EDMOND JALOUX

Yaşayan Fransız muharrirlerinin en tanınmışlarından biridir. Bilhassa roman ve tenkît sahalarında çalışmıştır. "Nouvelles Littéraires" gazetesinin edebî münekkîdidir.

Psikoloji tahlillerinde yepyeni bir varlık göstermiş, şuurla tahteşşuur arasında geçen birçok düşünceleri, hisleri — yeni bir tarzda — tesbite muvaffak olmuştur. Bu itibarla onun eserleri tahlil romanlarıdır.

Jaloux'da bir şair ruhu vardır. Müphem şekilleri renkleri, kokuları sever. Bu itibarla hislerin de en muğlak en güç anlaşılır kısımlariyle uğraşmaktan hoşlanır. İnsan ruhunda yeni ve bilinmiyen birçok mıntakalar keşfetmiştir.

Romanları mebzuldur. Bilhassa 1904 te çıkan "Sülükler", 1918 de neşredilen "Kararsız Kadın", 1919 da "Eski Sevgiler", en meşhurlarıdır.

Bugün 52 yaşında olan bu harptan evvelki neslin muharriri edebî faaliyetinde birçok gençlerden daha genç bir varlıkla devam etmektedir.

Aşağıda okuyacağınız hikâyesi size onun san'atı hakkında küçük bir fikir verebilir. Çünkü o küçük hikâyeden ziyade bir roman muharriridir ve onu tanımak ancak romanlarını okumakla kabildir.

Mösyö Racuir: «Madam, diyordu, Mösyö Aubevoie bütün emvaline varis olarak sizi göstermiştir».

Mösyö Racuir'in, söylediği şeyden memnun olmadığı aşikârdı. Kır çalmış bir saç ve sakal yığını içinde o kadar ufak bir esmer yüzü vardı ki ummanda bir ceviz kabuğu denilebilirdi. İlâve etti:

«Aranızda zuhur eden anlaşamamazlıklara rağmen Mösyö Aubevoie sizi hiç bir zaman unutmamıştı. Hatta diyebilirim ki hatıranızı bir ibadet haline getirmişti. Her görüşünde sizden bahsederdi. Vasiyetnamesinin her türlü itirazlardan beri olabilmesi için onu hayatının muhtelif devirlerinde yazmak ihtiyatkârlığını gösterdi. Serveti, biliyorsunuz ki Madam, ehemmiyetlidir...

Madam Landaul kalktı ve şaşkın bir halde noterin merdivenlerinden indi. Sokak sıcak ve gürültülü idi. Haussman caddesine saptı. Hummalı ve geveze bir halk onu dirsekledi. Evine dönmek için bir taksi çağırdı.

Arabanın bir köşesinde oturmuş, başına gelen şeye ne mâna vereceğini bilemeden tahayyül ediyordu. Hayat ona garip ve muzlim geliyordu. Demek ki, Mösyö Jérome Aubevoie, eski kocası, bütün servetini kendisine bırakmıştı! Nasıl? Niçin? Şimdi elli yaşındaydı, onu otuzunda terketmiş, gevezeliği, iyi hatiplere has belâgati, zenginlik şöhretiyle kendisini teshir eden Leonce Landaul'la evlenmişti. Hangi esrarengiz sebepten dolayı Mösyö Aubevoie ihanetini affetmişti? Onu, zihninde, beraber yaşadıkları zamanki haliyle tecessüm ettirmeye çalışıyordu; mahzun bakışlı, zayıf ve solgun bir adam gözünün önüne geliyordu. Soğuk ve beceriksizdi, kendisine karşı gösterdiği tehalükte bile bir sıkıntı sezilirdi. Az konuşurdu ve söylerken hafif kekeleyişi onu çıldırtırdı. Nasıl olmuştu da ona o kadar zaman tahammül etmişti? Günün birinde Leonce Landaul karşısına çıktı. Önüne geçilmesi kabil olmayan şey oldu ve Mösyö Aubevoie yalnız kaldı.

Sofrada sükût içinde yemeğini yiyen kocasının karşısında Madam Landaul hâlâ düşünüyordu. Eski güzel söz söyliyen belâgatli ve kibar adam nerdeydi. Şimdi Mösyö Landaul da Mösyö Aubevoie kadar sükûtî idi, fakat bunun tatsız ve hoşnutsuz sükûtu selefinin mahçup ve hürmetkâr sükûtuna hiç benzemiyordu.

Madam Landaul düşünüyordu ki eski hayatını yeniden yaşaması lâzım gelseydi bu çılgınca hareketini tekrarlamazdı.

Bir zaman sonra Madam Landaul kocasının kendisine terkettiği küçük apartımanı ziyarete gitti. Bu binayı ilk defa görüyordu, çünkü Mösyö Aubevoie talâktan bir kaç sene sonra ve tevarüs suretiyle zengin olmuştu. Bu Marceau caddesinde dar fakat sık nebatatla örtülü bir bahçesi olan lâtif bir meskendi.

Madam Landaul odaları gezdikçe ihtiyar bir hizmetçi pencereleri açıyordu. Büyük salonda hayretinden olduğu yerde mıhlı kaldı. Meşhur bir ressam, haberi olmadan, kendisinin büyük bir resmini yapmıştı, ve karşı duvara asılı duran lâvha misafirleri karşılıyor gibiydi.

Odette Landaul hayret ve hüzün içinde apartımanı geziyordu. Her yerde Jérome'un hatırasını nasıl tâziz etmiş olduğunu ispat eden şeylere tesadüf ediyordu; şurda fotağrafileri, ötede elle yapılmış resimleri, daha ilerde eskiden kendisine ait olmuş bazı eşya; bir kadehin içinde buruşmuş bir eldiven, bir çekmecenin içinde solmuş çiçekler, camekânın bir köşesinde bir balo iskarpini. Bir dolabı açmak arzusuna kapıldı; bir çok elbiseler, Jérome'a olduğu kadar onlara da ehemmiyet vermiyerek giderken terketmiş olduğu eski elbiseler hâlâ asılı duruyordu.

Nihayet yatak odasına girdi ve orada üzerine yaldızlı bir anahtar bağlı olan gül ağacından bir çekmece gördü. Merakı pek fazla uyandığı için onu açtı: her gözünden birçokları solmuş, hepsi tarihli ve hepsi kendi namına yazılmış ve fakat hiç bir zaman gönderilmemiş mektuplar yığınla mektuplar vardı... Rasgele bir tanesini açtı ze okudu:

«Beni terkedeli işte on sene oldu, Odette on senedir, her akşam yatmadan evvel sana yazıyorum, sana bir ölüye yazar gibi yazıyorum, çünkü sen benim için bir ölüsün. İşte on senedir seni unutamadım...»

Başka bir paket aldı ve şu satırlara tesadüf etti:

«Niçin, Odette, hiç bir zaman sana hisslerimi anlatmaya muvaffak olamadım? Niçin bu mahcubiyet, bu lüzumsuz utangaçlık senin yanındayken bana mani' oldular? Fakat seni o kadar kuvvetli, o kadar hâkim, o kadar şiddetli bir aşkla seviyordum ki bu beni mahvediyordu. Kalbimden yükselen sözlerin pek çoşkun selini idare etmesini bilmiyordum; bunlar beni dilsiz yapıyordu. Sana bakıyor ve hakîkaten mevcut olduğuna inanamıyordum; senin şahsında beni sürüklemek ve sarhoş etmek için yer yüzüne inmiş elde edilmez bir Olemp ilâhesi görüyordum. Gururumu ayaklarının altında süründürmek, hıçkırarak eteklerini öpmek, dudaklarının temasiyle saadetten ölmek istiyordum. Hayır, hiç bir beşerî kelime benim arzumu ve benim vecdimi ifadeye muktedir olamazdı. Sana ne bunları söyleyebildim, ne de gitmene mani' olabildim, yalnız sükût içinde sevdiğim gibi ıztırabımı da sükût içinde taşımasını bildim.»

Nihayet ancak bir kaç ay evvelki tarihi taşıyan bir mektubu gözden geçirdi:

«Biraz evvel seni gördüm. Söz söylemesini bildiği için seni benden çalan adamın kolundaydın. Bari seni benim seni sevmiş olduğum, benim seni sevdiğim kadar seviyor mu? Ah! Odette, ne güzelsin, her zaman güzel! Sende muhteşem ve zamanın tesir edemediği bir güzellik var!...» Madam Landaul çekmeceyi kapadı. Demek ki onu kendi istediği şekilde seven, nazarında hiç değişmediği, ihtiyarlamadığı bir adam vardı. Ve bu da onun terkettiği adamdı.

Eve döndüğü zaman Mösyö Landaul sofraya oturuyordu. Derhal homurdanmıya başladı:

« Bu şarap tıpa kokuyor. Bu kızartma yanmış. »

Bir çok senelerden beri Odette'in başka bir söz işittiği yoktu. O zaman kendi kabahati yüzünden kaybettiği saadeti düşündü. Gözlerine yaşlar geldi. O anda Landaul başını kaldırdı:

«Ağlıyor musun dedi. Ne düşünüyorsun?

— Aşkı sevmek kâfi olmadığını düşünüyorum, onu tanımasını da bilmeliymiş!»

Fakat çok zamandan beri Madam Landaul un sözlerinin mânası kocasını hiç alâkadar etmiyordu. Omuzlarını silkti, ve aralarında sükût eskiden hummalı bir saatte Odette'in artık kurtulmaya muvaffak olduğunu zannettiği sükût hüküm sürmeye başladı.
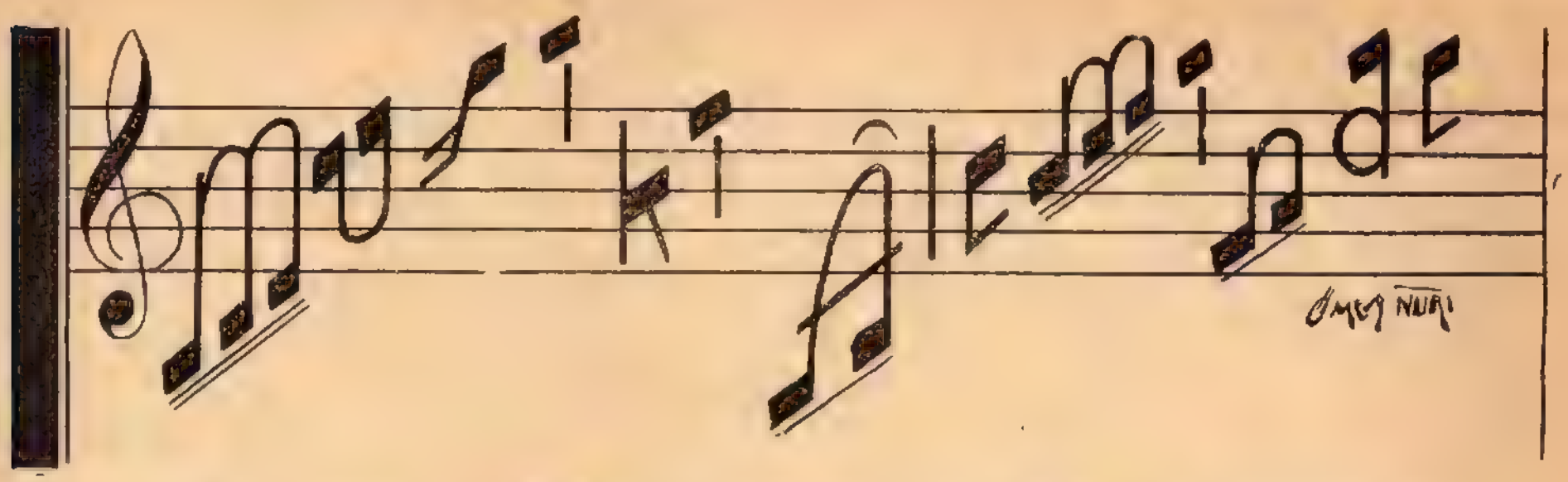
Garp Musikîsi Nedir?

Yazan: SÜLEYMAN HURŞİT

Garp musikìsi ile Şark musikìsi arasındaki fark — Nağme ve ahenk meselesi — Piyano, Keman, Flüt arasında ses farkları — Garp musikîsinde dikkat edilecek en mühim nokta nedir? — Bir parçayı iyi çalmak için ne yapmalı? — Musikîyi tam mânasıyla nasıl anlamak kabildir?

Avrupa musikîsi çok tekâmül etmiş, nazik, rakîk bir şeydir. Şu cihetten ince ve rakîktir: her bir rüknüne son derece ehemmiyet verilmiş; ve her bir rüknünün tam veriminden istifade edilmek için de o kadar çalışılmıştır ki bir parçayı, yazılı olduğu tarzdan başka bir tarzda çalmağa gelmez; güzelliğini kaybeder, anlayan için mânasız bir dizi nottan ibaret kalır.

Meselâ Şark musikîsinde bir parça sırf nağmeden ibaret olduğu gibi, hangi bir sazla da çalınsa hoşa gider, dinlenir. Halbuki Garp musikîsinde her bir sazın hususiyetleri, bütün kabiliyetleri, ayrı ayrı tetkîk ve tespit edilmiştir. Meselâ piyanoda hem nağme vardir hem de ahenk. Fakat bir nota bastınız mı, onun kuvveti gittikçe azalır, söner. Temdit etmek isterseniz onu tekrar vurmalısınız. Keman öyle mi? Bu, sırf nağmelik bir sazdır ve onda ahenk de yapmak pek güç ve istisnaîdir, fakat hafifçe başladığınız bir notun sesini arttirabilirsiniz; gücünüzün yettiği kadar kuvvet verebilir, yayın boyunca da uzattırabilirsiniz; tele basan sol elinizi biraz titreterek sese ayrıca bir tatlılık, bir hararet verirsiniz... Flütün ise sesi kemanınkinden daha billurî, daha berraktır; fakat kemandaki tatlılığı, uysallığı onda bulmak nerde! onun verimi pek mahduttur.

Bütün bu noktaların, bir parçanın hangi sazda çalınacağının tâyininde pek mühim rol oynadığına şüphe kalır mı?

***

Frenk müsikîsinde dikkat edilecek mühim bir nokta da şudur: ıskala, ya *majör* olur ya *minör*. Iskalayı 5 tam not 2 de yarım not teşkil eder; bu iki yarım notun ıskaladaki yeri onun majör yahut minör olduğunu gösterir. Bazı müptediler bunu kulakla tâyinde güçlük çekerler. Piyano başına geçsinler, do-dan başlıyarak inen bir ıskala çeksinler: sırf beyaz düğmelere basarlarsa, do-nun majör-ünü yapmış olurlar; lâ-dan başlıyarak yine siyah düğmelere dokunmaksızın inen bir ıskala çalarlarsa, lâ-nın minör-ünü çıkarmış olurlar. Artarda, onar yirmişer defa sırf do-nun sonra sırf lânın ıskalalarını böylece çalacak olurlarsa, kulak yavaş yavaş dolar, majör ile minör ıskalaları ayırt etmeğe başlar. Dikkat olunursa, şark musikîsine daha uygun olan minör usulünde

hüzün uyandırıcı bir şey olduğu görülür. Netekim, hazin parçalar ekseriyetle minör üzerine yazılmıştır.

Bir mühim nokta daha var: bir parça iki rükünden mürekkeptir: *nağme* «melodie» ve *ahenk* «harmonie». Bunlardan biri noksan oldu mu, o parça natamamdır. Bir nağmenin ahengi değişebilir; nağmeye «mânasını veren ahenk olduğundan, bu değişti mi, parçanın «mâna»-sı da değişir. Misal olarak, Bizet (talâffuzu *Bize*-dir)-nin Arleziyen-indeki başlangıcı alalım. Verilen notayı tetkîk ederseniz görürsünüz ki asıl nağme, beş defa tekerrür ediyor. Önce, ahenk yoktur; sonraki tekerrürlerinin her birinde başka bir «harmonie» vardır. Bunu piyano bilen—iyi bilen—birine çaldırın. Görürsünüz ki tekerrürlerden her biri sizde başka bir tesir bırakır; arada «mélodie» unutulur, bütün ehemmiyet ve dikkat harmonie üzerinde temerküz etmiş gibi olur. Bu parçayı bir kaç defa çaldırın; hattâ her bir kısmını artarda dört beş kerre dinleyin. Aralarındaki farkları daha derin duyarsınız. Size ahenk, ve ahengin ehemmiyeti hakkında en iyi bir fikir verecek bir parçadır.

***

Eserlerin isimlerine gelince, bunların bazıları keyfîce verilmiş birer attır; fakat umumiyetle ciddî eserlerde, isim, parçanın hangi sınıfa ait olduğunu gösterir: meselâ Bach (telaff.: *Bah*)-ın Do minör prelüdü, yahut La majör prelüdü; Mozart-ın Re minör minueti.

Dikkatli bir müptedi notlarını sırasiyle, sayısiyle, işâretleriyle doğru çıkarabilir. Fakat parçayı bu kadarcıkla «çalmış» olur mu, acaba? O parçanın bir de mânevî güçlüğü vardır; onu yenmek senelere, ve en iyi ustaları dinleyerek kulak doldurmaya, gergin bir dikkata mütavakkıftır.

Bir parçayı «Aman ne tatlı, ne hisli çalıyor!» dedirtecek surette çalmaya bakmıyın. Onu iycap ettiği tarzda çalmalı, ve bunun için de en evvel onu tetkîk etmeli. Mânevî güçlüğü ancak böylece yenebilirsiniz. Parçayı: ilkin parmaklarınıza, beyninize iyice, artık notlarla sayıya ve işaretlere dikkat etmiyebilecek kadar, benimsetin; sonra, boş vakît buldukça nağmesini ıslıkla, şarkı ile çok defalar tekrar edin, her bir kısmını ayrı ayrı gözden geçirin, bunları muhtelif tarzlarda deneyin: çabuk, az daha çabuk ve az daha ağır; ağır;—sert, tatlı, şuh, ince, vakarlı, manidar, kavga edercesine;—notlar bir birine bağlı, bir birinden ayrı, ilâhiri. Hangi tarzda daha çok hoşunuza gittiğini araştırın; ancak o zaman parça hakkında kendinize göre bir fikir idinmiş olabilirsiniz. Sonunda da o fikrinizi sazda *aynen* tatbika koyulursunuz.

***

Bir son söz: «Musikîden anlarım» diyebilmek için yeni duyduğunuz bir parçanın bestekârını değilse de hiç olmazsa asrını, tarzını tâyin edebilmek lâzımdır. Buna nail olmanın en kolay yolu, uzun müddet *yalnız* bir zamanın, bir devrin, hattâ bir bestekârın eserlerine çalışmak, onların tarzını sezip benimsedikten sonra, başka bir devre geçmektir.

George Bizet (Jorj Bize)

Bizet 1838 de Pariste doğmuştur. Piyanoyu, erganunu, bir taraftan da harmoni (*ahenk* kaideleri) ile parça besteleme usullerini zamanının en iyi ustalarından öğrenmiş, onların nezareti altında pek parlak bir tahsil görmüştür. Müteaddit büyük mükâfatlar, ve 19 yaşında da birincilik mükâfatını, kazanmıştır.

Muhtelif opera eserleri yazmış, fakat hayatı esnasında şöhret kazanmak şöyle dursun, en büyük sefalet içerisinde yaşamıştır.

Bugün bütün dünyaca çok tanınmış, çok takdir edilmiş olan *Carmen* (*Karmen*), başlangıcını örnek diye verdiğimiz *Arlésienne* (Arlezyen), *Pêcheurs de Perles* (İnci avlayanlar) gibi eserlerini sevdirmek şöyle dursun, dinletmek için nice güçlükler çektikten sonra, 47 yaşında büyük bir yoksulluk içinde ölmüştür. Gariptir ki vefatı, nihayet *Karmen*in dinlenilip müthiş bir alkış kazandığı güne tesadüf etmiş. Ne çare ki zavallı bestekâra bu nailiyetini öğrenmek suretiyle bir nebze olsun teselli bulmak, rahat yatmak bile nasip olamıyarak kederlerini mezara kadar götürmüştür.

ARLEZYEN

Jorj Bize nin bu meşhur eserinin başlangıcı
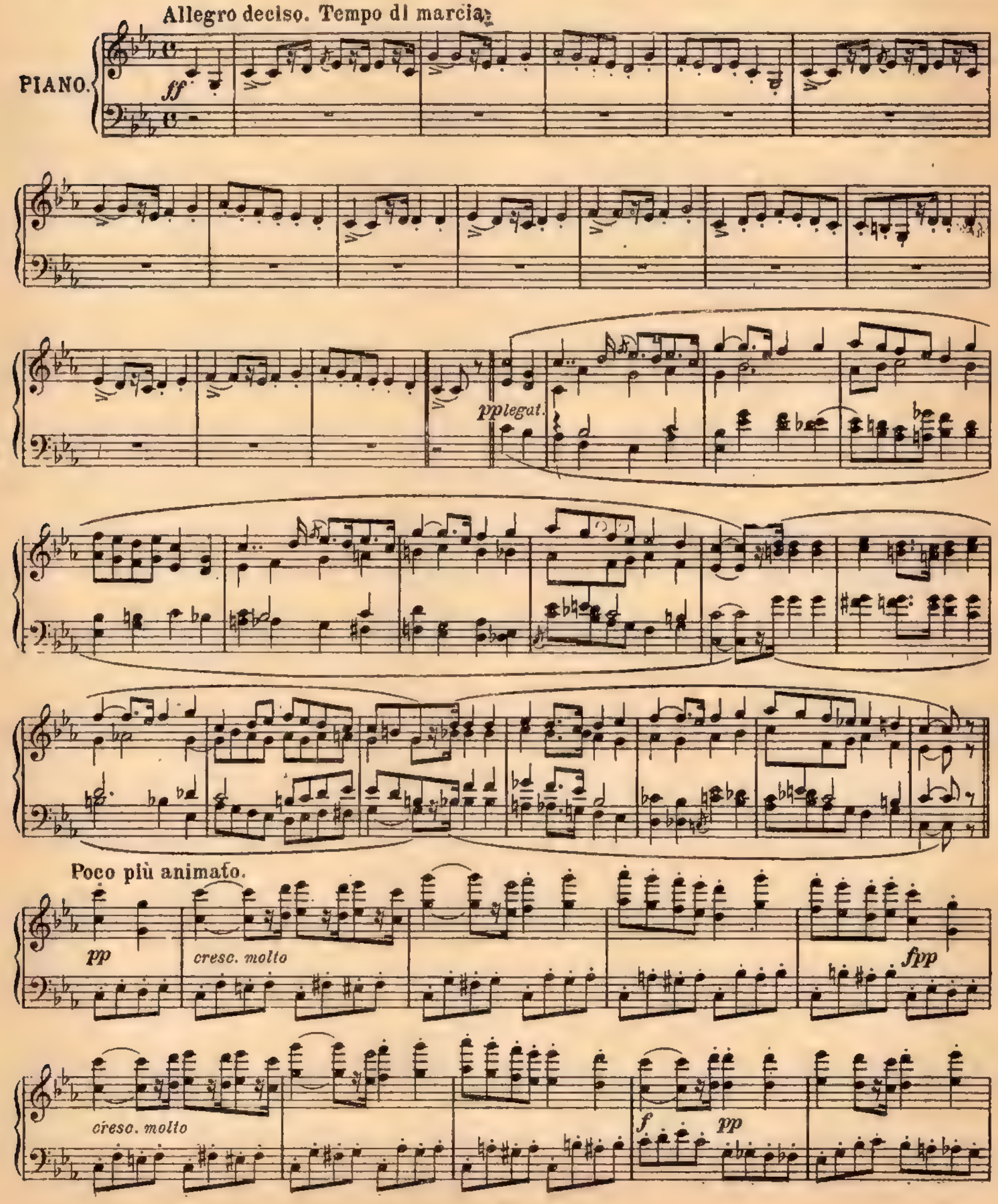
cresc.

Andantino.

ff

p

p

Tempo I.

ff

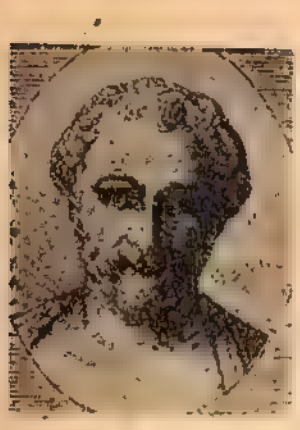
DEMOSTHENES

POPE

MİLTON

SHELLY

VOLTAIRE

ŞİLLER

Uzvî Kusurlar Dehâyı Yükseltebilir mi ?

Helene Leonard dan *Nakleden: İBRAHİM HOYİ*

Demosthenes kekeme idi, Pope kanbur: Sezar, Napoleon, Dostoyevsky de sar'a illeti vardı. Bayron'un bir bacağı tahtadandı, Milton kör, Bethoven sağırdı. Shelly, Keats, Çekof, Voltaire veremdi. Dante, Baudelaire, Chopin timarhanelik insanlardı

Demosthenes kekeme idi, Pope da kanbur. Cesar, Napoleon ve Dostoyevskyde sar'a hastalığı vardı. Johnson kısmen kör ve çiçek bozuğu, Steinmetz'in şepli aciy ve cüce idi. Carlyle inkibazdan müşteki bulunuyor, büyük Alfred de ölünceye kadar mide hastalığından başını alamamıştı, Byron'un bir bacağı tahtadan, Keats verem, Lamb daima hasta, Milton kör, Darwin de müthiş sinirli ve asabi idi. Bunun gibi bir çok isimler sayabiliriz, fakat okuyucunun başını ağrıtmak istemiyoruz.

Cilt hastalığı, cinnet, körlük, sağırlığ, verem... Bütün bunlar öyle muazzam cismanî manîlerdir ki müptelâ olanlarda daimi bir alçalma hissi uyandırır. Muasır ruhiyatçıların iddiasına göre Bu uzvî tevazun, mâkusen mütenasip karşılığın iki umumî şekli vardır:

1.— Cismanî noksanlara galebe çalmak, ki bunu Amerikanın sabık cumhur reisi Roosevelt ile Demosthenes de görürüz. Roosevelt canını dişine takarak öyle çalıştı ki, zayıf ve nahif vücudunu kuvetlendirerek en şiddetli cismanî yorgunluklara tahamül etti, ve bu suretle nafiz bir lider oldu. Demosthenes kekemeliğini gidermek için engin azablara katlandı, ve yalnız kekemeliğini gidermekle kalmadı, ayni zamanda muhitinde ünsalmış bir hatip diye tanıldı.

2.— İkinci şekle, bilvasıta mukavemet, karşılık denir. Bu da Verem, Cilt hastalığı, cinnet gibi ku-

surları izale etmek karşısında başka faikıyet unsurları têmin etmekle olur.

Cismanî kusurlarından dolayı tabiî, akıcı hayata ayak uyduramıyarak cemiyetin insanlarıyla hembezm olamıyan Nietsche, Goethe ve daha başkaları bu maddî mahrumiyetleri yüzünden muhayyel yazı dünyasına çekilmişler, ve bu vasıtayı kendilerine ifade, faikiyet mahreci yapmışlardır.

Verem, bir taraftan vücudu bitirirken, diger, tarftan hissiyatı yükselten, kurbanına cançekişme halinde iken bile kuvvet veren bu menuhus hastalık diğer hastalıklardan daha fazla *dehâ*'lar yaratmıştır. Bu hastalık sokakta papuçbağları çozülmüş yürüyen, fakat mütemadiyen bir (reve) halinde bulunan bir Francis Thompsar kaydeder. Bir Shelley, bir Elizabeth Browning meydana getirmiş olduğunu hatırlatır. Tamamile nikbin bir Emerson'la melankolik bir Poe'yı bize gösterir. De Quincy'yi kuvvetli zehrinden istifade etsin, delik deşik olan ciğerleri bir az iyileşsin diye afyona alıştırır. Lanier'i cenup dağlarında hava tebdiline gönderir. Jane Austene, Locke, ve Walter Scott'u unutmamamızı da ihtar eder.

Yenilerden Havelok, Manofield, Eugène O'Neill ve Auton Çekof veremin ateşile dağlanmışlardır.

Canlı bir iskeletten başka bir şey olmıyan *Voltaire* bu hastalığın bütün tahribatına açık bir misaldi. Stevenson'un en velut seneleri hastalıktan en çok inlediği nefes alamadığı senelerdir. Treasure İsland, Mr. Hyde, yatalak, ölümle karşı karşıya iken yaratmıştı.

Cinnet, kâbuslar içinde yaşamak William Cowper-Newton ve hatta Pope'un nasibleri idi. Dante, Gabriel Rosetti, Coleridge, Baudelaire, ve Schopen hauer'i de bu kâbus ve marizliğın kurbanları arasında görüyoruz.

Lamb 21 yaşında, iken Coleridgeye yazdığı bir mektupta şöyle diyordu:

«Bu âciz köleniz geçen senenin son altı haftasını Hoxtardaki timarhanede müsterih bir surette geçirdi. Şimdi bir parça akıllandım, insanlaştım diyebilirim. Çünkü artık kimseyi ısırmayorum. Fakat deli olduğum zamanlar müthiş enginlere, hayallere dalıyordum. Lamb'deki bu deliliğin sebebi evinde vuku bulan bir faciadan ileri gelmişti. Kızkardeşi Mary bir buhran anında şuurunu kaybederek annesinin üzerine hücumetmiş, pıçakla öldürmüştü. İstintakında kendisinin annesine ziyadesile merbut olduğu ve hadisenin tam yemeğe oturulacağı esnada işlendiği anlaşıldı. Hâkimler Mary'nin o esnada delirdiğine kanaat getirerek davayı sukut ettirdiler. Lamb kardeşini çok severdi. O bu katil vakası üzerine aklını oynattı ve timarhaneyi boyladı. İyileştikten sonr ölünceye kadar beraber yaşadılar, fakat her ikisi de hayatlarının sonuna kadar melankoli içinde yüzdüler. Lamb bir gün gelipte tamamile delireceği vehmile hep korku, binnetice melankoli içinde idi. İşte bu ruhî halettir ki kendisine her birisi birer inci olan eşsiz nesirlerini yazdırmıştı.

Boswell, Johnson'un kızamukdan yüzünün buruştuğunu, bir gözünün kapandığını söyler. Bu kusurundan dolayı, çocukluğunda oyun arkadaşlarına yanaşamazdı. Lakin muhavere hepsini etrafına toplar, ağzının içine baktırır, hayran bırakırdı. Bâzı tarihçiler Johnson'da melankoli olduğunu ve bu melankoli'nin babasından mevrus olduğunu iddia ederler. Johnson ölümünden bir az zaman evvel de müzmin nefes tıkanıklığına, felç'e tutuldu. Bacakları su topladı, şişti. İşte o meşhur, *miri kelam, lugatı* toplıyan, tasnifeden Johnson böyle hastalıklı eli ayağı tutmaz bir adamdı.

Beethoven'deki dehâ'nın seyri onun tedrici sağırlığa yakalanması ile tâkip edilebilir. Tamamile sağır olduktan sonradır ki büyük üstadı, eserleri en muazzam bir şahika teşkil etmiş, yüksek bir varlık olarak buluyoruz. Pasteur en kıymetli keşfini, bir nüzul isabetinden sonra yazmıştı.

Eğer herkes sıhatli ve tabii vücutlu olsaydı, hiç şüphe yok ki bugünkü cemiyet için bunu bir ziyan telakkî edecektik. Zira her normal vücut ve sihhat bizim şimdi *dehâ* dediğimiz bir çok bariz seciyeleri mahvedecekti. Dâhilerimiz olmıyacaktı. Bu müthiş *hız* dır ki, bir dâhi'yi, ne kadar hasta, mecalsiz ve ıspazmoza tutulmuş olursa olsun, daima çabalıyan, daima dayanan, tükenmeyen bir kuvvet menbaı şeklinde cisimlendiriyor.

ŞİLLER

Edebî Şahsiyeti ve Eserleri

Haydutlar — Hile ve Aşk — Don Karlos — Felemenk isyanı — Otuz sene harbi — Kasideleri — Manzum hikâyeleri — Wallenstein — Marie Stuar — Orlean Bakisesi — Guillaum Tell — Netice.

ŞİLLER

Geçen nusheden devam

Şiller'in gözünü açtığı ve içinde büyüdüğü muhitler, kabiliyetinin inkişafı için Goethenin âlemi kadar müsait değildi, dedik. Fakat Şhiller'in mütevazi baba evi de edebiyat zevklerine büsbütün yabancı bir yer değildi. Oldukca maceraperest bir hayat geçirmiş olan bu peder, ziraata dair bir eser têlif eylediği gibi dinî şiirler de yazmıştı. İsmi askerî akademi olup bânisine nisbetle Charles mektebi de denen ve Şhiller'i yedi sene ağuşunda tutan mektebede, kendisinin anlattığı kadar fena denemezdi. Orada Şiller iyi hocalardan okumuş, ve meşhur dinî şair Klopstock'un nüfuzu mahsus bulunan şiirler yazmış, ve mektep nizamnamelerine gittikce daha lâkayt kalabilerek, sade Plutarque, Schakespeare ve Rousseau gibi uzak veya yakın bir mazi olmuş üstatlarla kanmamış, başta Goethe olmak üzere bütün muasır edipleri okumağa koyulmuştu. Tahsilinin son senesinde ise, gecelerini gizlice (Haydutlar)'ı yazmakla geçirmiştir. Bizim sahnemizde de oynanmış olan bu eserin, her türlü kusurdan münezzeh olduğu tabiî iddia edilemez. Fakat bu yirmi yaşındaki gencin sahneye hayat ve heyecan getirmekteki büyük kudreti, eserdeki bir çok uzunlukları ve garabetleri affettirmekte berdevamdır.

(Haydutlar) ın kahramanı, Charles Moor isminde bir genç adamdır. Cemiyetin yalanlarına, riya ve günahlarına isyan etmiş, ve bu cemiyeti cezalandırmak için bir haydut takımının başına geçerek adam soyan ve kan döken bir cani olmuştur. Lâkin, az zaman sonra, hata ettiğini, dünyaya bir az daha keder ve günah getirmekten başka bir şey yapmamış olduğunu, eski temiz mazilsinin bir daha hiç, hiç avdet edemeyeceğini anlayarak kendisini adalete teslim eder. Şiller, hayatının en günahkâr dakîkalarını yaşattırırken de kahramanına merbutiyetini muhafaza etmişti, ve Charles Moor'a cemiyetin ayıplarını ve zaraflarını teşhir ve tel'iin ettirirken, hissederiz ki şairin kendi kalbi haykırıyor. Payitahtındaki alaylardan birine mensup bulunan bir adamın bu ruhta ve bu lisanda bir eser yazmasını, tabiidir ki duka hoş göremezdi.

(Haydutlar) dan üç sene sonra, yâni 1784 de Manhaymda oynanan ve ikinci piyesi olan (Fiesque fesadı) ise Şiller'in ilk tarihî piyesidir. Vak'a Venedikte geçer. Müfrit bir cumhuriyetci olan ve iktidar mevkîinde bulunanları devirmeğe çalışan Verrina, gayeye erişildiği taktirde reisi Fiesque'in o devrilecekler kadar müstepit ve zalim kesileceğinden emin, onu yıkmağa ahdetmiştir, ve bütün dram bilhaşsa bu iki adam arasındakı bu cidali anlatır. Haydutlar kadar kudretli sahnelere malik bulunmamakla beraber Şchiller ikinci piyeste daha muvaffak olmuş ve eserin seyirciler tarafından beğenilmemesi, alelhusus pek fena günler geçirdiğt için, onu pek mahzun etmiştir. Fakat üç ay sonra bir başka eserinin kazandığı muvaf fakiyetle kendisini müteselli görürüz.

Bu, (Hile ve aşk) tır. Vak'ası Almanyanın bir dukalığında geçer. Bütün kusurlarına rağmen on sekizinci asırda yazılmış piyeslerin en kuvvetlilerinden biri sayılan

bu piyeste, Şiller oğlunun almak istediği bir fakîr kızı yerine ona dükanın metresini aldırmak isteyen bir babanın sebebiyet verdiği cinayetleri tasvir eder ve saraylar yüzünden doğan bütün istirapları, ve bütün sukutları haykırır.

Bir az evvel de söylemiş olduğumuz vechile, 1785 den itibaren Şiller Saksanyadadır ve kendisini takdir ve himaye eden dostlukların têmin ettiği huzur ve sükûn içinde (Don Carlos) piyesini ikmal eder. Don Carlos, tarihce mazbut en müstepit, mütaassıp, pürşevket ve mağmum hükûmdarlardan biri olan İspanya Kralı ikinci Philippe'in oğlu ve veliahtıdır. Üvey annesini sevmek cür'et ve felâketine düştüğü için, Philippe onu bir dal gibi kırar. Fakat piyesin asıl büyük ve unutulmaz çehresi Marki dö Posa'dır. Şiller'in bütün heyecanlarını ve fazilet ve hürriyete aşkını lisanından dinlediğimiz bu Posa'yı ilk önce Don Carlos'un arkadaşı olarak tanımışken, sonra da Philippe gibi müvesvis ve abus bir müstebidin emniyeti tammesini kazanarak iş başına gelmesine şahit oluruz. Ve Philippe onu da mahvedinceye kadar, Marki dö Posa'nın hareketleri pek ıttıratsız ve müvazenesiz olmakla beraber, Posa Şiller'in ruhiyle çizdiği simaların belki en güzelidir, ve (Don Carlos) piyesinin lisanında, öteki piyeslerdeki tasannu ve şişkinlik kalmamış, ve yine öteki piyeslerde mevcut olan bir his, insanlığın bir gün temiz ve yüksek olmasındaki nevmidi hissi ve bunun verdiği hiddet yerlerini ümide terketmiştir.

1787 de Vaymara gelen ve bilâhare Goethe'nin himayesiyle İyena Darülfununa tarih hocası olan ve bir hâylı müddet tarih tetebbuatı ile iştiğal eden Şillerin bu sahada vücude getireceği eserlerin en muhimleri, (Felemenk isyanının tarihi) ile (Otuz sene harbinin tarihi) dir. Hakîkate mutabakatten ziyade üslûbun güzelliği ile şayanı dikkat bulunan tarihî yazıları, bunları yazmak için kendisini eski kitapları okumağa mecbur etmiş, bu suretle insanlık denilen muammayı daha iyi anlamasına imkân hasıl olmuştur. Fakat bu tetebbuatla o kadar çok yorulur ki, zaten çocukluğundan beri zaif olan sıhhatı artık harap düşer. Bunun üzerine, üç sene müddetle bir prense bir nazır, maişetine kâfi bir para verirler ve dinlenmesine imkân bırakırlar. Fakat dimağı atıl kalmağa tahammül etmeyen Şiller, bu seneler içinde de felsefe ile meşğul olur, ve Kant'ın çok nüfuzu altında bulunan düşüncelerini bir kaç yazıda teşrih ve müdafaa eder.

Şillerin hayatı edebiyesinde 1796 dan 1805 e kadar sürecek olan en feyyaz ve kudretli devreye girmeden evvel, kendisinin o tarihe kadar yazmış olduğu şiirlerden de bahsetmek lazımdır. Onun 1783 de ve rivayetlere göre mumyaya benzeyen bir kadına aşık olup (Laure'a Kasideler) diye yazdığı şiirlerde de başka manzumelerde de fazla şişkinlik ve yeknasaklık vardı. Bilâhare, ve bil-

Şillerin Vaymarda ki evi

hassa Goethenin nüfuzu altında, daha kısa ve daha güzel söyleyecek ve şiirlerinde daima bir irşat bulunduracaktır. Şiller bir haylı da manzum hikâye vücude getirmiş ve bunlardaki vak'anın idaresinde bir piyes yazarken gösterilecek itinayı göstermiştir. Fakat artık san'atkâra muazzam şöhretini têmin eden şaheserleri mevzuubahs eylemeliyim. Bunlardan (Wallenstein) 1799 da, (Marie Stuar) 1800 de, (Orlean Bakiresi) 1801, (Mesinalı Nişanlı) 1903 de ve (Guillaume Tell) 1804 de yazılmıştır.

(Wallenstein) hakikatte üç piyestir, ilki (Wallenstein in karargâhı), ikincisi (Piccoliminiler), üçüncüsü (Wallenstein'ın ölümü) unvanlarını taşır. Heyeti mecmuası bazan uzunluk hissi vermiyor denmez, lâkin kelimenin en vâsi şümulile, muhteşem bir eserdir, ve vak'ası kusursuz bir hendese içinde, hiç aksamadan on bir perde müddetince devam eder. Methal olan (Wallenstein'ın karargâhı) nda sade askerleri dinler ve Wallenstein'ın kendisini görmeyiz. Şukadarki tekmil muhaverelere hakim olan o, alman imparatorluğunun otu senez harplerindeki o muzaffer serdarıdır. Öteki iki piyeste ise Wallenstein'ı görecek ve onun thtirasına ve inhîzamına şahit olacağız. Wallenstein o kadar yükselmişti ki, artık bir imparatora bile serdar olamaz. Ve şöhret ve kudretinden endişe eden İmparatorun kendisini azledeceğinden de korkarak, isyan, istiklâl, tacü taht dâvalarına kıyam eder. Elinde bir ordu var ya, bununla bir İmparatorun karşısına çıkılamaz mı? Bu ordnun kendisine İmparatorun serdarı sıfatile îtaat ettiğini unutmuştur, ve neticede mağlup olur. Bu piyes, bütün Alman edebiyatının en muazzam şahıkalarından birdir. İçinde Wallenstein'ın kızı Thécla, babasının hırsı ikbali yüzünden onun felâketle neticelenen maderayı aşkı, tamamen müstakil bir dram olabilecek kadar canlıdır, ve zaten asıl kahramanın hakim ve muazzam simasına rağmen, piyesin tekmil çehreleri bir daha hiç unutulamayacak bir hayat

ile kaynaşırlar. Ve bu uzun eserde tek bir cümle yoktur ki, söyleyenin lisanına hakîkaten uygun düşmesin. Askerler, asilzadeler, Kumandanlar, her kes seviyesine göre ve her şahıs mizacına muvafık bir şekilde konuşmakta, ve Almanyanın en mâruf millî piyesini teşkil eden bu oyunda, on yedinci asrın bütün Almanyası kudret ve azametle tasvir edilmektedir.

(Marie Stuart) piyesi bu kadar muazzam değil, fakat şüphesiz daha müessirdir. Vak'a, herkesce malûm olduğu veçhile İngilterede geçer. Marie Stuart, tarihin füsunlerine hayran kaldığı kadınlardan biridir. İskoçya kraliçesi olduğu halde komşusu İngiltere kraliçesi Elizabeth'in mülküne iltica etmeğe mecbur kalmış, fakat Elizabeth kendisine iltica eden bu melikeyi hemen hapsettirmiş, uzun senelerden beri mahpus yaşatmıştır. Elisabeth onu kıskanır; harikulâde güzelliğinden dolayı, kendi çocuğu olmadığı cihetle öldüğü gün tahtına tevarüs edeceği için, ve sevdiği erkeğin de bu kadına aşık olduğunu bildiği cihetle kıskanır. Marie ile pürkudret Elisabeth arasında bir mülakat ihzar ederler. Bu mülakatta Elizabeth'e naçiz ve niyazkâr olsa belki hayatını kurtaracaktır. Fakat asıl mağrur olan, yüksek kalan odur, onun ihtişamı kaşısında Elizabeth adeta bir zindanın bekcisine döner. İngilterenin gaddar Kraliçesi rakibesini cellada verecek, lâkin Marie ölüme ulvî bir sükûn içinde, mazisinin tekmil günahlarını affettirecek bir tevekkül ve necabetle gidecektir. İki kadın hükümdar arasındaki mülakat sahnesi, bütün cihanın temaşa edebiyatındaki en güzel sahnelerdendir. Marie, gazabına ve her ikisinin de sevdikleri adamın huzurunda rakibesini tezlil zevine mağlûp, Elisabeth'e bütün kin ve nefretini haykırırken, hareketinin bedelini o güzel mağrur başile ödeyeceğini düşünüp tirtir titrediğimi, bu piyesi seyredeli on seneden fazla bir zeman geçtiği halde el'an hatırlarım.

(Orlean bakiresi), on beşinci asırda Fransa İngiliz ordularının istilası altında mahvolmak derecesine gelmişken meydana çıkarak ingilizleri kovan ve vatanını tahlis eden Jeanne d'Arc'tır. Fakat, tarih Jeanne d'Arc'ı İngilizler tarafından para ile ele geçirilerek diri diri yakıldığını kaydettiği halde, Şiller onu harp esnasında bir ingilize aşıkeder ve bu aşkın verdiği azap ve nedamet içinde eski kudret ve cesaretini kaybetiği için ingilizlerin eline düşürtür. Piyesteki Jeanne af dileyen bir düşmanı kılıçlayan, arkadaşlarını kendine aşık eden ve bir düşmana gönül veren bir kadin, yâni Fransa tarihindeki Jeanne dan çok daha güzel ve yüksektir. Lâkin bundan ve Jeanne'ın ateşte yakıldığı pek maruf bir hakikati tarihiye iken buna itibar edilmeyişinden sarfınazar, vak'a gayet muvaffakıyetle idare edilmiş ve piyes gayet güzel bir lisanla yazılmıştır.

(Mesinalı Nişanlı) lisan ve şekil itibarile Şiller'in en nefis ve nazirsiz eseridir. Bunda şair o kadar yükselmiştir ki, ilk oynandığı gece, İyena darülfünunun talebesi mest bir halde. (Yaşasın Almanyanın şairi!) avazelerile kendisini tepcil etmişlerdir. Fakat (Mesinalı nişanlı) Şiller'in tamamile yunan tesiri altında ve yunan hailelerini tanzir ederek vücude getirdiği bir eserdir, ve eski şeylere yapılan bütün nazireler gibi, hayat ve hareketten mahrumdur. Allahlar, bu piyesin bütün mahlûkatına hükmederler ve eşhas harikulâde beliğ cümlelerin sıralanması için birer vesile teşkil etmiştirler.

Guillaume Tell, İsvîcrelilerin istiklâlierini kazanmak ve istipdadın boyunduruğundan kurtulmak için açtıkları harbin bir kasidesidir. Mevzuunu kendisine Goethe hediye etmiş, ve Şiller İsviçreyi hiç ziyaret etmediği halde, okumuş olduğu bir çok kitaplar sayesinde bu memleketi hakikaten bir ressam gibi tasvire muvaffak olmuştur.

Tell'in kazandığı zafer Şiller'i yeni bir piyes hazırlamağa sevketmiş, fakat mevzuunu gene tarihten alan bu piyesin daha ikinci perdesini yazarken, ölüm, bir mayıs sabahında, halâ o günkü halile muhafaza edilerek her sene binlerce ve binlerce almanın ve ecnebinin hürmet ve huşu ile ziyaret ettikleri küçük ve çok mütevazı ahşap evinde kendisini ziyaret etmiştir.

Netice

Şiller hakkındaki bu çok nakıs yazıyı bir kaç satırda içmal için diyelim ki: o, kudretli bir irade sayesinde, bilgi ve muhakemelerindeki zaafları ve lisanındaki şişkinlikleri gidermiş ve hakikî büyüklüklerin ayrılmaz arkadaşı olan sadeliğe erişmiştir. Dünyanın maddî hiç bir zevkîne rağbet etmedi, ve sanatini daima daha yükseğe çıkarmak ve onunla beşeriyete hizmet etmek hâyatının yegâne gayesi kaldı. Her eserinde insanlığı daha temiz ve daha güzel görmek için çalışmış, hürriyeti vatan aşkını, irade şerefini terennüm etmiştir. Lâkin kendisi aynı zamanda hakikî bir sanatkâr ve temaşa sahasında Goeth'den bile kudretli bir halik olduğu için, vücude getirdiği piyesler hiç bir zaman bir vaız kitabına benzememiş, her eseri hayat ve hareketile insanı hayran ve pürhelecan sürüklemiştir. Ömrünün en feyyaz senelerinde ve daha senelerce şaheserler yaratabilecek bir çağda ve kudrette vefatından, sade Almanyanın değil fakat bütü cihanın fikir ve bedayi sermayesi müteessir ve mutazarrır olmuştur.

İTALYAN EDEBİYATI

KEMALETTİN ŞÜKRÜ

Birinci Rönesans devri — Şair Petrark — Hayatı — Eserleri — İtalyan edebiyatındaki tèsirleri — Bokas — Dekameron — İkinci Rönesans devri — Arioste

İtalyan edebiyatının 1265-1378 senelcri zarfındaki *ilk Rönesans* devri denilen bir asırlk zaman içinde gelen üç şöhretten biri de *Dante* den sonra *Petrark* dır. Denebilir ki Petrarkın şiirleri İtalyan lisanına edebî kıymetini veren kuvetli amillerden biri ve birincisidir. Bilahere onu taklit eden nesiller bu yüksek edebiyat adamının açtığı çığırdan yürümek istedilersede onun üslup ve lisanına benzetemediler. Bu itibarla *Petrarkizm* denilen edebî meslek hiçte Petrarkı tamamen temsil etmez.

Petrark

Petrark, Dante gibi Toskanalı idi. *Avinyon* ikinci vatanı oldu. Bu şehir o devirde *Papa* lar şehri idi. Şairin babası Floransadan hudut harici edilince buraya gelip yerleşmişti. Petrark ilk önce ve orta tahsilinden sonra hukuk tahsiline başladı. Fakat edebiyat onu her şeyden fazla cezbediyordu. Nihayet hukuk tahsilini de bırakarak büsbütün edebiyat hayatına atıldı.

Eski eserleri okurdu. Eski devirlerin ediplerine karşı âdeta dinî bir muhabbet beslediği için bu ediplerin vatanlarına uzun ve müteaddit seyahatler yaptı. Bundan maksadı okuduğu şaheserlerin asıllarını bulmaktı. Böylece bir çok şehirlerin umûmi ve hususî kütüpanelerinde tetkîkat yaptı. Mamafi her defasında yeni bir kuvet ve yeni bir ilham ile dönüyordu. En ziyade *Ciceron* u severdi ve genç yaşında iken latince pek çok mektuplar yazdı. Asıl gayesi latin lisanında uzun bir manzûme yazmaktı. Fransa da, Alamanya ve İsviçre de dolaştı. 1327 de Avinyon kilisesinde *Laure* isminde genç bir kızla tanıştı. Bu kız için edebiyat tarihinde kuvetle yer bulmuş bir çok şiirler yazdı. İhtimal bu netice vermiyen aşkın kederi ile Avinyondan uzaklaştı. Sorgue nehri üzerinde ufak *Vaucluse* kasabasında kendi kendine inzivaya çekildi. Mamafi ilham perisine karşı hiç sönmeyen hissi ve bir türlü unutamadığı aşkı ona sık sık Avinyon seyahati yaptırıyordu. *Vaucluse* da uzun zamandan beri emel idindiği latince manzum *Afrika* sını ikmal etti. Bu eser bütün İtalyada Petrarkı *büyük şair* olarak tanıtmıya vesile oldu-*Vaucluse*, şairin diğer eserlerine de vatan olmuştur. 1353 de bu sevgili inziva köşesinden ayrıldı. Evela Milana, sonra vendedik ve Paduya gitti. Nihayet Paduya

Petrarkın öldüğü ev

yakın *Arka* kasabasında karar kıldı ve burada ecel ile karşılaştı. 19 Temmuz 1374 tarihinde latince bir müsvedde üzerinde çalışırken uyuya kaldı. Bu uyku ölüm uykusu idi. İtalyan edebiyatının birinci *Rönesanns* devrinin şairi 70 yaşında olduğu halde gözlerini fâni âleme kapamıştı. Cesedi *Arka* kilisesine nakledildi. Bir kaç sene sonra ise küçük kasabanın büyük meydanında ve sureti hususiyede yapılan mezara nakledildi.

Bokas (Boccace)

İtalyan edebiyatının ilk devresinin *nazım* kısmında isimlerini kaydettiğimiz *Dante* ve *Petrark* dan sonra *nesir* sahasında yetişen yüksek bir şöhret de *Bokas* dır.

Petrark ile aynı devirde yetişen ve *Petrark*'ın dostu olan Bokas Floransalı zengin bir tüccar oğlu idi. Annesi Fransız olduğu için Pariste doğdu. (1313). Babası oğlunu ticarete sevketmek arzusunda idi. 1323 de, on yaşında iken onu Napolide bir tacir yanına çırak gönderdi. Küçük *Bokas* burada on iki sene kaldı. Fakat onun alış veriş işlerinden hiç bir zevk aldığı yoktu. Napoli Kıralı *Rober d'Anju* bu genci himayesine aldı, tahsil ettirdi. Kıralın kızı bu delikanlı ile daha yakından alakadar oldu. Onu himayesine aldı. Bilahare bu Kıral kızının arzusu ile bir çok eserler yazdı; en mârufları şunlardır: (Çalışan ve iztirap çeken aşık), (Aşk karşısında mağlup olan adam).

Bir çok eserlerine *Bokas* manzum parçalarda ilâve etmiştir. Saray terbiyesi ve saray himayesi gördüğünden mevzu'larının ekseriyetini buralarda geçen hayattan almıştır.

1340 da babası tarafından ticaret işlerinin tâkibi için Floransaya çağırıldı. Babası *Bokas* için, *Bokas* ın serbesce edebiyat hayatına atılabilmesi için bir engeldi. On sene sonra öldüğü zaman artık *Bokas* istediği gibi haraket etmekte muhtar kaldı. Üç sene içinde meşhur *Dekameron* unu yazdı. Sonra, *Petrark*'ın nüfuz ve tesiri altında klasik tetebbuata meyletti. Latince olarak uzun ve çok ağır eserler yazdı. *Dante* nin eserlerini halka izah için kurulan ders kürsisinde çalıştı. 1373 de (Dantenin hayatı) isimli eseri ile (ilahî komedya) nın şerhini neşretti.

Bokas ın eserleri İtalyan edebiyatının nesir kısmına çok geniş bir ufuk göstermiştir. Eserleri ve bilhassa *Dekameron*, La Fonten ve Müseye bir çok defalar ilham menbaı olmuştur.

Dekameron

Bokas, edebiyat âleminde üç sene uğraşarak meydana getirdiği bu eseri ile mâruftur. Tahkiye itibariyle bir parça bizim meşhur *Kırk vezir* hikâyesini andırır.

Mevzuun ana hattı kısaca şundan ibarettir:

«1348 senesinde müthiş bir veba salgını ortalığı kasıp kavururken üçü erkek ve yedisi kadın on Floransa asilzadesi, vebanın sirayet tehlikesinden korkarak sayfiyede bir yere çekilmişler ve burada vakît geçirmek için her gün her biri ayrı ayrı ve sıra ile birer hikâye, masal söylemişler. On kişi olduklarına ve her gün her biri birer masaldan on masal söylediklerine nazaran eser yüz hikâyeden mürekkeptir.

On gün mânasına gelen *Dekameron* ismi de bundan alınmıştır.

Dekameron her nekadar edebî bir şöhrete malik ise de ahlakî şöhreti o kadar yoktur.

Müellif, içinde yaşadığı hayatın bazen ayıp olan cephelerini de hiç bir ahlakî kayde kendini tabi' kılmadan teşrih ve tasvir etmistir Devrin böyle serbes yazılara karşı olan zaaf ve inhimaki de *Dekameron* un şöhret bulmasına

hiç şüphesiz yardım etmiştir. Mamafi içinde her kesin okuyabileceği güzel parçalar eksik ve nadir değildir, ve söylediğimiz gibi *Dekameron* İtalyan edebiyatının *nesir* sahasında çok mühim tesirler yapmıştır.

İkinci Rönesans Devri

İtalyan edebiyatının ikinci Rönesans devri 1498 den 1595 senesine kadar bir asırlık bir zamanı kucaklar. Bu devrin en mümtaz şöhretleri *L'Arioste, La Tasse, Machiavel* dir.

Arioste (Aryost)

Arioste 1474 senesinde Moden civarında Reggio kasabasında dünyaya gelmiştir. Babası *Ferrare* da hâkim vazifesi görüyordu. Oğlunu da kendisi gibi kanun adamı yapmak istedi. Fakat *Arioste* küçük yaştan itibaren edebiyata büyük bir inhimâk göstermişti. Her memleket ve her devirde ilim ve edebiyat adamlarını himayesine alan nafiz şahsiyetler bulunur. Edebiyat tarihi bunların mevcudiyetlerini tastik ve onlar sayesinde pek büyük zekâların inkişaf ettiğini bize bildirir.

Arioste u da himaye eden biri çıktı. Bu *Ferrare* dükası Alfons d'Este idi. Genç şair, mazhar olduğu himaye ile hemen çalışmıya koyuldu ve bin bir meşğuliyeti arasında otuz sekiz bin mısra'lı meşhur *Hiddetli Rolan* eserini yazdı.

Bu zamandan itibaren de artık *Arioste* ismi bütün İtalya da şöhret kazandı o kadar ki şair bir gün vazifeten civarda bulunan bir haydut çetesinin tenkiline mêmur edilmişti. Haydutların eline düştü, tepeden tırnağa kadar soyuldu. Belki de öldürülecekti. Fakat haydutlar soydukları adamın şair *Arioste* olduğunu anlayınca yaptıkları işe pişman oldular.

Arioste fevkalade hürmet gösterdiler. Çünkü hepsi de şairin *Hiddetli Rolan* eserini okumuşlardı. Bu manzum kahramanlık masalı aradan üç asır geçtiği halde hâlâ İtalyada şöhretini kaybetmemiştir. Napoli sokaklarında el'an *Rolan* ın şarkıları duyulmaktadır.

Avinyon'da Papalar sarayı

Münevverler de bu eserin zevkine hâlâ doyamamışlardır. Her sene İtalyada yeni tabı'ları neşredilir. Mamafi *Hiddetli Rolan* baştan başa nefis bir eserdir denemez; içinde fena noktaları, ahlak telakkîlerine aykırı düşen yerleri yok değil. Böyle olmakla beraber *Arioste* bu eseri ile İtalyan edebiyatında müessir olmuştur.

Arioste un en bariz edebî şahsiyeti yazılarındaki fantezi tarzında ve mevzularının tenevvüündedir. Geniş bir hayal, içinde yaşadığı muhitin itiyat ve âdetlerine derin bir vukuf, tamamen lisana hâkim kuvetli bir kalem onun eserlerini ve onun isminin şöhretini têmin etmiştir. Bâzen eserlerinde *Kahraman* olarak gösterdiği kadın ve erkek eşhasın asalet unvanlarını ihmal eder ve onlara asîl insanların yapmayacakları şeyleri yaptırır, söylemiyecekleri şeyleri söyletir. Hatta bâzen tarihî hakikatleri bile ihmal eder. Fakat bunları yazısına eğlenceli ve her kesi güldürecek bir çeşni vermek için yaptığından mâzur görülür.

Arioste yazılarında çirkin olacak ifrat ve tefritten daima uzak kalmıştır. Fantezileri hayali olmakla beraber en inanılmaz süjeler üzerinde bile insana hakikate yaklaşan bir his verir. Üslubu ahenkli ve çok zengindir.

Arioste ın eserleri İtalya için bir şiir lûgati hükmünde telakkî edilebilir. Öyle bir lûgât ki ondan sonra gelenler bu lûgattan, hiç bir şey ilâvesine lüzum görmeden tamamen istifade etmişler ve etmektedirler.

Resim âleminin mâruf Peyizajistleri

Güzel san'atların Resim şûbesi, kaydettiği bir çok şöhretler içinde denebilirki en ziyade dinî, manzara ve portre eserleri ile temayüz eder. Resmin ve Resim san'atının revaç bulması uzak ve eski asırlarda başladı. O devirlerde bütün Avropa dinî bir taassup içinde olduğundan Ressamlar sûjelerini mukaddes kitap mevzularından aldılar. Bizansın dinî têsirleri altında başlayan bu cereyana ilk adımı on üçüncü asırda İtalyanlar attılar. Eskiden mevcut ve fena yapılmış resimlere mukabil Floransalı *Cimabu* ve *Duccio* nun güzel Meryem tasvirleri İtalyan kiliselerini tezyine başladı. Bu dinî cereyanın en kuvvetli üstadı meşhur *Giotto* oldu.

Bu têsir İtalyada müteakîp asırlarda da devam etti. *Portretist* ve *peyzajist* şöhretler arasında kilise têsirinden uzak kalmamış artistler görülüyordu. Halkın yavaş yavaş hoşuna gitmiye başlayan Resim, umûmî zevkî kiliseden eve de soktu. Zenginler kendilerinin, çoluk ve çocuklarının resimlerini yaptırmak merakına

Ressam "Troyon„ un eseri: İşe giden öküzler.

Ressam Duprenin güzel bir tablosu; Harman sonu

düştüler. Kırallar, hükümdarlar saraylarını, salonlarını kendilerinin ve aile efradının resimleri ile süslediler. Bu iptila Ressamları (portretist) olmıya sevketti.

Devir ilerledikce, asırlar yürüdükce insanların zekâları yükseliyor ve güzel, bedii şeylere karşı hissedilen inhimâk yüksek ruhlara tabiî güzellikleri ve tabiat sevgisini kolaylıkla aşılayordu. İşte bu yeni zevk Ressamları tabiî manzaralar yapmıya sevketti ve Resimde yeni bir meslek açtı: Peyizaşist...

Manzara Resimlerinin aile ve köy hayatının samimi köşelerini ev ve dağ hayvanlarının hayatlarını musavver bir çok eserler de tâkip etti. Geçen sayımızda tafsilatını verdiğimiz *Roza Bonör* ve daha evvelce hayat ve eserleri hak-

Ruysdal ın eseri: Denizde gemiler

kında yazdığımız *Mile* bu iki janrın sayılı şöhretleridirler. Bu ay da «Muhit» kari'lerine en mâruf Peyizajistler den *Corot* (Koro), *Ruysdal, Troyon, Dupre, Lerolle*nın cihan resim müzelerinde çok takdir toplamış eserlerinden bazılarını veriyoruz.

Ressam LEROLL ın eseri: Çoban Kızı

Ruysdal Holandalıdır. 1630 tarihinde *Haarlem* şehrinde doğmuştur. Ekseri büyük istîdatlar gibi ilk zamanlar resime karşı olan meyli hilafına cerrahlık öğrenmiş ve cerrah olarak hayata atılmıştır. Fakat sonra kendini tamamen resim san'atına verdi. Az zaman içinde bilahere deniz ve manzara resimleri yapmakla şöhret buldu 51 yaşında ika 1681 de öldü.

Corot (Koro) — 29 Temmuz 1796 da Pariste doğmuş 1875 Şubatında yine Pariste ölmuştür. *Ruan* lisesinde tahsilini yaptıktan sonra 26 yaşına kadar bir kumaş ticarethanesinde kâtip olarak çalıştı. Resime karşı meyli ona bu vazifeyi terkettirdi. *Marchallon* ve *Bertin* in nezareti altında çalıştı, ilk defa eserlerini 1827 sergisinde teşhir etti. Samîmî olması ve edebiyata intisabı ona süjelerinde yardım ediyordu. İlk

Ruysdal: Bahar manzarası

Koro nın güzel bir tablosu : Dere

önce takdir edilmedi. Fakat şöhreti yavaş yavaş elde etti.

1833 sergisinde ikinci derece madalya aldığı halde 1848, 1867 cihan sergilerinde birinci oldu. Pek çok eserleri vardır.

Troyon Sevr şehrinde 1810da doğmuş Pariste 1865 de ölmüştür. Peyizajist olarak tanındığı kadar bilahere Roza Bonör gibi pek fazla hayvan resimleri yapmıştır, bu itibarla ona Resim san'atının *La Fonteni* de derler.

Bu sayifalarda verdiğimiz resimlerden *Ruysdal* ın denizde gemiler tablosu Berlin müzesindedir. Ressamın Bahar manzarası isimli tablosu da kudretini pek canlı olarak gösteriyor. *Troyon* un Luvr Müzesinde mevcut *İşe giden öküzler* i, *Lerolle* ün çoban kızı, *Koro* nun *ilk bahar* ve *dere* manzaraları görüldüğü gibi çok nefis eserlerdir.

Bilhassa *Dupre* nin *Harman sonu* isimli tablosu insana canlı hissini veriyor.

Koro nın eseri; İlk Bahar

Muvaffak olmuş bir Gencimiz

Mimar Aptullah Ziya Bey müsabakayı kazandı. Hükûmet hisabına üç sene müddetle Alamanya, Fransa ve İtalyada meşhur mimarlar yanında çalışacak

Genç san'atkârımızın musabaka için yaptığı bina projesi en son ve modern bir mimarî stilidir

Bu sene Güzel sanatlar akademisinde açılan müsabakayı genç mimarlarımızdan Aptullah Ziya bey kazanmıştır.

Müsabakanın mevzuu, inşası mutasavver (Güzel sanatlar akademisi) binasının projesi idi.

Proje, Avrupada bugün büyük bir mevkî kazanan ve bütün cihan mimarlarının kabul ettikleri modern mimari, konfor ve fikirleri düşünülerek yapılmıştır.

Resimlerimiz projenin manazırnı ve bâ'zı dahili aksamı göstermektedir

Binanın merkezi prese tuğladan ve atölyeler ile idare kısımları ise beton arme olarak yapılmıştı. Ön cepheye (Sabit bir ziya alması için atölyeler şimale

Büyük Holl

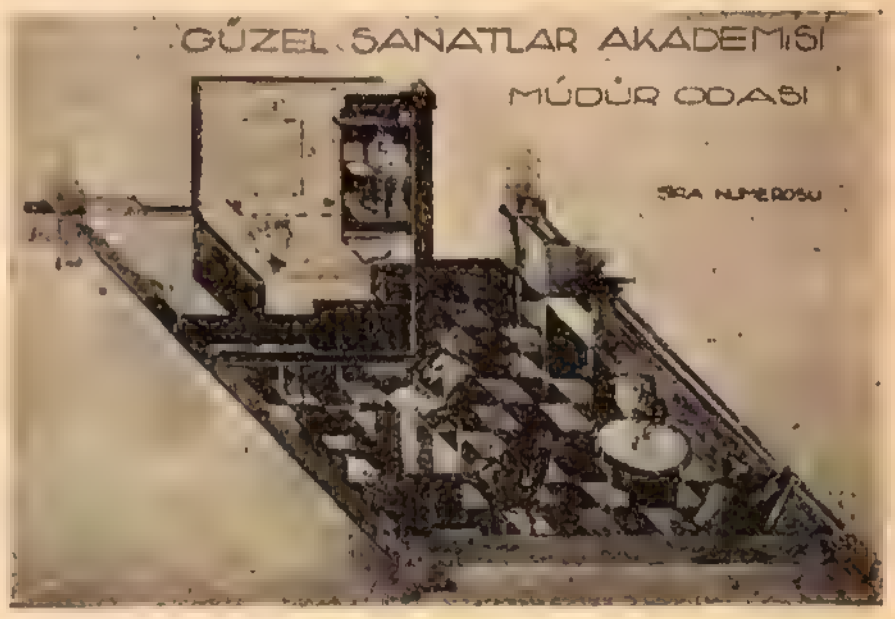

Müdür odası

baktığından) atölye ve sınıflar ile merkezi binadaki kütüpane, teşhir salonlarını birleştiren koridorlar tesadüf etmiştir.

Bu koridorlarda ise talebenin eserleri teşhir olunacağından bir adam boyundaki irtifaa tesadüf eden kısımlar kapatılmıştır. Koridordan geçecek olanların yürüdükleri yeri görebilmeleri için döşemede 30 santim irtifaında ve bir metro yükseklikte bina boyunca giden pencereler açılmıştır. Dıvarlardaki resimlerin görülmesi için de tavana bitişik olmak üzere keza bir metro irtifaında pencere açılmıştır.

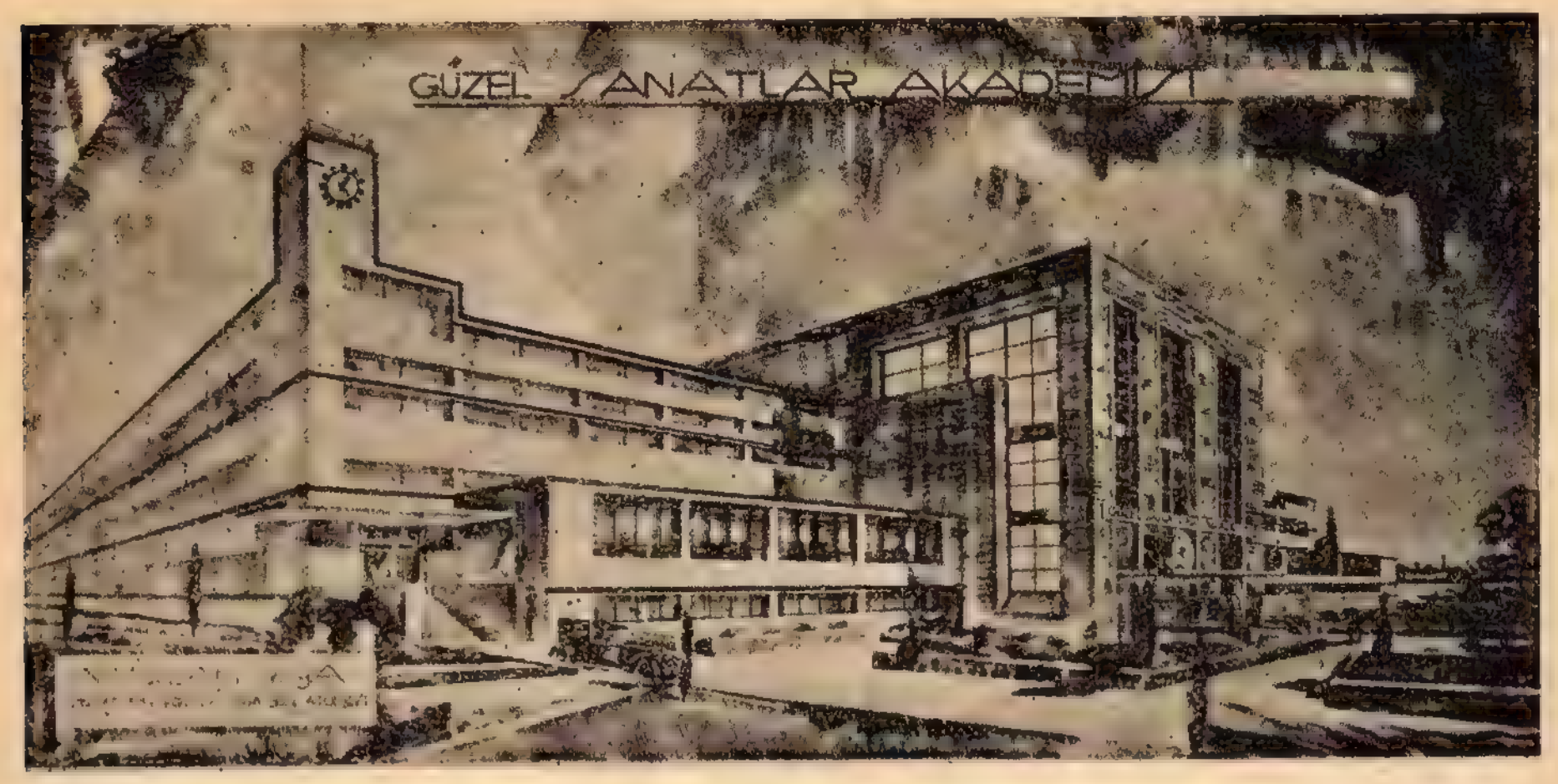

Güzel San'atlar Akademisi Binası (Mimar Aptullah Ziya Beyin eseri)

Talebe koridorları portafo (bir mesnetli) kiriş-lerle tutturulmuş olduğundan bu kısımdaki pencereler bina boyunca gitmekte ve 70 metro arza malik bulunmaktadır. Bu pencerelerin Hava almak için açılan üst kısımları tek bir manivela kolıyle otamatik olarak istenilen miktarda hep birden açılıp kapanmaktadır.

Bina kapısının irtifaı 2.20 metrodur. Mimar yalnız ziyaretcilerin girecekleri bu kapının, klasik te'sirler altında kalarak üç dört metro irtifaında yapılmasını lüzumsuz görmüştür. Kapının ön kısmı (içerden çıkanlar ile dışardan girenlerin bir birlerine çarpmamaları için) üç metro ileri çıkmıştır. Muhtelif elektrik tetibatını havi olan bu kapını kenarında ve üstünde istilize edilmiş heykeller mevcuttur.

Bu binanın yapılan planlarında mimar göz boyamaktan ziyade lazım gelen inşa'î ve mimarî fikirleri tatbik etmeği gaye ittihaz ettiginden binanın cephesinde kılasik mimaride büyük bir ehemmiyeti haiz olan nisbet ve tenazur gibi şekle ait bütün teferruata yer verilmemiştir. Mesela aynı cephe üzerinde bir metro genişliğinde ve iki metro irtifainda pencereler olduğu gibi keza iki metro irtifaında yetmiş metro arzında pencereler de mevcuttur.

Bu projeleri tetkîk eden mimarî muallimlerinden Mü. J. Monceri, Vedat ve Sırrı beyler müttefiken Aptullah Ziya beyin eserini kabul ettiklerinden genç mimarımız hükûmet hesabına üç sene Almanya Fransa ve İtalyada dünyanın en meşhur mimarları yanında çalışacaktır.

Genç şan'atkârımızı tebrik ederiz.

Hem yemek... Hem ilaç!

Hasan Zeytin Yağıdır

Halis ve saftır. *Kum, taş, böbrek, safra, sarılık ve kara ciğer hastalıklariyle zayıflığa karşı en kuvetli* **ilaçtır. Nefis ve şerbet gibi tatlıdır.** Salatada, mayonezde, yemeklerde, hatta pilavlarda bile kullanabilirsiniz. Bilhassa miyde rahatsızlığı çekenler yalınız Hasan zeytin yağını içmelidirler. Londra, Roma ve Fransada en büyük mükâfat kazandığı resmen musadaktır. Fiyatlerde yeni ve çok mühim tenzilat yapılmıştır.

TİYATRO

ÖMER NURİ

Yazan: REFİK AHMET

Mınakıyan tiyatrosu repertuvarı — Dramlar ve cinaî eserler — Ahmet Fehim — Hayatı — Tiyatroya ilk defa nasıl intisap etti ? İlk oynadığı piyes ve rol — Ahmet Fehimin Türk sahnesine getirdiği yenilikler.

Mınakıyan tiyatrosu repertuvarını ekseriyetle dramlar, melodramlar, cinaî eserler, akıllara hayret, seyircilere dehşet verecek piyesler teşkil eder.

Mardiros Mınakıyan, Aptülhamit zamanında bir aralık saraya alınarak saray tiyatrosunun ıslâhına mêmur edildi, burada bir müddet meşgul oldu. Mınakıyan, meşrutiyetin ilânından sonra da, eskisi kadar münferit ve hakim bir vaziyette olmamakla beraber, gene sahne hayatına kısmen fasılalı olarak devam etti. 1912 senesinde Türkiyede ilk defa bir sahne san'atkârî için merasim yapıldı, Mardiros Mınakyanın sahneye intisabının ellinci yıl dönümü tes'it edildi. Maarif silkinde olmıyan bir nazırın tavassutiyle de kendisine padişah tarafından nişan verildi.

Fasulyeciyanın bir fotografından istinsah edilmiş olan bu resim Ahmet Fehimin oğlu genç san'atkârlarımızdan Münif Fehim bey tarafından yapılmıştır.

Mardiros Mınakyan 1916 senesinde sahneden çekildi, 1920 senesinde de hayattan....

Meşrutiyetten evelki tiyatro hayatımızın unutulmıyacak üçüncü siması da Ahmet Fehim efendidir. O Ahmet Fehim efendi ki sahneye çıkan ilk türk olmak şerefini haizdir. Ahmet Fehim efendi, 1857 seneside Üsküdarda doğdu, babası Kadri efendi isminde bir zattır, oğlunnu elinin emeğile geçinmesi lâzımgeldiğini bildiği için Fehim efendiyi Topaneye verdi, buradan yetişen Fehim idarei mahsusa fabrikasında tornacı olarak çalıştı, bir müddet sonra sanayi mektebi atelyesine usta başı olarak alındı. Sanayi mektebi Sultan Ahmette idi, Fehim oraya civar olan Gedikpaşaya gidip tiyatro seyretmiye başladı, tiyatrodan zevk alıyordu. Ayni zamanda Gedikpaşada Mığırdiç ağanın dükkânında Gedikpaş tiyatrosu aktörlerile tanıştı.

Rus muharebesinde Ruslar Edirneye gelmişler, Gedikpaşa tiyatrosu aktörlerinden bir kısmı rus askerlerine temsil vermek üzere Ebirneye kaçmışlardı, Bu sırada Gedikpaşa artistlerinden

Tiyatro tarihimiz için pek kıymetli bir vesika olan bu resim ayni zamanda bilâhare uzun müddet sahneye hâkim olmuş olan üç kadın san'atkârın gençlik hallerini de gösteriyor.

İstanbulda kalanlar Mığırdiç ağanın kahvesinde tanıdıkları tiyatro meraklısı Fehim efendiye sahneye intisap etmesini teklif ettiler, kabul etti, ilk defa «İki sağırlar» komedisinde uşak «Bonifas» rolünü oynadı, o zaman yirmi yaşında idi.

Gedikpaşa tiyatrosundan sonra Fasulyeciyan trupu ile Bursaya giden ve orada Ahmet Vefik paşadan himaye gören Ahmet Fehim bilhassa Molyer oynamakta pek büyük muvaffakîyet göstermiş, bütün Molyer külliyatını oynamıştır.

Ahmet Fehim efendi, Bursa dönüşünde muhtelif teşekküllere girmiş, turnelere iştirak etmiş, bir çok sahnelerde rol almıştır. Bu suretle büyük bir muvaffakîyet gösteren, şöhret kazanan Fehim, nihayet iş başına geçti ve bir kumpanya teşkil etti: Osmanlı komedi ve vodvil heyeti.

Fehim efendi, Türk sahnesine yeni bir hava getiriyordu, o zamana kadar klâsik eserler, cinaî piyesler, melodramlar, operetler oynanıyordu. Ahmet Fehim, muasır Fransız tiyatrosunun ince zevkini, bol kahkahalı, entriki kuvvetli yeni eserlerini sahnemize nakletmiye başladı, senelerce etrafına neşe dağıtmıya çalıştı.

Mınakıyan gibi Ahmet Fehim de meşrutiyetten sonra bir müddet daha sahnede devam etmiş, umumî harp senelerine kadar çalışmıştır. Şimdi, muazzez ve sevimli bir ihtiyar olarak tiyatrodan çekilmiş bulunuyor. 1926 kânunusanisinde sahneye intisabının ellinci yıl dönümü Tepebaşı tiyatrosunda tes'it edildi, ayni sene zarfında nakledip aktör küçük Kemal Beye yazdırdığı hatıratı VAKİT gazetesinde tefrika edildi.

Halide Nusret Hanımı

İki Kadın Şairimiz

Şükûfe Nihal ve Halide Nusret Hanımlar gür sesle haykırılacak canlı ıztırapları erkek arkadaşlarına bırakarak tabiatta olduğu gibi san'atta da bir iş bölümü yapsalar edebiyatımızı daha çok kazandırırlar.

Şükûfe Nihal Hanım

Önümde muallim Ahmet Halit kitaphanesi neşriyatından üç şiir kitabı var. Şu bir sene zarfında birbiri arkasına çıkan müteaddit şiir kitapları bir taraftan yeni harflerin feyzini, bir taraftan da edebiyatımızda inkâr edilemiyecek bir hareketi gösteriyor. Bu hareketin bir kısmı da kadınlarındır. İşte Şükûfe Nihal hanımın «gayya»sı ve Halide Nusret hanımın «Geceden Taşan Dertler»i.

Aşağı yukarı ayni devrin ve ayni hislerin şairi olan bu iki kalbi birbirine çok yakın buldum. Erkek meslektaşlarının uzun san'at kavgalariyle uğraştığı bir zamanda onlar, san'atlarının bütün hızını kendi duygularından ve kendi samimîyetlerinden alarak bize iki zarif kitap veriyorlar. Ve öyle zannediyorum ki bu iki kitap saf Türkçe ile yazılan kadın şiirlerinin ilk safini teşkil edecek.

Kendi aşklarını ve kendi kalplerini terennüm ettikleri yazılarında bu iki şair çok samimî çok muvaffaktırlar. Şeffaf ve ahenkli bir kadın lisanı ile yazılan kalp şiirleri ki okunur okunmaz edebiyatımızda nasıl bir boşluk doldurdukları derhal görünüyor. Biz buna nakadar mühtaçtık.

Fakat onlar yalnız kendi hislerini söylemekle iktifa etmemişler. İstırap çeken kardeşlerinin karşısında bir kadın kalbi elbette lâkayt kalamaz. Binaenaleyh cemiyetin içinde gördükleri bir sürü zavallıların derdiyle de inliyorlar. Ve insan onları okurken şefkatli bir abla tarafından okşanan küçük bir çocuk tesellisini duyuyor. Her iki kitabın ilk şiirlerini teşkil eden «Geceden taşan tertler» ve «Gayya» mustarip bir insan karşısında titriyen ince bir kadın kalbinin çarpıntısıdır. Çok güzel. Fakat bazan erkek mevzularına da el uzatmışlar; işte bu fena.

Geçen gün bir Fransız üstadı diyordu ki kadınlar erkeklerden daha çok hassas ve daha çok sübjektiftirler; çünkü onlardan daha az kültürlüdürler. Erkekler kadar okuyan ve gören kadınlar mükemmel bir müşahedeci gözüyle her nevi objektif eserler yaratabirler.

Belki... Fakat kadınla erkeğin arasına en büyük farkı koyan tabiattır ve bugün bu iki cinsin melekelerinin muhtelif sahalarda inkişaf etmiş olduğu şüphesizdir. Her ikisi de kendi kabiliyetlerine daha müsait olan sahayi bırakarak başka sahalarda çalışırsa verecekleri mahsul muhakkak ki daha kısır olacaktır. Binaenaleyh hassas ve ince kadın şairlerimiz gür sesle haykırılacak canlı ıstırapları erkek arkadaşlarına bırakarak san'atta da bir iş bölümü yapsalar edebiyatımızı daha çok kazandırırlar.

Şükûfe Nihal ve Halide Nusret hanımlar daha ziyade Faruk Nafiz ve Orhan Seyfi nesline mensup gibi görünüyorlar. Umumiyetle pürüzsüz ve güzel bir lisana malik olan bu neslin evsafından birisi de nerdeyse romantisme giden bir melankolidir. Ve bunu her iki kadın şairde de maalesef biraz fazla buluyoruz. Yazılarında ecnebî edebiyatlarındaki ablalâ-

rının hiçbir izine tesadüf edilmiyor. Onun için eserleri tamamiyle tabiî ve samimî, fakat bir taraftan da iptidaî ve basit kalmış.

Şiirleri bundan sonra yetişen Türk kızlarına model olacak olan Şükûfe ve Halide hanımlardan daha çok ve daha kuvvetli eserler beklemek hepimizin hakkıdır. Çünkü genç Türk kadınlığının edebî zevkini inkişaf ettirmek gibi şerefli bir vazife başında bulunuyorlar.

Ev Kadını

Eşiğinden atlarken ferahlar yüreğimiz:
Ne taşlıkta bir leke, ne tahtalarda bir iz!
Bu şipşirin yuvacık sabun kokar kış ve yaz
Örtüleri bembeyaz, perdeleri bembeyaz...
Her köşede ince bir kadın zevki parıldar,
Her şeyde bir kadının göz nuru, emeği var.
Narin bir genç kadındı bu evin sahibesi:
Nazlı ırmaklar gibi çağlar gönülde sesi;
Gözleri hülyalıdır, yumuşaktır, derindir
Ev, ona bir "Mabet"tir, aile aşkı "Din" dir!
Hiç eksik olmaz onun etrafında bebekler...
Biri koşup atlarken ötekisi emekler..:
Mevkuftur bütün ömrü yavrulara, yuvaya;
Süzgün çehresi benzer üç gecelik bir "Ay" a.
Her ne olursa olsun mevkiiniz, yaşınız,
Bu kadının önünde iğilmez mi başınız?...

Fikir Kadını

Başka hiçbir tip onun dolduramaz yerini.
Bazı bir muallimdir, coşkun fikirlerini,
Coşkun bir hararetle genç dimağlara saçar,
Nurlu göklere doğru bin bir pencere açar.
Onun sesi "İyilik"in, "Güzllik"in sesidir,
Elindeki meş'ale Hakkın meş'alesidir.
Durdurmaz yollarında onu ne taş, ne diken,
Rüyada gibi koşarı; koşar yaz, kış demeden.
Şakakları genç yaşta gümüş tellerle dolar,
Gözleri ve çehresi çiçekler gibi solar...
Bazan da yuvasında çalışır arı gibi,
Zengin bir hazinedir onun başile kalbi.
Ondan gelen nesildir kurtaracak yarını,
Mükemmel yetiştirir çünkü çocuklarını!
Her ne olursa olsun mevkiiniz, yaşınız
Karşısında, hürmetle, iğilmez mi başınız?

Geceden taşan dertler — Halide Nusret

Açlar

Açlar, öyle açlar ki, sürünür akın akın
Bir mezarlığa doğru bükülen dizlerile...
Onları tanırsınız, hayat yoluna bakın,
Yarı yoldan geriye çevrilen izlerile...

Onlar ki, açamıyan gonceler gibi soluk,
Çiçeklenmek, açılmak en büyük haklariken...
Bir güneşsiz baharda taze kanları soğuk;
Bir çöl fidanı gibi yanmışlar diken diken...

Ey, yarını omzunda taşıyacak yavrunun
İskelet kollarından mes'ul olan, kimsin? çık!
Bu mezar yolcuları bu ölüm yağmurunun
Altında bekliyemez seni böyle aç, açık!..

Kaldırımdakiler

Kaldırım taşlarıdır yurdunuz, yatağınız...
Ne bir anne koynu var sizleri ısıtacak,
Ne başınıza siper bir dam altı, bir ocak;
Ne bir teselli eden, ne bir derdortağınız...

Değilsiniz evlâdı sanki siz bu toprağın,
Sürünen yavrusuna kördür şefkatin kalbi;
Düşmana kapatılmış kale kapısı gibi
Gözü kapalı size her evin, her konağın...

Karanlığı ürkütür rüzgâr, bora, tipi, kar;
Her hayvan yavrusunu, çocuğunu her ana
Alır bastırır sıcak, şefkatli kucağına,
Sizi de sert bağrına şu kara taşlar basar...

Parça parça gömlekler üstünüzden sıyrılmış,
Veremli göğsünüzde bir öksürük hırıldar,
Körpe vücudünüzde açılmış bin yara var;
Taliiniz bir değil bin şekilde kırılmış!..

Koynunuza sokulmuş hasta, yavru köpekler...
Sönmüş ateşinizden bir şifa dileniyor:
Sokaklarda yatıyor, kaldırımda ölüyor
Vatanın öz çoğuğu köpeklerle beraber...

Göz yaşlarım sel olsa, düşsem de sonsuz ye'se
Hıçkırarak içimden dedim: "Ne faydası var
Süs gibi kalacaksa bu duyduğum hicranlar?
Sizi taşta bırakan ellerim taş kesilse!.."

Gayyâ — Şükûfe Nihal

Milli Türk Destanı:

Oğuzhan

Yazan:

KEMALETTİN ŞÜKRÜ

Geçen nushanın hülasası

İki bin iki yüz sene evvel Asyanın göbeginde, Altın dağın eteklerinde Kara Han isminde bir Türk hükümdarı yaşayordu. Bu hükümdarın bir kederi vardı. Hiç erkek evladı olmayordu. Bir gün tab'asını topladı. Onlardan rica etti. Hep beraber Tanrı diye taptıkları kılıçları önünde diz çöküp yalvardılar: Hakanımıza bir erkek evlat ver! Altın yurdun altın tahtı sahipsiz kalmasın.

Bir sene sonra Kara Hanın nur topu gibi güzel bir oğlu oldu. Bu çocuk, annesinden bir kere meme emdi, sonra emmedi, yiyecek istedi. Doğduğu gün yürümeye başladı. Çocuğa usulen her kesin önünde isim konacaktı. O, kendi ismini kendi koydu.

— Benim adım Oğuzdur.. dedi, Oğuz pek çabuk büyüdü. Aylar, hatta haftalar onun hayatı üzerinde sene tesirini yapıyordu. Ak atına biniyor, altın dağına çıkıyor, avlanıyordu. Bir gün babasına sordu — Sizin Tanrı dediğiniz nedir? Babası bu en büyük kuvvet hakkında ona mâlumat verdi ve (Tanrımız işte şu elimizdeki kılıcımızdır) dedi. Oğuz bunu kendi düşüncesine uygun bulmadı. Bir gün babasının kılıcını aldı, altın dagın tepesindeki Kara Taşın yanına gitti. Kılıcı taşa çarptı. Kılıç kırılınca Oğuz kızdı. Ben böyle insanların elinde kırılan kılıca Tanrı diyemem. Tanrımı ben kendim arayıp bulacagım.. dedi.

Tanrı peşinde koşan Oğuz evela güneşe Allah dedi. Fakat Güneşin gurubunu görünce vaz geçti, (Ay)a Allah dedi. Ay da battığı zaman genç Oğuzda bir kanaat yer buldu. Elbette bir Tanrı vardı. Ancak bu Tanrıyı buluncaya kadar ona olan iymanını kalbinde saklayacaktı. Altın dağında koca canavar denilen bir hayvan vardı. kimseye rahat vermezdi. Oğuz bu conavarı bir gece tek başına öldürdü.

— 5 —

Mavi Işık
ve
Güzel Kız

Oğuz artık bütün altın ordu içinde meşhur olmuştu. Her tarafta ve her kes onun adını anıyor her yerde kahramanlıgı anlatılıyordu. Koca canavarın ölümü altın dağın korkunç tehlikesini ortadan kaldırmış, yerin Oğuzun kahraman şanını bırakmıştı.

Oğuz, koca canavarı öldurmekteki kuvvetini kendinden degil, temiz yüreğinde sakladığı temiz iymanından, kalbinde yaşattığı görünmez Tanrıdan biliyordu.

Gök Tanrı dediği Allahının muhabbetini kalbinde taşıyan Oğuz her gün altın dağına çıkar, zümrüt ağaçlar altından şırıl şırıl akan gümüş sulu çağlayanlar başında her kesten gizli ibadet ederdi.

Bir gün yine her vakîtki gibi dağa çıkmış ormanının bir köşesinde Gök Tanrıya ibadet ediyordu. Birden ortalık ânî olarak kararadı. Her taraf zifiri bir karanlığa büründü. Oğuz korkmadı. Esasen o korku nedir bilmezdi. Yalnız merak etti. Ortalığın böyle bir-

den bire kararması acaba nedendi? Gök yüzüne baktı. Semada bir tek bulut bile yoktu. Böyle olduğu halde birden bire bastıran bu karanlığın sırrı, hikmeti ne olabilirdi?

Oğuz böyle düşünürken birden ortalığı kuvetli bir nurun ışığı sardı. Bu nur mavi renkli bir nurdu. Gök yüzünde parlamış ve doğruca Altın dağına, Oğuzun bulunduğu yere düşmüştü. Delikanlının gözleri kamaştı. Bir müddet göz kapaklarını açamadı. Sonra baktığı zaman karşısında, mavi nurdan yapılmış bir taht gördü. Tahtın üstünde tek başına bir kız oturuyordu. Bu kız çok, pek çok güzeldi. Başında kutup yıldızı gibi yanan parlak bir işaret varbı. Kız güldü. Altın dağının bütün ağaçları arasındaki bülbüller de gülmeğe başladı. Kız ağladı. Bülbüller sustu ve onunla beraber mavi gök de ağlamıya başladı.

Oğuzun aklı başından gitmişti; güzel kızı görür görmez canü gönülden aşık oldu. Hemen yerinden kalktı. Kıza yaklaştı:

— Ey, dedi, nurlu yoldan nurla beraber nurlu tahtı üstünde önüme çıkan kız! Güzelliğin gönlümü aldı. Söyle, benimle beraber gelir ve benim hayat arkadaşım olurmusun?

Kız güldü. Oğuz onu elinden tuttu. Ak atına bindirdi ve babasının evine götürdü. Artık çok mes'uttu. Gök Tanrının ihsan ettiği bu güzel kızın yanında hayatı hep gülerek geçiyordu.

Oğuz baba da oldu. Bu güzel kızdan nür topu gibi üç erkek oğlu oldu. Altın ovalıların âdeti üzere çocuklara her kesin önünde isim konurdu. Oğuz bu âdete uymadı.

— Çocuklarımın anasını bana Gök Tanrı verdi isimleri de gök âleminden olsün dedi. Üç evladına *Ay, Yıldız, Gün* isimlerini verdi. Bu çocuklar da tıpkı babaları gibi birer kahraman olmak üzere büyüyorlardı.

Seneler geçti...

Oğuz bir gün yalınız başına avlanmak için ormana gitti. Ormanın her tarafını ezberden biliyordu. Yalınız bir yeri vardı ki oraya hiç gitmemişti. Merak etti.

— Bugün şu hiç gitmediğim tarafa gidip avlanayım... dedi.

Bu mavi nur içinde güzel bir kız vardı.

Sık ağaçlar arasından geçti, geniş derelerden atladı gidiyor, mütemadiyen yürüyordu. Birden önüne geniş bir göl çıktı. Bu gölün tam ortasında da kocaman bir ağaç vardı. Böyle göl ortasında tek başına bir ağacın bulunmasına hayret etti. Gördüğü tabiat güzellikleri karşısında hep gök Tanrıyı düşünür, onun kuvvet ve büyüklüğüne bir daha iyman ederdi:

Bu göl önünde de aynı hissi duydu. Suyun kenarına diz çöktü. Bütün kalbi ile görünmez Tanrıya ibadet etti.

O kadar dalmıştı ki kulağına akseden tatlı bir ses ile kendine geldi. Başını sesi işittiği tarafa çevirdi. Bir şey göremedi. Hayret etti. Yanılmamıştı. Kulağına o zamana kadar isittiği seslerden daha tatlı, daha ahenkli çok güzel bir ses gelmişti.

Bu ses kimin sesi idi ve nereden geliyordu? Çok geçmeden tatlı sesi tekrar duydu:

— Oğuz! Mert Oğuz, yeğit Oğuz! Kahraman Oğuz. Beni gök Tanrı sana kısmet gönderdi.

Ses gölün ortasından geliyordu. Oğuz, göl ortasındaki ağaca yaprakları arasında hariku-

lade güzel bir kız gördü. Tanrı yollaması olan bu güzel kız genç Oğuzun kalbinde bir ateş yaktı.

Ağaç kütük ve dallarından bir sal yaptı. Gölün ortasına gitti. Güzel kızı aldı ve evine götürdü.

Oğuzun bu kızdan da üç oğlu oldu. Bunların işimlerini *Gök, Dağ, Deniz*... koydu.

Artık her biri birer aslan altı evlat sahibi olan Oğuz babasının ihtiyarlaması üzerine Altın yurdun idaresini eline aldı.

— 6 —

Yaşasın Oğuz Han!

— Şölen var!... Şölen var!...

Bu haber bir an içinde altın ovayı sarstı.

Her kes, uzak ve yakın köylerden *Kara Han* ın ülkesine koşuyor, âdeta akın ediyordu. Çoluğu ile çocuğu ile, kılıcı, kargısı, atı ve kısrağı ile bütün halk Şölene koşuyordu.

Şölen... umûmi halk ziyafeti idi. Dillerde gezen bir şayiaya göre bu halk ziyafetini veren kahraman Oğuzdu. Büyük ovada binlerce kişi koyun ve sığır etinden yapılmış yemekleri yediler. Kısrak sütünden yapılmış *kımız* içtiler. Tulum tulum Tarason (darı şarabı) boşalttılar.

Her keş bu umûmî ziyafetin mutlaka bir maksat için verildiğini seziyor fakat bu maksadın ne olduğunu bilmiyordu. Şölen meydanının ortasında, altından bir taht kurulmuştu. Bu tahtın üstünde Oğuz oturuyordu. Sağında *Gün, Ay, Yıldız,* solunda da *Gök, Dağ, Deniz* duruyorlardı.

Ziyafetten sonra büyük bir davul çalındı. Her kes sustu. Her kes yüzünü altın tahta çevirdi. Oğuz ayağa kalktı. Ovayı titreten heybetli sesi ile:

— Ey Altın ordululer!... dedi... Babam ihtiyarladı. Artık millet işleri ile uğraşmıya hali kalmadı. Bu günden, bu andan itibaren babamın altın tahtına ben oturdum. Bundan sonra sizin Hakanınız ben im. Hepiniz bana itaat edeceksiniz. Büyuruğuma tabî olacaksınız, Şimdiye kadar yalnız altın ovada ve altın dağın eteğinde yaşıyorduk. Bundan sonra bütün Asya bizim olacak; kılıçlarımızın şanını her tarafa salacak, Türkün namını dünyaya yayacağız.

Göstereceğim yol hepiniz ve hepimiz için şeref yoludur. Bu yolda benimle beraber, benim arkamdan yürüyecekmisiniz?

Bütün ovayı binlerce halkın ses kasırgası sarstı:

— Yürüyeceğiz.

— Ne dersem itaat edecekmisiniz?

— Edeceğiz.

— Nereye dersem gidecekmisiniz?

— Gideceğiz.

— O halde ben de sizin Hakanınız olarak hizmet edeceğim. Doğru yoldan ayrılmıyacağım. Hep milletimin iyiliği için çalışacağım.

— Yaşasın Hakanımız...

— Yaşasın Oğuz Han!

Bu sesler bütün ovayı çın çın inletirken Oğuz da Altın tahtı üzerinde babasının altın tacını giyiyordu.

— 7 —

Akın var!..

Altın yurdun sağ tarafında (Altın Kaan) isminde bir hükümdar vardı. Sol tarafta ise (Urum Kaan) denilen başka bir hükümdar yaşayordu. Her ikisi de büyük şehirlere malik, kuvetli ordulara sapihtiler. Oğuz hakan olunca ilk defa bu komşu hükümdarlara birer elçi yolladı.

— Ben, dedi, altın ovanın altın tahtına geçtim. İsterim ki bütün altın ordulular gibi komşularım da bana tabî olsunlar. Bu suretle ülkemi genişletip topraklarımız üzerinde yaşayan halka daha fazla rahat verebilerini.

Elçiler her iki hükümdara da gittiler. *Altın kaan* Oğuz hanın müracaatını iyi karşıladı.

Oğuz daha hakan olmadan bile şanı, namı, Kahramanlığı bu diyara kadar yayılmıştı. Hükümdar elçilere:

— Oğuz han gibi bir kahramana tabî olmak benim ve memleketim için bir şereftir Hakanınıza söyleyin. Tamamen emirlerine tabiiz...

dedi ve Oğuza kendi memleketinin yapısı bir çok hediyeler, altınlar, gümüşler, akîk ve zümrütler gönderdi.

MÜHİMDİR!

MUHİT in 8 inci sayısının hiç mevcudu kalmamıştır. Ellerinde 8 inci sayıdan fazla bulunup satmak isteyenlere idarehanemize müracaatlarında (50) kuruş yerine (75) kuruş verilir.

Diğer sayılarımızın da mevcudu bitmek üzeredir
Koleksiyonları eksik olanlar
tamamlamak için acele ederlerse kazanırlar.

Altın kaan a giden elçiler hediyelerle dönerken *Urum kaan* a giden elçiler eli boş dönüyorlardı. Bu mağrur hükümdar Oğuzun fermanını dinlememiş, fazla olarak da şu haberi yollamıştı:

— Ben kendi ülkeme zaten sığamıyorum ve yakında altın ovaya akın edecektim. Değil sana tabi' olmak, bilakis senin bana itaat etmeni istiyorum. Aksi taktirde yurduna akın edeceğim. Oğuz, Altın kaanın itaatine ve gönderdiği hediyelere ne kadar memnun oldu ise *Urum Kaanın* bu cevabına o kadar kızdı. Derhal ferman etti:

— Bütün altın ordulular hazır olsun. Cenk edeceğiz. Urum kaan yurduna akın var.

Ova cenk sevinci avazeleri ile sarsıldı.

Bilenmiş kılıçların, sivrilmiş mızrakların parıltısı göz kamaştırıyor, harp kokusunu alan cins atların neşeli kişnemeleri cengâverlerin heybetli akın sesleri ile karışıyor, bütün bunların ortasında da kahraman Oğuzun bayrağı, Türkün büyük zaferi üzerine doğan bir güneş gibi kıvrımlarını bütün ihtişamı ile dalgalandırıyordu.

Oğuz, hazırlanmış olan ordusunun başına geçti. Zafere götüreceği sancağını kahraman eline aldı. Ak atına bindi. Oğlunun üçünü sağına üçünü soluna aldı. Kadınlarına:

— Yolun açık olşun. Cengin zafer ve şerefle dolsun! temennileri arasında altın orduya haraket emrini verdi:

— Haydin yegitler şan ve ün yoluna arkam sıra gelin!

Günlerce yol yürüdüler. Gecenin karanlığı demiyorlar, gündüzün ve güneşin sıcaklığına aldırış etmiyorlar, cins atlarının üstünde *Urum kaan* ülkesine doğru gidiyorlardı.

Tam kırk gün yürüdüler. Önlerine harbedecek ne bir ordu ne de zaptedecek bir şehir çıkmadı. Nihayet kos koca bir dağın eteğine ulaştılar.

Oğuzu bir endişe aldı. Yol bilmiyorlardı. *Urum kaan* ın ülkesine gidecek yolu şaşırmışlar, ıssız, tenha fakat sarp bir dağın eteğinde kalmışlarrdı. Bu dağın ismi *Boz Dağ* idi.

Oğuz ordusuna istirahat emrini verdi. Kırk gündür yol yürüyorlardı ve kırk gündür bir an bile dinlenmemişlerdi.

Her kes yattıktan ve her kesin istirahat ettiğine bizzat kanaat getirdikten sonra Oğuz yalnız başına kendi çadırına çekildi ve kendi kendine düşünmiye başladı. Ana vatandan tam kırk gün uzakta bulunuyordu. Altın orduya kırk gündenberi daha hiç bir cenk hedefi göstereməmişti. Bundan başka nerede olduğunu, nerede bulunduğunu da bilmiyordu. Temiz yüreğinin bütün asîl duyguları ile çadırının önüne çıktı. Hava sakin ve eüzeldi. Gök yüzünde yıldızlar pırıl pırıl parlayor, kuvetli bir ay ziyası nurlarını Boz dağın yalcın kayalarından süzerek uykuya yatmış altın ordu kahramanları üzerine serpiyordu. Oğuz yere diz çöktü, başını semaya kaldırdı. Kalbinin bütün temızlığı ile:

— Tanrı!.. Tanrı, gök Tanrı... diye yalvardı. Ben seni taşta, toprakta, yerde değil göklerde aradım ve görünmiyen varlığının iymanını kalbimde yaşattım. Sana güvenerek altın tahtın ağır mesuliyetini yüklendim. Senin kuvetinle altın orduluları yeni bir ülkeye sahip etmek için yola çıktım. Şimdi nereye gideceğimi şaşırmış kalmış bir haldeyim. Ey Tanrım, ey ulu ve var olan Gök Tanrım! Bana yardım et Altın orduya gideceği zafer yolunu göster.

Oğuz yalvarışını daha yeni bitirmişti ki kulaklarından boynuna kadar okşayan sıcak bir nefes duydu. Başını çevirdi. Yanı başında gün ışığına benzer bir ışık gördü. Bu ışığın ortasında da boz tüylü boz yeleli kocaman bir erkek kürt duruyordu. Oğuz korkmadı, fakat hayret etmişti. Hayreti daha geçmeden Boz Kurt dile geldi:

— Ya Oğuz! dedi, sana ve altın orduna zafer yolunu göstermiye geldim.

(Bitmedi)

Geçmiş Zaman olur ki Hayali Cihan değer!

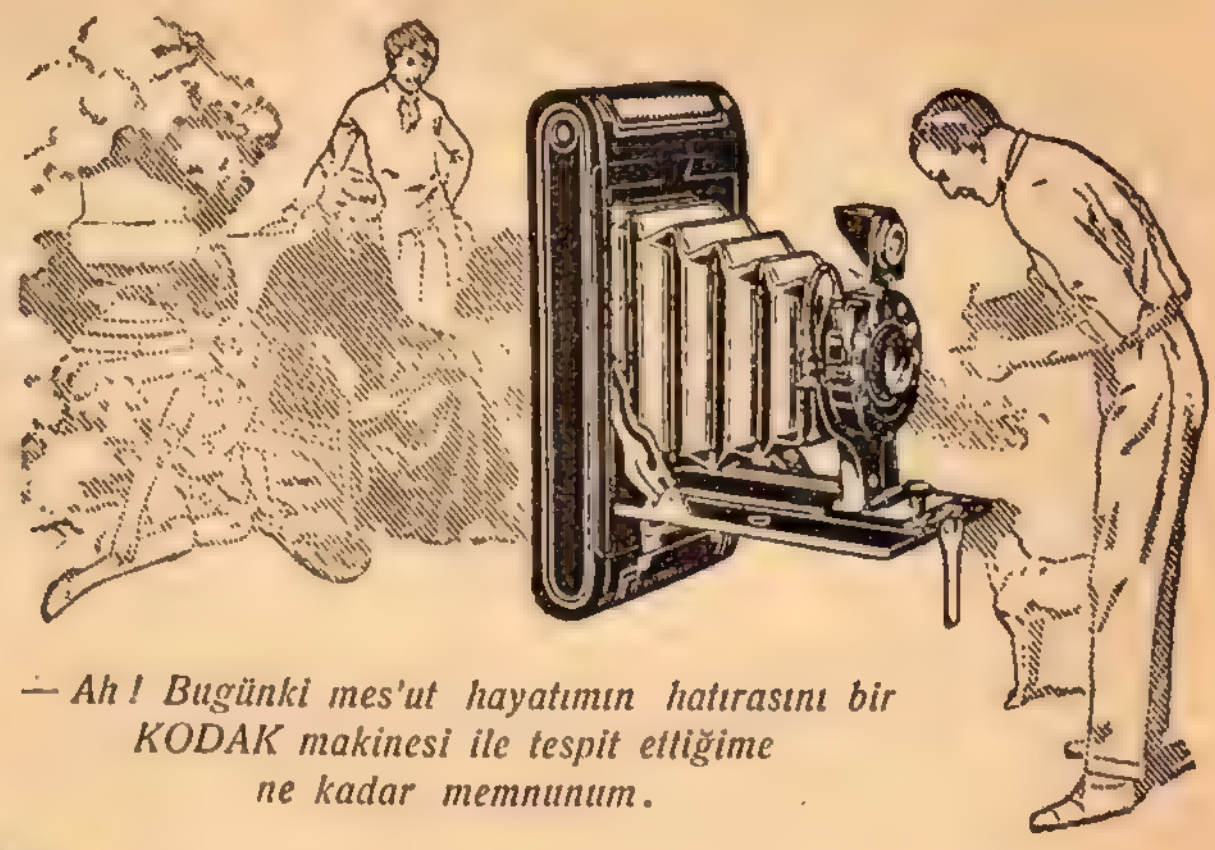

— Ah! Bugünki mes'ut hayatımın hatırasını bir KODAK makinesi ile tespit ettiğime ne kadar memnunum.

Bu cihan değen hayal «Kodak» sayesinde daima canlı bir hakîkat olarak yaşayabilir

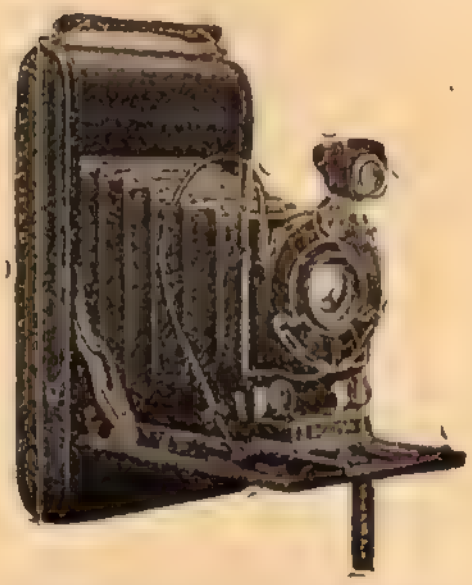

Kullanılması çok kolay Pocket Kodak makinesi

Makineler içinde en şanlısıdır "Kodak",
Dünyanın her yerine saldı bugün dal budak.

Resmi aslından güzel olur kâat üstüne,
Hemde gayet süratlı, bir lâhzada şıppadak,

Bu tâtil mevsiminde "Kodak" tır hiç şüphesiz:
Her babanın oğluna adayacağı adak!

Sekiz yaşındaki bir çocuğun bile kullanabileceği en son sistem Brownie Kodak makinesi

Bugün, büyük küçük hepimizin yaşadığımız hayat yarın bir **mazi** olacak. Biz bu mazide gördüğümüz tatlı hatıraları sadece hayalimizde canlandıracağız. Ve içimizi çekerek:— Ah! diyeceğiz, keşke... keşke vakit, fırsat bulsa idik te bugün **mazi** olan bu hayali bir fotograf makinesinde tespit etse idik!

Üzülmeyin! Eğer yarın da bugün gibi nadim olmak istemezseniz hemen evinize bir **Kodak** fotograf makinesi alınız.

Kodak, aile saadetini yaratan ve neş'eli günlerinizin mes'ut hatıralarını yaşatan en son fen harikasıdır.

Düşünmeyin! Bir dâvete, bir eğlenceye elinizde **Kodak** la gittiğiniz zaman her kes etrafınızı nasıl bir sevinç alakası ile sarar. Bu sevinçten sizde uzak kalmayın.

KODAK

Fotoğraf makinesi gayet basit ve öğrenilmesi bir kaç dakîkada kabil, kolay bir şeydir.

Sekiz yaşındaki çocuktan seksen yaşındaki ihtiyarlara kadar her kes kullanabilir. **Kodak** makineleri her keseye uygundur.

Oda Döşemek

İnsanların yaşadıkları hayat müddeti eğer hisap edilecek olursa bu müddetin mühim bir kısmının evde geçtiği anlaşılır. Evimizden dışarda geçirilen zamanlar erkekler için âzamî olarak 24 saatte on iki saat kabul edilse kadınlar için bu nisbet ev lehine olur. Erkek hayatının yarısını evde geçiriyor.

Halbuki kadın ömrünün onda dokuzunu evinde yaşayor. Bu itibarla dır ki ev hayatında oturulan odaların, eşyaların, mobilyaların, hem cinsleri, hem şekilleri, hem tanzim usulleri insanın üzerinde têsirler yapar. Oda döşemek bir san'attır ve bu san'atın ilmi de insanın kendi zevkî dir.

Eşyaların tanzimi hususunda hem zevk hem de kullanılma hususunda konfor ve pratiklik düşünülürse evin odaları insanı sıkmaz.

Bu sahjfede verdiğimiz bir kaç resim zevkli bir ev kadınına ufak birer model olabilir.

1. Büyük oturma odasının ocak başı. Kanape, koltuk ve perdeler çok renkli ve büyük dallı çiçekli örneklerden yapılırsa odaya hayat ve inşirah verir. Fakat o zaman dikkat etmeli ki duvarlar ve yer düz renk olsun. Okuma lambası ile kitaplar kanapenin arkasına dayatılmış bir masanın üzerine konulursa rahat olur.

2. Zevkiselimle yerleştirilmesine itina edilirse oda içinde başlayan merdivenler mahzur teşkil etmek şöyle dursun yeni bir güzellik bile ilâve ederler. Telefon için en muvafık yer burasıdır.

3. Açık havada yaşamak bizde de gittikçe taammüm eden iyi bir âdet oluyor. Verandalar içleri kadar yumuşak ve rahat olabilirler.

Aile Bahçesinde Ağustos Ayı

Çiçek Bahçesi

Temmuz ayında şiddetini gösteren sıcaklar Ağustos ayında da aynı şiddeti muhafaza ederler. Aynı zamanda bu ayda ekseriya zuhur eden siddetli lodos rüzgârları da çiçeklere zarar verebilir. Bu iytibarla lodosa karşı yerlere dikilen bâzı nazik çiçek fidanlarını bilhassa *Karanfil* ve *gülleri* rüzgârdan muhafaza etmeli, üzerlerine kaba hasır germelidir. Eğer sonbahar çiçekleri daha dikilmemiş ise kalıplarıyle çıkarılarak yerlerine konur.

Çimenleri biçme ameliyesi Ağustos ayında da devam eder. Renklerinin hali tabi'i'de olması için bol bol ve sık sık sulanır. Haftada bir iki defa çimenlere kuş gübresi şerbeti vermek çok faidelidir. Bir çok çiçekler ezcümle *Sardunya* lar *çelikleme* usuli ile teksir edilir. Muhtelif güllere çelik aşısı vurulur, saksıların toprakları kabartılır. Sabahın ayazlarından, soğuktan korkan çiçekler limonluklarda sandıklara ekilir ve sair çiçekler saman, gübre ile muhafaza olunur.

Zebze Bahçesi

Haziran, Temmuz, Ağustos aylarında sebze bahçeleri,denebilir ki tamamen sebze ile doludur. Bu aylarda evelki ayların toprağı hazırlama ameliyelerine mukabil devşirme ameliyesi başlar.Maamafihenüz kemale ermemiş patlıcan, biber, hıyar, domates v. s. gibi sebzeleri gün aşırı bolca su ile sulayıp haftada bir ve ya iki defa gübre şerbeti vermek çok faidelidir.

Ağustos ayında son bahar için soğan, sarmısak ile lahana, kereviz, karnabahar fideleri dikilir. Enginarların ana sapları silinip taze sürgünleri çıkarılır. Son turfanda olmak üzere kabak ve hıyar ocakları açılır. Çiçek bahçemizde olduğu gibi sebze bahçemizde de çelik aşısı yapılır. Naneler biçilir. Meyve bahçemizde armut ve elmalar budanır. Badem ve şeftaliden mâda ağaçlara kalem ve yaprak aşıları yapılır.

Güzel Sözler

§ Anlaşmamazlıkların en fenası kalp anlaşmamazlığıdır.

§ Gayet güzel giyinmiş budala insanlar gibi gayet iyi süslenmiş budala fikirler vardır.

§ Günlerimizin içinde en ziyade ziyan olmuş sayılmak lâzım gelen gün gülmeden geçirmiş olduğumuz gündür.

§ Şöhret: Tanımadığımız kimseler tarafından tanınmış olmak saadeti.

AVROPA KAPLICALARINI ARAMAYINIZ

Avropa tenezzüh şehirlerine koşmayınız! Sıhhi ihtiyaçlar ve ruh, fikir, beden yorgunlukları için en büyük nimet

YALOVA KAPLICASIDIR

BANYOLAR

Muntazam, sıhhî ve fennidir

OTEL - GAZİNO - LOKANTALAR

en asrî te'sisat ve konforu haizdirler.

SIHHAT

Her çeşit had ve müzmin mafsal, artritik, cilt, sinir, mide, bağırsak, kadın hastalıkları, sinir zaafları, asap ağrı ve iltihapları için "Yalova kaplıcaları" kat'i şifa têmin eden bir hayat menbaıdır.

ÇOK UCUZ

Yalova kaplıcalarına gitmek ve istifade etmek İstanbulda mesela bir boğaziçi gezintisi yapmaktan çok daha ucuzdur. İkinci mevkî de Yalovaya gidip gelme bir seyahat Vapor, otübüs, banyo ve hafif bir kahvaltı ücreti dahil yalnız 175 kuruştur.

Her kes istifade edebilir. Esasen ucuz olan otel fiyatların de yeni tenzilat yapılmıştır.

HAYAT

Yazın bunaltıcı sıcaklarından ve daimi çalışmanın yorgunluğundan dinlenmek, taze hava ve kuvet almak için "Zümrüt Yalova" koruları,bahçeleri her türlü konforu ile cennetten örnektir.

Yalova Plajı da açıldı...

Gençliği Muhafaza Tılsımı

Bol bol ve tatlı

1. Vücudunuzu enine boyuna gerin

2. Sağ bacağınızı aşağıya, sağ kolunuzu yukarıya doğru gerin

3. Ellerinizi başınızın arkasında kavuşturarak dirseklerinizi yaklaştırın

İhtiyarlık deyince hepimizin içine bir hüzün çöker. Çıkıntılı bir karın veya mukavves bir sırttan bir ayıp kadar utanırız; halbuki günde beş on dakîkacık tembelliğimizden sıyrılıp gerinsek sülün gibi bir vücudumuz olurdu! Yeni doğmuş çocuklara, hayvanlara, velhasıl sun'iliği öğrenmemiş mahluklara dikkat edin ne çok ne tatlı tatlı gerinirler.

Bir ayna önüne geçip alıcı gözü ile hiç kendinize baktınızmı?

1. Evvelâ yere yatın ve vücudunuzu enine boyuna gerin sert döşemenin üzerinde omuzlarınızı yere sürtün. Parmaklarınızın uçları bile çekilinceye kadar kollarınızı, bacaklarınızı uzatın. Avucunuzun yumuşak kısmiyle yüzünüzü uğun. Gayet derin bir nefes alarak yine yatmış olarak gevşeyip dinlenin.

2. Sırt üstü yatın. Sağ bacağınızı düm düz gererek sağ kolunuzu gittiği kadar başınızın yanından arkaya uzatın. Sol elinizle sağ tarafınızı elleyerek gövdenizin gergin adelelerini hissedin. Sol tarafınızla tekrar edin. Ellerinizle kalçalarınızı tutarak gövdenizin üst tarafını kıvırın, bükün döndürün.

3. Ensesi çıkıntılı olanların çene altı olmamasına imkân yoktur. Bu egzersis bilhassa böyleleri içindir: Dirseklerinizi mümkün olduğu kadar biribi-

Etmenin en Müessir Nedir? tatlı Gerinin !

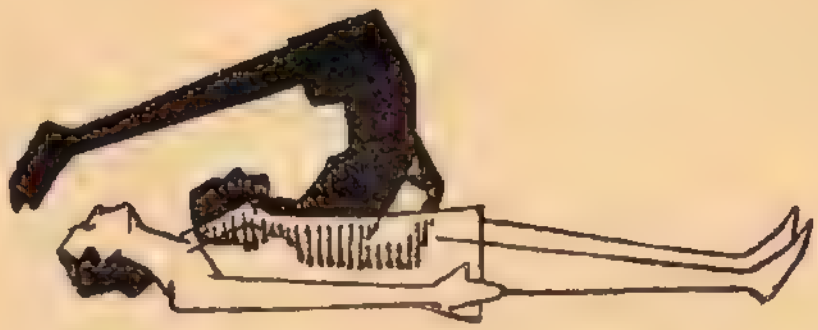

4. Dizlerinizi bükerek çenenize yaklaştırın

5. Bacaklarınızı başınızın üzerinden kıvırın

6. Kollarınızı gererek, ayaklarınızın ucunda odada dolaşın.

rine yaklaştırarak ellerinizi ensenin arkasında kavuşturun. Başınızın ağırlığı ellerinizde, çeneniz içeride olsun. Ellerinizle başınızı yukarıya ve ileriye doğru hareket ettirin.

4. Halâ yerde yatmış vaziyettesiniz. İki dizinizi de bükerek mümkün olduğu kadar çenenize yaklaştırın. Dizlerinizin etrafına kollarınızı kavuşturup size doğru çekin. Belinizi iyice yere temas ettirerek bir müddet öyle yatın.

5. Şimdi amudufikarinizi gereceksiniz. Gayeniz bacaklarınızı başınızın üstünden kıvırıp ayak parmaklarınızla yere deymektir. Bidayette bu sizi yıldırabilir fakat evvelâ bir arkadaşınız ayaklarınızı tutup size yardım etsin. Gençliği muhafaza etmenin en müessir tılsımı bu egzersistir.

6. Yavaş yavaş ayağa kalkın. Ayak parmaklarınızın üzerinde kalkınarak, kollarınızı başınızın yanından mümkün olduğu kadar havaya kaldırın. Bu vaziyette odanın içinde bir kaç defa dolaşın. Arkanızın gerginliğini bozmadan kollarınızla bacaklarınızı tabiî vaziyete getirin.

Arkanızdan atlı kovalıyormuş gibi idman yapılmaz. Keyifle kendi kendinizle alay ederek egzersis yapın

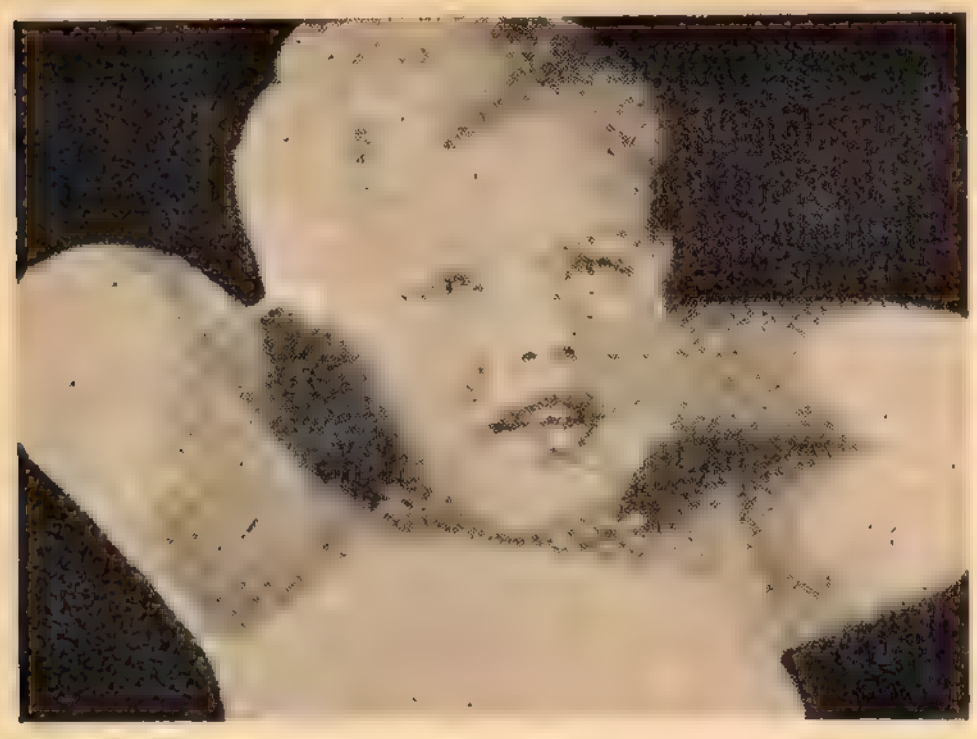

Yavrunuzun gürbüz olmasını istemez mi siniz?

Hasan Kuvet Şurubu

İçiriniz. Bu şurup, büyük küçük, yaşayan her insan için hayat, sıhhat ve kuvettir. Kansızlık, romatizma, verem, kemik ve göğüs hastalıklarına karşı koyduğunu bütün DOKTORLAR tastik ederler.

Lisan Nedir?

(249 uncu sahifeden devam)

9. — Asırlardan beri hazırlanmış olan lisan ictimai grup dahilinde daimi ve umumi bir işleme halindedir. Yeni doğup *lisanlanma* çağına gelenler lisan işaretlerini tedrici olarak ve sentetik bir usule kendilerine mal edebiliyorlar. Bir lisan işareti birden bütün kîymeti ile kazanılmaz. İşaretlerin kîymetleri baştan başa, fertten ferde, meslekten mesleğe değişir. Mesela bir çocuğa, bir köylüye, bir ressama, bir tarihi tabii âlimine göre *öküz*ün kîymeti bir değildir. Bunun neticesi olarak lisan işaretleri nisbi kîymetlerle kullanılır ve anlaşılır.

Lisan işaretlerinin kîymet sahası geniştir. Mesela «köpek» isminin kîymet sahasına bu cins hayvanların bütün nevi' ve çeşitleri girebilir. Nevi' ve içeşitlere verilen isimler o geniş kîymet sahasını aralarında paylaşırlar.

10. — Lisan işaretlerinin mânası ile kîymeti arasında fark vardır. Kîymet mukayese ile taayun eder. Mükayeseye yarayan haddlar çoğaldığı veya azaldığı nispette kîymet değişir. Mesela «arı» isminin kîmeti bize göre bal veren bir sarı sinektir. Tarihi tabiî âlimine göre ise himenotper (çıplak kanat) denilen cinsten bir böcektir. Bize himenotperlerin iki çift çıplak kanadı olduğu anlatılsa da arıyı âlimle aynı kîymette anlayamayız; çünki âlim böceklerin bütün cinslerini, nevi' ve çeşitlerini bilir. Bize arı ona benzer beş on türlü böcek arasında gösterilmiş olsa hangisinin arı olduğunu fark bile etmeyiz, hepsine arı deyip geçeriz.

11.— Lisanda bir birine yakın fikirler ifade eden *kelimelerin kîymeti mütekabil bir tahdit ile taayün eder.* Meşela darılmak, gücenmek, kırılmak fiillerinin mânaları ancak bir birlerile karşılaşarak kîymetlerini bulurlar. Annesinden bir çokdefa «Yaramazlık edersen darılırım» sözünü işitmiş olan bir küçük çocuk — gücenmeyi henüz anlamamış ise — darılmayı da tam kîymetiyle anlamış değildir. Onun zihninde darılmanın kîymet sahası çok geniştir; gücenme ve kırılma mevhumlarının kîymetleri de bu sahaya girer. Gücenmenin ve kırılmanın derece derece darılmadan daha kuvetli, daha sürekli fakat daha az gösterişli infial hisleri olduğunu anladıktan sonradır ki çocuğun da zihninde darılma, iki rakîbile yan yana, bir birlerini tahdit ve tâyin ederek yerleşir.

Yeni fransızca veya diğer bir ecnebi lisan öğrenen bir adam ilk aylarda bir çok kelimeyi geniş kîymetlerle kullanır. Mesela evvela öğrendiği *sefacher* fiilini hem *darılmak,* hem *gücenmek* hem de *kırılmak,* belki de *küsmek* kîymetleriyle sarfetmekten başka bir yol bulamaz. O acemilik devrinde bir sıfat, mesela *bon* sıfatı yalnız eyi değil nefis, hoş, güzel, ferah, rahat, lezzetli... ve emsali sıfatların kîymetleriyle sarfolunacaktır.

Ömründe yalnız «havuz» u gören fakat diğer mahdut veya gayrımahdut, dar veya geniş sular hakkında hiç bir fikri olmayan bir çocuk (havuz) u da bizim gibi anlamış olmaz. Onun için (havuz) isminin bir mânası vardır, fakat kîymeti yoktur. Böyle bir çocuk ilk defa olarak gölün karşısında bulunduğu zaman ona da *kocaman bir havuz* diyecektir. Zihinde havuz, göl, birikinti, köy, körfez, deniz; hatta dere, çay, ırmak, nehir... vs. mefhumları husule gelmiş olmalı ki her biri diğerlerinin ortasında kendi kîymeti ile tekarrur etsin.

Hayatta tek başına muvaffak olmuş bir Kadın

İnsanların gerek içtimai hayatta gerek iş sahasında muvaffak olabilmeleri için Beş Şart vardır.

Onbir sene evvel Filadelfiyalı Eymi. S. Ston bir gün zarfında gayet mühim yeni bir ticarethane sahibi oldu. Bu ticarethaneyi kimseden tevarüs etmemişti. Kimse tarafından verilmemişti... Bil'akis Mis Ston işini 3000 dolara bizzat satın almıştı... Bu 3000 doları da borçla tedarik edebilmişti... Bu nasıl olur diyeceksiniz?...

Mis Ston bir kaç zamandır açıkta idi... Bir gün yeni bir iş bulmak için oraya buraya baş vururken bütün teferruatiyle beraber satılığa çıkarılmış bir çinkografya müessisesinin önünden geçti. Nasılsa dükkândan içeri girerek fiatını sordu. Cebinde on parası yoktu. Fakat ne ziyanı var!.. Sahiden almağa niyeti yoktu ya!... Mâmafi on dakîka sonra Mis Ston bu mühim iş müessisesinin sahibi olarak çıkıyordu. 3000 dolar borçlu olarak hem de zerre kadar ihtisası bulunmadan başladığı bu iş; bu gün Mis Stona büyük bir refah ve istiklâli iktisadi têmin ediyor.

Vakıa işe atıldığının ilk senesi çok sıkıntı çekmişti. Kendisine ücret olarak ancak haftada 15 dolar tahsis ederek eskiden beri müessisede çalışan altı genç kızı kendi nezareti altında çalıştırmağa başladı. Endişe, üzüntüyle hatta bâzen inkisarı hayalle geçen pek heyecanlı saatler oldu. Fakat amatör iş kadını bunların hiç birine fazla kendini kaptırmaksızın bütün gayret ve ciddiyetiyle çalışıyordu. İlk senenin nehayetinde emeklerinin semeresini görmeğe başladı. Borcunun bir mıktarını ödeyebilecek hâle gelmişti. İkinci senenin nehayetinde borcunun hepsini ödeyip işinde tam bir muvâzene têmin ettikten başka kendisinin ve çalıştıdığı altı genç kızın maaşlarını yükseltti.

Müessisenin eksiklerini tamamladı. Lâzım gelen bâzı makineleri satın aldı... Üçüncü senenin sonunda: mesleğini tamamen kavramış, işini yoluna koymuştu. Artık üzülecek, sıkılacak bir şey kalmamıştı... Bu gün tam on bir sene sonra Mis Stonun müessisesi mütemadiyen yükseliyor... Altı genç kız yerine tam 25 kiz, ve 10 erkek çalışıyor... Senede 10.000 sayfa kâğıt yerine 10 ton kâğıt sarfolunüyor...

Mis Ston doğru, namuskârane çalışmak, sözünde durmak... efkârı umumiyenin itimâdını kazanmak gibi iş hayatının en mühim ve esasî temellerine mâlik olduktan sonra her meslekte muvaffakiyet kabil olduğu kanaatindedir...

Bu müteşebbis, azimkâr kadın diyorki:

— İnsanların gerek ictimâi hayatta, gerek iş sahasında müvaffak olabilmeleri için esaslı beş şart vardır:

Namuskârlık ve doğruluk... çabuk ve kat'î karar verebilmek... hemcinsleriyle anlaşabilmek, geçinebilmek... kendini daima karşısındakinin yerine koyup ona göre haraket etmek... yorulmaksızın, bıkmaksızın, inkisarı hayale kendini kaptırmaksızın çalışabilmek...

Faydalı Hasan

Tahta kurusu, sivri sinek ve bütün Haşerata karşı hayat, rahat ve sıhhatınızı sigorta eder. Her evde bulunması lazımdır.

Uyku Sigortası

EL İŞLERİ

ÇAYDAN KILIFI

Yünden örülüp çaydana hırka gibi giydirilen «kozi» ler kullanışlı, süslü, ayni zamanda da yapılması gayet kolay bir ev eşyasıdır.

Resimde gördüğünüz kılıflarını biri şişle diğeri tığ iğnesiyle örülmüştür. Şişle yapılan gayet kolay olduğu içün tarifini yazmiyacağız. Tığ ile örülen içün brik, açık krem, portakal rengi, yeşil yün ve biraz kırmızı ipek kullanılmıştır. Mamafih yünlerinizi sakladığınız bohçanızı önünüze alıp mevcut yünlerinizin biri birini tutan renklerini kullanmak yeniden yün almaktan daha akıllılık olur.

Kılıfı yapmağa altının ortasından başlanır. Resimdeki kılıfı yapmak içün evvelâ brik yünle on yedi zincirli bir halkanın üstüne on yedi sık iğne yapın. Arada sırada ayni deliğin içine iki sık iğne yapmak suretiyle yuvarlağı, elli alti iğne oluncaya kadar büyütün. Burası çaydanın dibi içündür. Şimdi reşimde gördüğünüz zikzak şekli yapmağa başlayacağız: (×) bir sık iğne yapın ayni deliğin içine ilmikli iğne ile başıp iki defada çekin; ayni deliğin içine bu üç defada çekilen ilmikli iğnelerden iki tane daha yapın; yanındaki deliğe gene

iki defada çekilen bir ilmikli iğne yapın; ayni deliğe bir defada çekilen bir ilmikli iğne ile basın; yanındaki, yani dördüncü deliğe ilk başlarken yaptığınız gibi bir sık iğne yapın (×). Evvelâ alçaktan başlayıp yükselen sonra gene alçalan dilimlerle işinizin zikzağı başlamış olur. Bu işi sık iğneden yâni (×) işaretinden (×) işaretine kadar tekrarliya tekrarliya yalnız bir sıra örün. Bundan sonraki sıralarda zikzakları devam ettirebilmek içün atideki tarifi tatbik edin;

İşimzin en alçak yerinden, yâni sık iğnesinden, bir evvelki iğnesine geldiğiniz zaman sık iğnesine geldiğiniz zaman sık iğneyi atlayarak daha üst taraftaki iğneye sık iğne işile basın. Bu suretle dilimin alçak yerini bir az büzmüş olursunuz. (Bu çaydan kılıfı ilk sıradan sonra hep sık iğne olarak işlenir). Bundan sonra dilimin ortasındaki en yüksek iğneye gelinceye kadar her iğnenin üstüne bir sık iğne yapın. Ortadaki en yüksek iğneye sık iğne yaptıktan sonra bir zincir çekin ve gene ayni deliğinin içine daha bir sık iğne yapın. Sonra en alçak sık iğneden bir evveline gelinceye kadar her iğnenin üstüne bir sık iğne yapın. Dilimin en yüksek yerinde fazla bir zincir ve sık iğne yaparak bolluk verip, dilimin alçak yerinde bir iğne atlayarak dilimi büzerek zikzak şıkil muhafaza edilir. Brik yünle üç sıra bu suretle işledikten sonra sırasiyle üçer sıra portakal rengi yün, brik yün, krem yün, brik yün, portakal rengi yün, kırmızı ipek ve krem yünle işleyin. Bu cem'en yirmi bir sıra eder. Tabii dir ki bu sayıyı azaltıp çoğaltarak kılıfı kendi çaydanınızın büyüklüğüne uydurabilirsiniz. Çaydanın kulp ve emziği içün çıkacak bir yer birakmak içün kulp yerine geldikten sonra işi yuvarlak olarak işlemeyip ikiye ayırmalı ve her iki kısmı kulpun üst tarafına kadar ayrı ayrı işlemeli sonra tekrar iki kısmı birleştirerek brik yünle iki sıra işlemeli.

Bundan sonra, bir zikzağın en yüksek yerinden diğerinin en yüksek yerine lüzumu kadar zincir çekerek atlamalı. Bu suretle düz bir zincir hattı olur. Bunun üzerine iki sıra halka yapârak çaydan kılıfını bitirmeli.

İki kat yünle uzunca bir zincir yapın. Bunu kordon gibi son halka sırasından geçirin, uçlarına birer püskül yapın; çaydanı kılıfına koyduktan sonra bu kordonu büzerek bağlayın.

Caydan kılıfının tepesini süslemek içün yünden bir çiçek yapıp bir tarafına iliştirin. Çiçeğin ortasına ve püskülün içine bir az yeşil yün karıştırırsanız renklerin ahengi göze çarpar.

Sıhhat ve hayatın yegâne ilâcı

Dantos

Diş Macunudur!

Dişlere ebedi hayat verir, inci gibi beyazlatır, çürümekten korur. Diş etlerini kuvetlendirir. Diş ağrı ve nezlelerine, ağızdan gelecek her türlü hastalıklara mani' olur. DANTOS diş mâcunu yalnız memleketimizde değil, Avropada da şöhret almıştır. Altın madalya, nişan, takdirnameler birinciliğini ispat eder. HASAN ECZA DEPOSUnda yirmi Kuruşa satılır.

ÜROLOG-OPERATÖR

Türbe-Mahmudiye caddesi No. 10

Dr. Fuat Hâmit

İdrar yolları hastalıkları mütehassısı

Telefon : İstanbul - 2622.

kunduracılık rekorunu kazanan
İsviçre-Macar
mâmulâtı derecesinde ve formasında
Ayak için ayakkabı
giymek isteyenler
ZERRİN
mağazasına uğramalıdırlar.

Yeni postahane karşısında Büyük Kınacıyan hanı ittisalinde No 8

İbrahim Ağa Zade
Eyüp Mustafa

DİŞ TABİBİ
Suat İsmail
Dişçi mektebi hey'eti tâlimiyesinden

Yeni postahane caddesinde Sanayi ve Maadin bankası karşısında No 8
Telefon — İst. 4156

OPERATÖR
Dr. İHSAN ARİF
Cerrah paşa ve Haseki hastaneleri idrar yolları mütahassısı
Muayenehane: Cağaloğlu, Baha bey Apartmanı
Telef. İst. 2440

Yeni Neşriyat

Yeni harflerle en çok neşriyatta bulunan muallim Ahmet Halit kitaphanesi yaz mevsimi neşriyatından olmak üzere allı kitap çıkarmıştır:

Olagan işler

Kıymetli muharririmiz Reşat Nuri beyin en son küçük hikâyelerinden müteşekkildir. 100 kuruştur.

Türk tarihi bilgisi

Bu kitap, bizde şimdiye kadar bir misli neşredilmemiş, büsbütün yeni tarzda bir eserdir. Her sayıfası kıymetli resimlerle süslenmiş olan bu kitap halkımız ve çoçuklarımız için mukaddes bir kitaptır. 50 kuruştur.

İzci kitabı

Türk izci teşkilatını ve izciliğe ait bütün mâlumatı muhtevi olan ve memleketimizde ilk defa neşredilen bu eser Galatasaray oymak beyi Ahmet beyin eseridir. 50 kuruştur.

Umumi pedakoji

Darülfünun terbiye müderrislerinden İsmail Hakkı beyin yeni bir eseridir. Bütün terbiye esaslarını havidir. 100 kuruştur.

Terbiyede ileri adımlar

Talim ve terbiye azasında Avni beyin terceme ettiği bu kıymetli eser her muallim ve mürebbi için elzem bir kitaptır. 40 kuruştur.

Nasıl mualim olabilirim ?

Aslı Amerikada çıkmıştır. Her muallim ve baş muallim, lise, orta ve ilk mektep ve müdürlerine elzem bir kitaptır. 25 kuruş.

İtalyanın meşhur Sanderson ıtriyat fabrikası

Hasan Kolonyası

İçin bütün dünyada emsaline tesadüf edilmiyecek kadar nefis ve ruhnüvazdır diyor. Halis ve tabiî limon çiçeklerinden yapılmıştır, 90 derecedir. Nezle, baş ağrısı, hafakan, baygınlık, her türlü ruhî ve asabî hastalıklarda kullanılılır. Têsiri derhal görülür. Tuvalet âleminde de büyük şöhret vardır. Fiyatlarda muvakkat bir zaman için yüzde 30 tenzilat yapılmıştır. İstifade ediniz.

Elbise Kalıbının Tarifi

Hafif yazlık elbiseler ve bunlarla beraber giyilecek bir caket hem şık hem de çok amelî eşyalardır. Elbise kalıbımızda elbisenin bedeni ile ceketin kalıbını veriyoruz. Ön etek 80 arka 88 santim eninde düz parçalardan ibaret olduğu için ayrıca kalıba ihtiyaç yoktur. Elbiseyi kollu yapmağı arzu ederseniz ceketin kol kalıbını kullanabilirsiniz, yalnız o zaman kol evini resimdeki noktalarla gösterildiği veçhile omuz tarafından iki santim ve tedricen azaltarak bir az oyun. Elbisenin kollarını bedenin yanından kalacak kumaştan çıkarabilirsiniz. Ceketin etrafı için on santim eninde verev parçalar kesip biribirine dikin. Kollardaki bandlar için daha dar verev, ceplerin ağzı için düz parçalar kesin. Boyun bağı elbisenin altından konup yakanın iki tarafına yapılan iliklerden çıkar. Resmin kenarında görüldüğü gibi boyun bağı biribirine bitişik iki yaprak şeklinden ibarettir.

Dikiliş— Evvelâ ön eteğin plilerini yapın. Bunun için ön parçayı ortasından boyuna katladıktan sonra katlanmış kenardan itibaren 8, 16 ve 31 santimetrelik mesafelere yukarıdan ve aşağıdan işaret koyun. Bu işaretlerin hizasından katlayarak ortada bir büyük ve kenarlarda iki daha küçük pli teyelleyin; yan dikişlerini plilerin altına getirin.

Bedenin ön omuzlarını arka omuza göre büzüp omuz ve yan dikişlerini dikin. Bedenin aşağısını altına kıvırıp eteğin üzerine yerleştirip dikin.

Ceket— Evvela omuz prenslerini yapın sonra omuz ve yan dikişlerini dikin. Ceketin etrafı için kestiğiniz verev parçanın kenarlarını içine kıvırıp iki kat edin. Ceketin kenarlarını bunun içine yerleştirerek dikin. Köşeleri sivrilterek döndürün. Çok itina ederek ütüleyin.

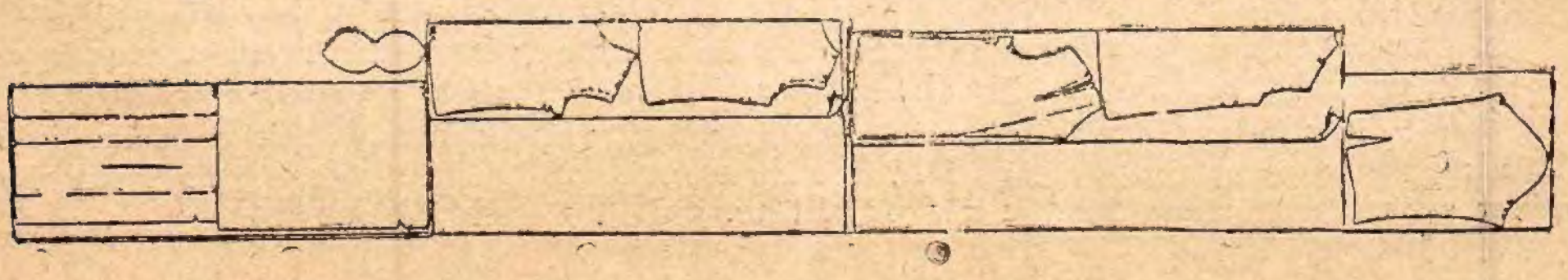

MODA

1 2 3 4

Paris Elbiselerinde Bedenler Drapedir

1. Bu elbisenin bolero şeklindeki bedeni sağ tarafta yukarıya kaldırılmış, sonra arkadan gelerek sol omuzdan tekrar aşağıya uzun bir eşarp halinde sarkıtılmış. Bir metre eninde kumaştan 4.65 sant. lâzımdır.

2. U şeklinde açılmış olan yakanın etrafını yuvarlak ve dalga dalga volanlı bir yaka tezyin ediyor.

3. Bolero taklidi bedenin ve eteğin hatlarındaki san'atlı sadelik bu elbiseye mümtaziyet veriyor.

4 ve 5. Kloş bu son baharda pek moda olmakla beraber, yenilik olarak, iş ve sokak elbiselerinde eteğin aşağılarına yerleştirilmiş büyük pliler göze çarpıyor. Her iki elbisede görülen iğreti beyaz pike yakalar yazıhanelerde çalışan hanımlar için çok pratiktir.

6 5

6. Mektep kızları veya gayet genç küçük hanımlar için bu tuvalet çok muvafıktır. Robası, eşarpı ve kolağızları beyaz krep jorjet elbise koyu renktir.

ABONE ŞERAİTİ
(Posta ücreti dahil)
Türkiye için:
Seneliği 6 lira
Altı aylığı 3 lira
Ecnebi Memleketler
Seneliği 4 dolar

MUHİT

Resimli Aylık Aile Mecmuası

Baş Muharrir: AHMET CEVAT
Tahrir Müdürü: KEMALETTİN ŞÜKRÜ
Adres: *Dilsizzade Hanı, No. 1—2*
Telefon: İstanbul, 4118

Her nüshada: bir elbise kalıbı veya metin hariçi renkli bir tablo bulunacaktır.

Fihrist

	Muharriri	Sahifesi
Memlekete Dair:		
Büyük Türk İnkîlabı	*Ahmet Cevat*	257
Lisan Meseleleri		243
Lisan nedir?	*Ahmet Cevat*	248
Fesane Fabrikası	*Kemalettin Şükrü*	250
Muvaffak olmuş bir gencimiz		296
Edebiyat ve Tenkit:		
Marcel Proust'a dair	*Yâkup Kadri*	241
Harp edebiyatından numuneler	*Reşat Nuri*	262
İtalyan Edebiyatı	*Kemalettin Şükrü*	289
Şiir:		
Gazi Gelirken	*Kâzım Sevinç*	249
Temizlik	*Sabri Esat*	261
Basık Şehir	»	161
Arzu	*Salih Zeki*	265
Karanlık ve Ölüm	*Oğuz*	267
Ev kadını	*Halide Nusret*	300
Fikir Kadını	»	300
Açlar	*Şüküfe Nihal*	301
Kaldırımdakiler	»	301
Roman, Hikâye:		
Oğuz Han	*Kemalettin Şükrü*	302
Köy hasreti	*H. S.*	262
Kurbanlık öküz	*Osman Cemal*	270
Mahcup Aşk	*Yaşar Nabi*	278
İlmî Bahisler:		
Eğe Medeniyetinin Tunç devrini açanlar hangi İrktandır?	*Ahmet Cevat*	254
İktisat Bahisleri:		
Köy Kooperatiflerinin iktisadi rolleri	*İsmail Hüsrev*	264

	Muharriri	Sahifesi
Spor:		
Şişmanlar nasıl idman yapmalı	*Selim Sırrı*	260
Büyük Adamlar:		
Şelley	*Seniha Sami*	273
Şiller	*Nahit Sırrı*	286
Rene Bize		281
Musikî:		
Garp musikîsi nedir?	*Süleyman Hurşit*	280
Rene Bizenin *Arlezyen* mukaddemesi (iki sahife nota)		282
Tiyatro:		
Bizde tiyatro tarihi	*Refik Ahmet*	298
Güzel San'atlar:		
Resim âleminin mâruf peyizaşistleri		292
Tarih Bahisleri:		
Ankara ahilerinde saraçlığa ait bazı âdetler	*Nurettin İbrahim*	272
Sıhhat:		
Zehir düşkünleri	*Dr. İhsan Şükrü*	268
Gençliği muhafaza etmenin sırrı		310
Müteferrik:		
Dünyanın en büyük tayaresi		244
Amerikada süt meselesi		276
Uzvî kusurlar dehâyı yükseltebilirmi?		284
Hayatta muvaffak olmuş kadınlar		312
Aile bahçesinde		308
Oda döşemek		307
El işleri		314
Elbise kalıbının târifi		316
Moda		317

Geçen ayın nushasinde Aynştayn hakkındaki makaleyi yazanın ismi M. K. Wifghart olmayıp M. K. Wisehart olduğunu arzeder ve mazeret beyan eyleriz.

Kapak resmi Pictorial Review den alınmıştır. Ressamı *Mc Kletland Barclay* dır.

İmtiyaz Sahibi ve Mes'ul Müdür: AHMET CEVAT

Selâmet Matbaası